

176. DRIFTSÅR

ÅRSRAPPORT 2018

INNHold

Nøkkeltall.....	side	2
Styrets beretning.....	side	3-20
Eierstyring og selskapsledelse.....	side	21-35
Erklæring i henhold til verdipapirhandelloven § 5-5....	side	36
Resultatregnskap.....	side	37
Balanse.....	side	38
Endring egenkapital.....	side	39
Kontantstrømmoppstilling.....	side	40
Noter til regnskapet.....	side	41-117
Revisjonsberetning.....	side	118-121
Definisjon nøkkeltall og alternative resultatmål.....	side	122

Nøkkeltall - konsern

	2018	2017	2016	2015	2014
Lønnsomhet					
1 Egenkapitalrentabilitet*	10,81	10,59	11,23	9,29	16,72
2 Rentenetto i % av GFK	1,45	1,58	1,54	1,72	1,81
3 Resultat etter skatt i % av GFK	0,96	0,94	0,94	0,75	1,28
4 Kostnader i % av GFK	0,74	0,76	0,80	0,85	0,88
5 Kostnader i % av inntekter (før tap på utlån/garantier)*	38,16	37,91	39,57	44,69	34,72
6 Kostnader i % av inntekter ekskl. avk. på finansielle invest.*	45,29	40,50	46,18	42,00	43,21
Balansetall					
7 Netto utlån til kunder	35.147,4	30.972,4	29.695,7	27.975,8	28.697,8
8 Utlånsvekst (12mnd)	13,48	4,30	6,15	-2,52	11,35
9 Innskudd	14.899,7	13.971,8	13.887,4	13.159,3	13.397,0
10 Innskuddsvekst (12mnd)	6,64	0,61	5,53	-1,77	6,78
11 Gjennomsnittlig egenkapital	3.354,9	3.140,2	2.950,1	2.755,3	2.563,9
12 Gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK)	38.986,6	36.497,2	35.420,3	34.067,2	33.618,8
Nedskrivninger på utlån og mislighold					
13 Tap i % av netto utlån til kunder (IB)*	0,06	0,02	0,02	0,06	0,09
14 Nedskrivninger i % av brutto utlån til kunder*	0,29	0,32	0,36	0,44	0,48
15 Netto misligholdte og netto tapsutsatte eng. i % av netto utlån*	0,36	0,36	0,47	0,58	1,15
Soliditet					
16 Ren kjernekapitaldekning	16,39	17,49	17,21	16,29	13,94
17 Kjernekapitaldekning	18,15	19,44	19,19	18,29	15,89
18 Kapitaldekning	19,87	21,39	21,17	20,29	18,17
19 Risikovektet volum (Beregningsgrunnlag)	19.959,5	17.960,0	17.696,7	17.452,6	17.891,6
20 Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	8,48	9,23	9,24	8,97	7,93
Likviditet					
21 Innskuddsdekning	42,39	45,11	46,77	47,04	46,68
22 LCR	224,93	204,15	284,00	215,80	154,27
Kontor og årsverk					
23 Antall bankfilialer	27	25	25	21	22
24 Årsverk	199	181	209	226	225
Egenkapitalbevis					
25 Eierbrøk**	34,40	36,21	37,67	38,79	41,44
26 Antall egenkapitalbevis	20.731.183	20.731.183	20.731.183	20.731.183	20.731.183
27 Bokført egenkapital pr. bevis*	58,98	58,57	57,30	55,06	54,81
28 Resultat pr. egenkapitalbevis*	6,01	5,81	6,02	4,79	8,57
29 Utbytte pr. bevis	4,60	5,00	4,00	3,30	5,00
30 Omløpshastighet	28,16	19,31	12,04	16,02	10,46
31 Kurs	55,60	55,25	52,00	47,60	51,00

*Definert som alternativt resultatmål

**For eierbrøk gjeldende fra 01.01.19, se note 53.

For definisjon av nøkkeltall og omtale alternative resultatmål, se side 122.

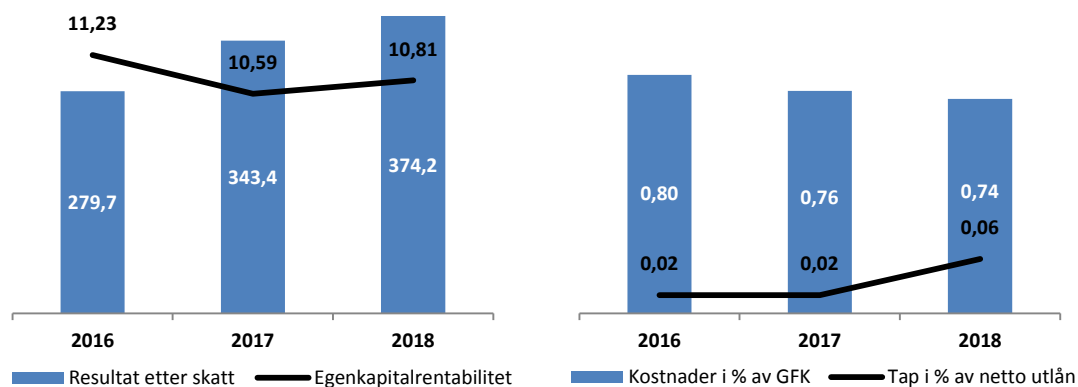
STYRETS ÅRSBERETNING FOR 2018

Bankens 176. driftsår viser et resultat før skatt for konsernet på 450,9 mill. kroner. Resultatet etter skatt er 374,2 mill. kroner som gir en god egenkapitalrentabilitet på 10,81 prosent. Konsernets kjernekapital er meget solid og utgjør ved årsslutt 3.621,8 mill. kroner, som tilsvarer en kjernekapitaldekning på 18,15 prosent. Ren kjernekapitaldekning er 16,39 prosent og ligger vesentlig over bankens fastsatte mål på 14,75 prosent.

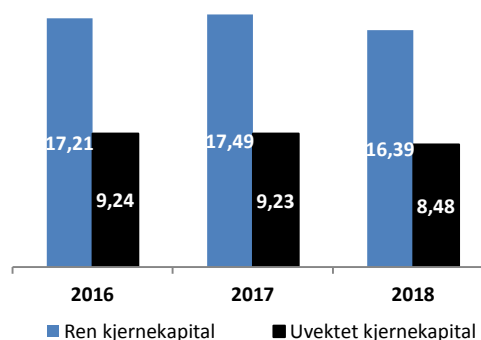
Resultat per egenkapitalbevis er 6,01 kroner. Styret foreslår et kontantutbytte på 4,60 kroner per egenkapitalbevis og avsetning til samfunnsutbytte på 23,8 mill. kroner. Grunnlaget for årets utbytte til egenkapitalbeviserne er basert på bankens gode inntjening, lave kredittrisiko og meget solide kapitaldekning.

VIRKSOMHETEN I 2018

Konsernet økte sitt resultat med 30,8 mill. kroner til 374,2 mill. kroner etter skatt i 2018 som gir en god egenkapitalrentabilitet på 10,81 prosent. Året preges av svakt fall i netto renteinntekter, fallende kostnadsnivå, engangsgevinster på Frende Holding AS og Eksportfinans ASA samt noe økning i tap. I tillegg hadde konsernet en meget høy utlånsvekst i 2018 og tolv måneders veksten endte på 13,48 prosent.

Banken er meget solid med ren kjernekapitaldekning på 16,39 prosent og en uvektet kjernekapitalandel på 8,48 prosent. Forvaltningskapitalen økte i 2018 med 4.988,4 mill. kroner og utgjør 41.982,5 mill. kroner ved utgangen av 2018. Vekst i netto utlån til kunder var hovedårsaken til fallet i ren kjernekapital fra 2017.

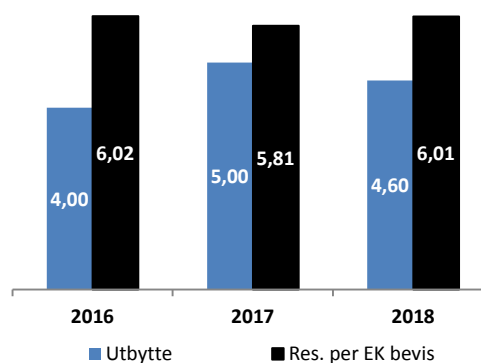
Sparebanken Øst har i 2018 forsterket sitt distribusjonsnett ytterligere. Kombinasjonen av effektive digitale distribusjonsløsninger og fysisk tilstedeværelse vurderes å være en god forretningsmodell for Sparebanken Øst. Endret kundeatferd og konkurransesituasjon øker behovet for å videreutvikle eksisterende driftsmodeller. Kontinuerlig endringsarbeid vil fortsatt være en viktig forutsetning for å kunne være en relevant og bærekraftig tilbyder av finansielle tjenester i fremtiden.

Konsernet Sparebanken Øst består av morbank og fem heleide datterselskap. AS Finansiering, etablert i 1930, er en sentral aktør innen bruktbilfinansiering. Sparebanken Øst Boligkreditt AS verdipapiriserer boliglån for banken og oppnår med det lavere finansieringskostnader for konsernet. Sparebanken Øst Eiendom AS med datterselskaper er en forvalter av eiendommer tilhørende konsernet Sparebanken Øst. Øst Prosjekt AS med datterselskaper har som hovedformål å overta prosjekter og drive industri- og handelsvirksomhet til sikring og realisering av utsatte engasjement i morbanken. Øst Inkasso AS har som formål å drive inkassovirksomhet samt det som står i naturlig forbindelse med det, herunder blant annet purretjenester og langtidsovervåking av inkassoporteføljer.

Det er i 2018 ikke gjennomført forskning eller balanseført kostnader knyttet til utviklingsaktiviteter.

Risikoen i porteføljer knyttet til utlån til bedrifter og utlån til personer viser en positiv utvikling i 2018. Banken har ved innvilgelse av utlån til bedrifter videreført en restriktiv kredittpolicy. Vekst i utlån til personer har i all hovedsak lav risiko. En stor andel personkunder bidrar til lav konsentrasjonsrisiko. Misligholdte og tapsutsatte utlån er på et meget lavt nivå ved utgangen av 2018. Etterlevelseskontroller utført av intern revisor og avdeling risikostyring og compliance viser en gjennomgående tilfredsstillende prosess for vurdering av risikoer, tilfredsstillende utforming av prosesser og rutiner og at etterlevelsen av prosesser og rutiner er god. Det er ikke registrert hendelser i 2018 som har medført fare for vesentlige tap.

Konsernresultat etter skatt utgjør 6,01 kroner per egenkapitalbevis. Styret foreslår et kontantutbytte på 4,60 kroner per egenkapitalbevis som utgjør 76,5 prosent av konsernresultatet tilordnet egenkapitalbevisene. Bokført egenkapital per bevis var 58,98 kroner inklusiv foreslått utbytte per 31.12.18. Foreslått avsetning til samfunnsutbytte på 23,8 mill. kroner tilsvarer 25,0 prosent av utbyttet til egenkapitalbevisene.

Styret og administrasjonen vil berømme de ansatte for god innsats i 2018.

STRATEGI, MÅL OG RISIKOPROFIL

Visjon

Vi ønsker å være en ledende sparebank i østlandsområdet.

Forretningsidé

Vi skal være en frittstående, selvstendig og lokalt styrt leverandør av finansielle tjenester som skal sette folk flest og små og mellomstore bedrifter i stand til å utnytte sine økonomiske ressurser på en best mulig måte.

Sparebankidentitet

Vi ønsker å være:

- samfunnsorientert og ha høye etiske krav
- bidragsyter til verdiskapning og bærekraftig utvikling både gjennom konsernets ordinære drift og gjennom bankens samfunnskapitalutbytte – spesielt i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen
- utviklingsorientert med lokal forankring
- solid, langsiktig og troverdig

Kjerneverdier

Vi ønsker å etterleve følgende tre kjerneverdier:

- forutsigbar
- folkelig
- fremoverlent

Geografisk markedsområde

Vi definerer det sentrale østlandsområdet som vårt hovedmarked. Med en kombinasjon av fysisk og digital distribusjon er vi en moderne tradisjonsbærer og tilbyr av finansielle tjenester til folk flest og det lokale næringslivet i regionen.

- Vi har vår opprinnelse i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen, og ser på disse kommunene som vårt lokalk marked. Vi er en unik aktør som tilbyr et finmasket kontornett med tradisjonelle banktjenester og moderne digitale tjenester til kundene.
- Vi anser hele landet som marked gjennom bruk av digitale distribusjonskanaler. Siden 2005 har vi modernisert vår distribusjonsstrategi og tilbyr standardprodukter til folk flest over hele landet.
- Vi tilbyr produkter og tjenester til bedriftskunder beliggende på det sentrale østlandsområdet. Vi definerer Oslo – Akershus samt Nedre Buskerud inklusiv Kongsberg som vårt kjernemarked.

Produkter

Vi ønsker å dekke kundenes behov for vanlige finansielle produkter. Bankens tre kjerneprodukter er: spareprodukter, kredittprodukter og betalingsprodukter. I tillegg distribuerer vi forsikring, fondsandeler, rentesikring, valuta og remburs.

Risikotoleranse

Bankvirksomhet forutsetter en viss grad av risikotagning, men vi ønsker å ha et bevisst og mest mulig målbart forhold til den risiko banken påtar seg. Dette gjelder innenfor de vesentligste risikoområdene for tap som omfatter kredittrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko og likviditetsrisiko.

Organisasjons- og medarbeiderutvikling

Vi vil ha en markedsorientert organisasjon som byr på interessante utfordringer for ansvarsbevisste og kvalifiserte medarbeidere. Det skal settes mål for ansattes prestasjoner og ferdigheter der forventningene skal kommuniseres tydelig fra ledelsen. Vi vil utvikle våre medarbeidere til å møte fremtidige krav til kompetanse og omstilling, samt arbeide for likestilling på alle områder av virksomheten. Vi ønsker å fremstå som en attraktiv arbeidsgiver ved å legge til rette for et godt arbeidsmiljø og konkurransedyktige betingelser.

Banken har i 2018 videreført tiltakene for å styrke de ansattes kompetanse i lys av endret kundeadferd og teknologisk utvikling i finansnæringen. Banken har ansatt mange nye medarbeidere gjennom året, både for å videreutvikle salgs- og rådgiverkompetansen, men også for å etablere nye forretningsområder med kompetanse vi ikke har hatt i banken tidligere. Banken er tilsluttet autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere (AFR) og har ved årsskiftet 63 autoriserte finansielle rådgivere. Banken har også startet sertifiseringsprosessen av kredittmedarbeiderne og har nå 68 medarbeidere som har sertifisert sin kredittkompetanse.

Marked og merkevarestrategi

Sparebanken Øst bygger sin merkevarestrategi rundt ønsket om å gi kundene valgfrihet. Det betyr at banken ønsker å legge til rette for effektiv distribusjon både gjennom fysiske filialer, digitale salgspalter og eksterne produktformidlere. Strategien gir kundene frihet til å velge hvordan de ønsker å bli betjent og derigjennom selv bestemme graden av selvbetjening. Sparebanken Øst har en markedsmodell basert på en "House of Brands" merkevarestrategi som muliggjør et differensiert produkt- og tjenestetilbud utfra kundenes preferanser og behov. I tillegg til merkevaren Sparebanken Øst har konsernet merkevarene DinBANK.no, Topprente.no, Boligkreditt.no, Youngbank.no, Nybygger.no og AS Financiering.

DinBANK.no er et meget enkelt, effektivt og rimelig bankalternativ for selvbetjeningskunder. Hovedproduktet er lån til kunder med pant i bolig innenfor 75 prosent belåningsgrad og til unge kunder med belåningsgrad innenfor 85 prosent. DinBANK.no vil i løpet av 2019 videreutvikles på mobile plattformer for på denne måten å forsterke den nasjonale tilstedeværelsen. Topprente.no er et selvbetjeningskonsept som tilbyr konkurransedyktige renter på spareprodukter. Boligkreditt.no er Sparebanken Øst Boligkreditt AS sitt betjeningskonsept som tilbyr boliglån med pant i selveierbolig. Boligkreditt.no tilbyr meget konkurransedyktige vilkår på boliglån innenfor 75 prosent av eiendommens markedsverdi. Youngbank.no er tilpasset kunder mellom 10 – 17 år og tilbyr bankkonto med kort og mobilbank. Nybygger.no er tilpasset kunder mellom 18 og 33 år med behov for boligfinansiering og tilbyr gunstige renter på lån til boligkjøp eller refinansiering av bolig. AS Financiering tilbyr lån til kjøp av nye og brukte biler, motorsykler og campingvogner mot salgspant-sikkerhet og lån til båter over 7 meter mot skipspant.

Konsernet har produkter som honorerer miljøbevisste kunder og bærekraftig utvikling gjennom å tilby grønt boliglån og grønt billån til svært konkurransedyktige priser.

Overordnede økonomiske mål

Vi skal være en lønnsom bank drevet etter forretningsmessige prinsipper. Det skal skapes økonomiske resultater i det enkelte år og over tid som bidrar til måloppnåelsen i konsernet.

- Konsernets mål for likviditet er at illikvide eiendeler skal ha en langsiktig finansiering på 106 prosent finansiering over tid
- Konsernets mål for ren kjernekapitaldekning er satt til 14,75 prosent
- Konsernets mål for avkastning på egenkapitalen er satt til 10 prosent over tid

Styret mener at bankens vekst best vil kunne oppnås ved organisk vekst og anser vekst over tid som viktig for å sikre at banken når sine mål og bevarer sin uavhengighet.

All vekst skal skje med de forutsetninger som settes av bankens tre overordnede økonomiske mål.

REDEGJØRELSE FOR ÅRSREGNSKAPET

Årsregnskapet er utarbeidet i overensstemmelse med IFRS, International Financial Reporting Standards, godkjent av EU. Implementering av IFRS 9 i 2018 har ikke hatt vesentlig betydning for konsernet, det vises til overgangsinformasjon i note 2.

Styret bekrefter at forutsetningen for fortsatt drift er til stede og er lagt til grunn ved utarbeidelsen av årsregnskapet.

Resultat

Sparebanken Øst oppnår i 2018 et konsernresultat etter skatt på 374,2 mill. kroner, som er en økning på 30,8 mill. kroner sammenlignet med 2017. Egenkapitalrentabiliteten i 2018 er 10,81 prosent mot 10,59 prosent i 2017.

Netto renteinntekter utgjør 565,1 mill. kroner i 2018 og reduseres med 12,1 mill. kroner sammenlignet med 2017. Rentenettoen utgjør 1,45 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital i 2018. Tilsvarende tall for 2017 var 1,58 prosent. Høyere pengemarkedsrenter og sterk konkurranse bidrar til lavere netto renteinntekter i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital sammenlignet med 2017.

Netto provisjonsinntekter utgjør 45,9 mill. kroner i 2018 og viser en økning på 0,6 mill. kroner sammenlignet med 2017.

Mottatt utbytte i 2018 utgjør 33,0 mill. kroner og gjelder i all hovedsak mottatt tilbakebetaling fra Eksportfinans ASA med 24,3 mill. kroner og utbytte fra Frende Holding AS med 8,6 mill. kroner. Til sammenligning var utbyttet 16,3 mill. kroner ved utgangen av 2017 hvor utbytte fra Frende Holding AS utgjorde 15,8 mill. kroner.

Netto verdiendringer og gevinst/tap fra finansielle instrumenter utgjør 86,3 mill. kroner mot 30,5 mill. kroner for samme periode i fjor. Det er i 2018 inntektsført 10,7 mill. kroner i forbindelse med fusjonen mellom Vipps AS, BankID AS og BankAxept AS og en positiv verdiendring på Frende Holding AS med 83,3 mill. kroner. Positive verdiendringer knyttet til aksjer og aksjerettigheter i Visa Inc. utgjør 6,6 mill. kroner i 2018. Som følge av økt kredittpåslag i obligasjonsmarkedet er verdiendring på likviditetsporteføljen negativ med 11,4 mill. kroner i 2018 sammenlignet med en positiv endring på 14,0 mill. kroner i 2017. Det ble i 2017 inntektsført 8,2 mill. kroner i verdiregulering på bankens beholdning av aksjer samt 10,0 mill. kroner i verdiendring og termineringshonorar på garantiavtalen med Eksportfinans ASA som opphørte 31.12.17.

Andre driftsinntekter utgjør 27,3 mill. kroner i 2018 mot 62,4 mill. kroner i 2017. Gevinst ved salg av eiendommer utgjør 11,3 mill. kroner mot 36,2 mill. kroner i 2017. Konsernets leieinntekter fra fast eiendom er i 2018 redusert med 10,7 mill. kroner som følge av salg av eiendomsportefølje.

Konsernets totale driftskostnader for 2018 er 289,1 mill. kroner mot 277,4 mill. kroner i 2017, tilsvarende en økning på 4,22 prosent. Økningen er i all hovedsak knyttet til lønnsrelaterte kostnader. Lønnskostnaden øker i hovedsak som følge av nyansettelser, økt avsetning til overskuddsdeling, økte pensjonskostnader samt kostnader i forbindelse med bankens 175-års jubileum. Økningen i administrasjonskostnader på 2,5 mill. kroner relaterer seg til økte IT- og markedsføringskostnader.

Tap på utlån til kunder utgjør 17,6 mill. kroner i 2018 mot 7,2 mill. kroner i 2017. Tapene i AS Financiering utgjør 14,4 mill. kroner i 2018 mot 8,8 mill. kroner i 2017.

Skattekostnad utgjør 76,7 mill. kroner i 2018 mot 103,7 mill. kroner i 2017. Reduksjon i skattekostnad målt opp mot resultat før skatt forklares med netto økning i skattefrie inntekter knyttet til verdiendring og gevinst/tap på aksjer samt gevinster ved salg av eiendom.

Forslag til overskuddsdisponering

Det er morbankens regnskap som danner grunnlag for disponering av årsoverskuddet. Morbankens årsresultat etter skatt er 373,9 mill. kroner i 2018 mot 345,4 mill. kroner i 2017. Det er i morbanken inntektsført utbytter fra datterselskaper med 119,4 mill. kroner i 2018 mot 148,1 mill. kroner i 2017.

Styret foreslår overfor forstanderskapet at morbankens årsresultat i 2018 blir disponert som vist nedenfor.

(Beløp i mill. kroner)

Morbankens årsresultat	373,9
Til fondsobligasjoner	11,7
Årsresultat til EKB-eiere og grunnfond	362,2
Utbytte egenkapitalbevisiere	95,4
Samfunnsutbytte	23,8
Sum utbytter	119,2
Fra utjevningsfond	-0,4
Til grunnfond	157,4
Til fond for urealiserte gevinster	86,0
Sum til egenkapital	243,0
Sum disponert	373,9

Samlet kontantutbytte og samfunnsutbytte utgjør 119,2 mill. kroner som tilsvarer 32,91 prosent av morbankens resultat til egenkapitalbevisierne og grunnfondet. Banken har valgt å avvike den vedtatte utbyttepolitikken for samfunnsutbytte, da det foreslås å utdele et samfunnsutbytte på kun 25 prosent av utbyttet til egenkapitalbevisierne. Styrets vurdering er at det foreslåtte samlede utbyttet er forsvarlig da konsernet tilfredsstiller alle regulatoriske krav med god margin.

Balanse

Forvaltningskapitalen øker med 4.988,4 mill. kroner sammenlignet med 31.12.2017 og utgjør 41.982,5 mill. kroner ved utgangen av 2018.

Eiendeler

Kontanter og fordringer på sentralbanker utgjør 603,1 mill. kroner per 31.12.2018 mot 341,2 mill. kroner per 31.12.2017.

Netto utlån til kredittinstitusjoner utgjør 9,5 mill. kroner per 31.12.2018 mot 5,7 mill. kroner per 31.12.2017.

Netto utlån til kunder utgjør 35.147,4 mill. kroner per 31.12.2018 mot 30.972,4 mill. kroner per 31.12.2017. Det er en økning på 4.175,0 mill. kroner siste 12 måneder, tilsvarende 13,48 prosent. Netto utlån til personkunder øker med 13,74 prosent og netto utlån til næringskunder øker med 11,87 prosent. Brutto utlån til personkunder utgjør 86,07 prosent av totale utlån til kunder.

Beholdningen av sertifikater og obligasjoner utgjør 5.173,1 mill. kroner per 31.12.2018 mot 4.515,1 mill. kroner per 31.12.2017.

Aksjer og andeler utgjør 606,8 mill. kroner per 31.12.2018 mot 483,9 mill. kroner per 31.12.2017.

Per 31.12.2018 er bankens aksjer i Frende Holding AS verdsatt til 318,3 mill. kroner og bankens aksjer i Eksportfinans ASA verdsatt til 195,0 mill. kroner.

Balder Betaling AS har som hovedformål å eie aksjer i Vipps AS og er eid av flere uavhengige banker. Bankens eierandel i Vipps AS er per dags dato indirekte eiet via Balder Betaling AS og utgjør 0,67 prosent. Bankens aksjer i Balder Betaling AS er per 31.12.2018 verdsatt til 27,7 mill. kroner. Verdssettelsen er basert på underliggende aksjeverdi i Vipps AS.

Banken eier 6,85 prosent av aksjene i Kraft Bank ASA. Aksjeposten er per 31.12.2018 verdsatt til 23,0 mill. kroner.

Banken eier rettigheter til aksjer i Visa Inc. via Visa Norge Holding 1 AS. Rettighetene er verdsatt til 9,7 mill. kroner per 31.12.2018. Bankens aksjer i VN Norge AS er verdsatt til 9,0 mill. kroner per 31.12.2018, verdssettelsen er basert på fremtidig kontantoppgjør samt rettigheter til aksjer i Visa Inc.

Gjeld

Innskudd fra kunder utgjør 14.899,7 mill. kroner per 31.12.2018 mot 13.971,8 mill. kroner per 31.12.2017. Det er en økning siste 12 måneder på 927,9 mill. kroner, tilsvarende 6,64 prosent. Innskuddsdekningen i konsernet ved utgangen av 2018 er 42,39 prosent mot 45,11 prosent ved utgangen av 2017.

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer utgjør 21.970,8 mill. kroner per 31.12.2018 mot 18.228,5 mill. kroner per 31.12.2017. Likviditetssituasjonen målt som langsiktig finansiering i prosent av illikvide eiendeler (Likviditetsindikator 1) utgjør 109,2 prosent ved utgangen av 2018 mot 107,4 prosent ved utgangen av 2017. LCR utgjør 224,93 prosent ved utgangen av 2018 mot 204,15 prosent per 31.12.2017. Bankens likviditetsstrategi medfører en høy andel verdipapirer som teller med i LCR-beregningen. Forfallsstrukturen påvirker LCR i stor grad.

Andre langsiktige låneopptak utgjør 300,4 mill. kroner ved utgangen av 2018 mot 330,1 mill. kroner per 31.12.2017.

Kortsiktige innlån (definert som innlån med gjenstående løpetid under 1 år) utgjør 2.654,9 mill. kroner.

DATTERSELSKAPER

Sparebanken Øst Boligkreditt AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst og har til formål å yte eller erverve bolighypoteklån, eiendomshypoteklån, lån sikret ved pant i andre realregistrerte formuesgoder eller offentlig lån, og å finansiere utlånsvirksomheten hovedsakelig ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett. Belåningsgraden i sikkerhetsmassen (LTV) ved utgangen av 2018 var 46,6 prosent mot 43,9 prosent ved utgangen av 2017.

Selskapets forvaltningskapital per 31.12.2018 er 14.032,1 mill. kroner og består i all hovedsak av 1. prioritets pantelån i bolig, og er finansiert gjennom obligasjoner med fortrinnsrett og trekkrettighet fra morselskapet. Selskapets innskutte egenkapital er 950,0 mill. kroner, hvorav 373,1 mill. kroner er

aksjekapital og 576,9 mill. kroner er overkursfond. Resultat etter skatt ved utgangen av 2018 viser et overskudd på 72,9 mill. kroner mot 75,2 mill. kroner for 2017. Selskapet har ingen ansatte, men kjøper tjenester av Sparebanken Øst. Obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av Sparebanken Øst Boligkreditt AS har AAA-rating.

AS Finansiering er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst. Hovedproduktet er salgspantfinansiering av bruktbil. Selskapet oppnådde et overskudd etter skatt på 35,0 mill. kroner ved utgangen av 2018 mot 41,7 mill. kroner for 2017. Forvaltningskapitalen utgjør 2.020,5 mill. kroner. Ved utgangen av 2018 har selskapet 19 ansatte tilsvarende 19 årsverk.

Sparebanken Øst Eiendom AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst og skal være en forvalter av eiendommer tilhørende konsernet Sparebanken Øst. Driftsinntekter utgjorde 22,4 mill. kroner 2018 mot 62,6 mill. kroner i 2017. Det ble i 2018 inntektsført gevinst ved salg av eiendommer på 11,3 mill. kroner mot 40,3 mill. kroner i 2017. Selskapets leieinntekter fra fast eiendom er i 2018 lavere som følge av redusert eiendomsportefølje. Resultat etter skatt viser et overskudd på 13,3 mill. kroner for 2018 mot 38,5 mill. kroner i 2017. Ved utgangen av 2018 har selskapet 2 ansatte tilsvarende 2 årsverk. Daglig leder er innleid fra Sparebanken Øst.

Øst Prosjekt AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst og har som hovedformål å overta prosjekter og drive industri- og handelsvirksomhet til sikring og realisering av utsatte engasjementer i morbanken. Selskapet har ingen ansatte. Resultat etter skatt viser et underskudd på 0,8 mill. kroner i 2018 mot et underskudd på 4,4 mill. kroner i 2017. Selskapet har ved utgangen av 2018 ingen større pågående prosjekter.

Øst Inkasso AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst. Selskapets formål er å drive inkassovirksomhet samt det som står i naturlig forbindelse med det, herunder blant annet purretjenester og langtidsovervåkning av inkassoporteføljer. Selskapets driftsinntekter ble 8,5 mill. kroner mot 9,7 mill. kroner i 2017. Resultat etter skatt viser et overskudd på 0,2 mill. kroner mot 0,7 mill. kroner i 2017. Ved utgangen av 2018 har selskapet 4 ansatte tilsvarende 4 årsverk. Selskapet har i tillegg leid inn en medarbeider fra AS Finansiering i 2018.

FRENDE FORSIKRING

Frende Holding AS er eierselskapet for Frende Skade AS og Frende Liv AS (Frende Forsikring). Banken har en eierandel i holdingselskapet på 13,19 prosent. Frende er eid av 15 sparebanker der Sparebanken Vest er største aksjonær og Sparebanken Øst er tredje største aksjonær. Selskapet tilbyr skade- og livprodukter til bedrifter og privatpersoner og har over 250.000 kunder. Frende Forsikring har hovedkontor i Bergen. Frende Holding AS oppnådde i 2018 et resultat etter skatt på 53,3 mill. kroner mot 245,2 mill. kroner i 2017.

Frende Skade har et overskudd etter skatt på 1,2 mill. kroner i 2018 mot et overskudd på 145,8 mill. kroner i 2017. 2018 ble preget av mange store brannskader og høy skadefrekvens spesielt innen bilforsikring de tre første kvartalene, men med en positiv utvikling i fjerde kvartal. Skadeprosenten for året endte på 81,5 prosent mot 76,9 prosent i 2017 og selskapets combined ratio ble 100,4 prosent mot 96,2 prosent i 2017.

Frende Liv har et overskudd etter skatt på 55,9 mill. kroner i 2018 mot et overskudd på 101,2 mill. kroner i 2017.

SAMFUNNSANSVAR

Banken har nedfelt i sin strategi at Sparebanken Øst ønsker å være samfunnsorientert og ha høye etiske krav. I dette ligger at banken har et ansvar i samfunnet utover å skape bedriftsøkonomiske overskudd.

Etikk

Det skal stilles høye etiske krav, ikke bare til bankens ansatte, men også i forhold til kunder, leverandører og andre interessenter. Banken har fastsatt etiske regler for ansatte og tillitsvalgte i banken og dens datterselskap. Disse reglene gir anvisning for korrekt opptreden i forhold til kunder, myndigheter, leverandører, konkurrenter og kolleger. Regelverket ligger lett tilgjengelig på bankens intranettsider og er gjenstand for årlig gjennomgang med de ansatte. Det er etablert et etikkutvalg bestående av hovedtillitsvalgt, advokat, personalsjef, viseadm. direktør og adm. direktør. Utvalget kan utvides med hovedverneombud. Utvalget har ansvar for å oppdatere og ajourholde det etiske regelverket, samt behandle varsler om kritikkverdige forhold, jf. Arbeidsmiljøloven kap. 2A. Utvalget skal bidra til en ensartet behandling av varsler etter arbeidsmiljøloven og legge til rette for at både varsler og den som blir varslet om blir behandlet på en forsvarlig måte. Utvalget skal løpende vurdere og komme med innspill knyttet til etiske retningslinjer i Sparebanken Øst.

Menneskerettigheter

Grunnleggende menneskerettigheter ligger til grunn for og er regulert gjennom lovverket i Norge. Dette omfatter blant annet forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn og forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Ut over den generelle kontroll av etterlevelse av lover og regler har banken ikke iverksatt spesielle tiltak på dette området.

Arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold

Arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold for bankens ansatte er sikret gjennom sentrale og lokale avtaler med ansattes organisasjoner, som er gjenstand for årlige forhandlinger, og gjennom lover og regelverk for øvrig.

Bankens leverandører av varer og tjenester innenfor særskilt utsatte bransjer gir gjennom et egenerklæringsskjema en bekreftelse på at de ikke medvirker til brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter, miljødeleggelser eller korrupsjon. Dette følges blant annet opp med en løpende kontroll av lønns- og arbeidsbetingelser hos disse leverandørene.

Bekjempelse av korrupsjon

De etiske reglene innbefatter et aktsomhetskrav i forhold til mistenkelige disposisjoner fra kundenes side. Gjennom våre tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering, følger vi opp alle mistenkelige transaksjoner som også omfatter mulige korrupsjonsutbetalinger. Uavklarte transaksjoner rapporteres videre til Økokrim. Hvitvaskingsregelverket innebærer strenge regler for identifikasjon og legitimasjon av kunder. Det er etablert omfattende internkontroller for etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Banken har nulltoleranse for brudd på hvitvaskingsregelverket. Omfanget av internkontrollene vil bli holdt på et høyt nivå også fremover.

Det ytre miljøet

Banken benytter fjernvarme der dette er mulig og ellers elektrisk oppvarming i bankens bygg. Dette gjør at bankens bygg i svært begrenset grad forurensar det ytre miljøet. Banken vurderer p.t. ikke ytterligere tiltak på dette området. Bankens innsatsfaktorer og produkter har i begrenset grad påvirkning på det ytre miljø.

Samfunnsansvar og allmennyttig virksomhet

Sparebanken Øst ble etablert av og for lokalsamfunnet. Helt siden 1843 har banken vært med på å bygge lokalsamfunnet stein på stein. Hvert år gir Sparebanken Øst millioner av kroner tilbake til lokalsamfunnet. Vi støtter små og store prosjekter med midler fra vårt samfunnsutbytte. Pengene går blant annet til barn og unge som er med i idrettslag, korps, teater og annet foreningsliv. Vi støtter også unge mennesker som ønsker å satse på idrett eller kultur, og vi gir penger til en rekke andre allmennyttige formål. I 2018 besluttet forstandskapet å avsette 51,9 millioner kroner til samfunnsutbytte. Midlene ble fordelt med 31,1 millioner kroner til lag, foreninger og frivillig arbeid og 20,8 millioner kroner til samfunnskapitalavsetning. Det vises for øvrig til egen rapport, Samfunnsansvar – rapport for 2018.

RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

I henhold til finansforetaksloven § 13-5(1), skal banken organiseres og drives på en forsvarlig måte. Dette innebærer blant annet klar organisasjonsstruktur, klar ansvarsdeling, klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger, hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risikoer banken er eller kan bli eksponert for.

Det endelige ansvaret for risikostyring og internkontroll tilligger bankens styre og ledelse. Styret vedtar den overordnede risikostrategien og godkjenner prinsipper for oppfølging, kontroll og risikorammer. Administrasjonen rapporterer regelmessig til styret alle vesentlige risikoer, herunder faktisk risikonivå mot fastsatte rammer. Videre avgis årlig en rapport på internkontrollen inkludert bekreftelse på gjennomført internkontroll og en samlet årlig risikovurdering.

Risikostyringen skal støtte opp under bankens utvikling og måloppnåelse og skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig forretningsdrift. Prosessen for risikostyring og internkontroll i banken er nærmere beskrevet i avsnittet «Risikostyring og kontroll» i dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse» i denne årsrapport.

RISIKO- OG KAPITALFORHOLD

Kredittrisiko

Sparebanken Øst har en kredittstrategi som omhandler ulike typer kredittrisiko knyttet til utlån, kreditter og garantier ytet til kunder innenfor person- og næringsmarkedet, samt motpartsrisiko for verdipapirer.

Kredittstrategien bidrar til å sikre at bankens aktiviteter innenfor kredittområdet er i tråd med de rammebetingelser og retningslinjer som følger av bankens overordnede forretningsidé og strategiske planer, herunder at aktivitetene er forsvarlige i forhold til bankens evne og vilje til å bære risiko.

Banken har en etablert kredittportefølje med en kvalitet og sammensetning som sikrer bankens lønnsomhet på kort og lang sikt og sikrer at bankens håndtering av kredittrisiko skjer i samsvar med de krav som følger av lover, forskrifter, rundskriv fra myndighetene og andre regulatoriske forhold.

Kredittstrategien er operasjonalisert i bankens kreditthåndbøker samt i øvrig instruksverk.

Innenfor person- og næringsmarkedet står betjeningsevne og betjeningsvilje sentralt i kredittvurderingene. Boliglånsforskriften legger vesentlige føringer for bankens utlånsvirksomhet til privatpersoner. Måling av risiko ved utlån til kunder skjer gjennom risikoklassifisering av kunder.

Risikoklassifiseringen er etablert som en integrert del av kredittprosessen og kravet til årlig reklassifisering av låneengasjement er ivarettatt. Utviklingen i kreditt risiko følges løpende opp med rapporter til bankens ledelse og kvartalsvise rapporter til bankens styre.

Lån og kreditter til personmarkedet gis som hovedregel mot pant i bolig. Banken har en lav eksponering knyttet til utlån og kreditter uten tilhørende sikkerhet.

Lav andel utlån innenfor næringsmarkedet bidrar til generell lav konsentrasjonsrisiko for banken. Eksponering mot næringseiendom utgjør en relativt stor andel av næringsporteføljen, men en begrenset andel av bankens totale utlånsportefølje.

Bankens geografiske nedslagsfelt gir tilgang til et stort markedsområde med fleksibilitet med hensyn til kunder og segmenter. Bankens utlånsportefølje fordeler seg geografisk i hovedsak til det sentrale østlandsområdet.

Banken tar også kreditt risiko gjennom forvaltning av likviditetsreserver og overskuddslikviditet. Banken har til hensikt å holde rentebærende papirer med lav kreditt risiko for likviditetsformål (reserve for avhendelse ved behov) som grunnlag for deponering for låneadgang i sentralbanken eller begge deler.

Bankens kreditt risiko overvåkes kontinuerlig og det foreligger oppdaterte oversikter over bankens totale motpartsrisiko.

Markedsrisiko

Renterisikoen holdes innenfor fastsatte rammer og er begrenset ved at eiendeler og gjeld har flytende rente eller er byttet til flytende rente. Kredittspreadrisiko, eller risiko for endringer i margin på rentebærende verdipapirer, styres slik at tapet ved en endring i kredittspread ikke skal overstige fastsatt ramme. Valutarisiko reduseres ved inngåelse av terminforretninger eller basis-swapper og holdes innenfor fastsatt ramme. Eksponering mot egenkapitalinstrumenter utover bankens datterselskap og strategiske investeringer er begrenset.

Likviditetsrisiko

Banken har en konservativ holdning til likviditetsrisiko, der langsiktighet og proaktivitet i forhold til fremtidige forfall er grunnleggende faktorer. Banken har rammer som sikrer at myndighetenes krav til likviditetsbuffer (LCR) og langsiktighet i finansieringen (Likviditetsindikator 1) overholdes. Bankens likviditetsprognose viser per utgangen av 2018 tilstrekkelig likviditet for en periode på over 12 måneders drift. Innskudd er en viktig kilde til finansiering for bankene. De siste årene har vi sett økt konkurranse om innskuddene. Bankens produktutvalg, og i særlig grad Topprente.no, er verktøy for å sikre banken nødvendig konkurransekraft om innskudd.

Sparebanken Øst Boligkreditt AS er en integrert del av konsernets finansieringsstruktur som gir mulighet til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Dette styrker konsernets finansieringssituasjon.

Det norske obligasjonsmarkedet er den viktigste kilden til funding for konsernet. Markedet for obligasjoner med fortrinnsrett er en sentral del av det norske verdipapirmarkedet. Obligasjoner med fortrinnsrett gir investorene sikkerhet i form av fortrinnsrett til boliglån med lav risiko. Markedet er attraktivt for norske institusjonelle investorer tatt i betraktning at utbudet av norsk statsgjeld er lavt, men også utenlandske aktører investerer i slike obligasjoner. Gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett sikres konsernet tilgang på fremmedkapital, gjerne med noe lengre løpetid enn senior usikrede obligasjonslån. Det vektlegges derfor å legge til rette for utstedelser av obligasjoner med fortrinnsrett.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Styring og kontroll med operasjonell risiko ivaretas gjennom strategi for helhetlig risikostyring. Strategien vedtas av styret og evalueres minst en gang årlig. Strategien definerer klart hvem som har ansvar for etablering og gjennomføringen av internkontrollen. I strategien er det definert en risikotoleranse kvantifisert i antall hendelser og maksimalt tap som følge av operasjonell risiko. Risikotoleransen fastsettes på bakgrunn av estimert risiko og hendelseshistorikk som fremgår av etablert hendelsesdatabase. Etiske retningslinjer er vedtatt og skal i henhold til instruks gjennomgå med alle ansatte minst en gang årlig. Slik gjennomgang skal bekreftes av lederne i forbindelse med årlig bekreftelse av gjennomført internkontroll. Det er etablert en klar organisasjonsstruktur med klare ansvarslinjer. Nødvendig arbeidsdeling er innført som en del av internkontrollen. Det er etablert uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for internrevisjon, risikostyring og etterlevelse.

Det gjennomføres årlig en gjennomgang av alle arbeidsprosesser i virksomheten hvor tilhørende potensielle risikoer identifiseres og nødvendige tiltak for å eliminere/reducere åpne risikoer blir definert. Dette blir registrert i et felles risikoregister inndelt etter kategorier. Risikonivå blir vurdert etter fastsatt skala. Gjennomgangen starter på avdelingsnivå og evalueres på ledernivå. Dette kalles i Sparebanken Øst for Nøkkelprosessgjennomgang. Tiltak kan være arbeidsdeling, etablering av rutiner og linjekontroller mv. Lederne må en gang årlig bekrefte at de har gjennomført internkontrollen, blant annet gjennomført tiltak som definert i «Nøkkelprosessgjennomgangen».

Det er fastsatt interne retningslinjer for utkontraktering. Det er utarbeidet skriftlige avtaler som sikrer innsyn, kontroll og revisjon.

Det er etablert en hendelsesdatabase som viser hendelser med eventuelle tap fordelt på kategorier. Hendelser med oppfølgingstiltak rapporteres til styret kvartalsvis. På IKT-området er det etablert egne styringssystemer i henhold til IKT-forskriften blant annet basert på ROS-analyser og COBIT-analyser. Det er på området utarbeidet kontinuitets- og beredskapsplaner, rutiner for drift, utvikling, anskaffelse, avviks- og endringshåndtering samt rutiner for utkontraktering. Det er utarbeidet beredskapsplaner som dekker hele bankens virksomhet. Beredskapsplanene testes regelmessig. Tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering er omtalt i eget avsnitt i styrets beretning.

Konsernet har ikke registrert vesentlige tap som følge av svikt i interne prosesser, systemer, menneskelig svikt eller uforutsette hendelser i 2018.

Vurdering av samlet risiko og kapitalbehov

Bankens styre vurderer behovet for egenkapital basert på en samlet risikovurdering gjennom ICAAP. Vurderingene gjennomføres på selskaps- og konsernnivå og er framoverskuende. Konsernets mål for ansvarlig kapital settes til et nivå som muliggjør vekst og planer om vekst i utlån og andre aktiva. For øvrig legges betydelig vekt på at forsvarlig styring av forretningsmessig drift opprettholdes slik at konsernet kan oppnå gode resultater og gi tilfredsstillende avkastning på investert kapital. Dette gjør at banken vil være attraktiv for investorer og bidra til å sikre konsernet tilgang til kapital ved behov for å styrke egenkapitalen. Bankens har per i dag ikke planer om å emittere ny egenkapital.

Kapitaldekningen målt ved ren kjernekapital utgjorde 16,39 prosent ved utgangen av 2018 og er en reduksjon fra 17,49 prosent ved utgangen av 2017. Reduksjonen forklares i hovedsak med meget høy utlånsvekst i 2018. Konsernets pilar 2-krav er 2,3 prosent. Gitt dagens nivå på motsyklisk buffer på 2,0 prosent, innebærer dette et samlet krav for ren kjernekapitaldekning på minst 14,3 prosent. Sparebanken Øst har en målsetning om minimum 14,75 prosent ren kjernekapitaldekning.

Finanstilsynet har vedtatt økning av motsyklisk buffer med 0,5 prosentpoeng til 2,5 prosent gjeldende fra 31.12.2019. Styret i Sparebanken Øst legger til grunn at samlede krav og føringer skal tilfredsstilles løpende.

Netto ansvarlig kapital utgjorde 3.965,8 mill. kroner ved utgangen 2018, hvorav konsernets kjernekapital utgjorde 3.621,8 mill. kroner. Med et beregningsgrunnlag på 19.959,5 mill. kroner tilsvarer dette en kapitaldekning på 19,87 prosent hvorav kjernekapitaldekningen utgjør 18,15 prosent. Banken benytter standardmetoden ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital for kredittrisiko.

Banken er meget solid med en uvektet kjernekapitalandel som utgjør 8,48 prosent ved utgangen av 2018 mot 9,23 prosent ved utgangen av 2017. Kravet til uvektet kjernekapital er 5,00 prosent.

RATING

Sparebanken Øst har fra oktober 2017 «long-term deposit» og «issuer» rating på A2 fra Moody's Investors Service. Bankens «counterparty Risk Assessment» (CRA) og «Long-term Counterparty Risk Rating» (CRR) er på A1. Det er stabile utsikter på bankens ratinger.

MEDARBEIDERE, LEDERE OG STYRET

Ved utgangen av 2018 hadde konsernet 203 ansatte tilsvarende 199 årsverk mot 191 ansatte og 181 årsverk ved utgangen av 2017. Gjennomsnittsalderen i morbank er 47 år. Andelen kvinnelige ansatte var 63 prosent. Kvinneandelen i lederstillinger utgjør 44 prosent ved årsskiftet. Gjennomsnittsalderen i lederstillinger er 48 år. Banken ser det som positivt at lederstillinger kan rekrutteres internt. Alle ansatte i banken gis de samme muligheter når det gjelder avansement, personlig og faglig utvikling. Bankens overordnede strategi innehar mål for organisasjons- og medarbeiderutvikling og stadfester at det skal arbeides for likestilling på alle områder i banken. Sentrale og lokale avtaler med ansattes organisasjoner, samt øvrige lover og regler sikrer likestilling. Det er oppnevnt egen funksjon som likestillingskontakt i banken i regi av ansattes organisasjon. Pål Strand er selskapets administrerende direktør. Han har lang erfaring fra ulike fag- og lederroller i banken og har sittet i bankens toppledergruppe siden 2003. Toppledergruppen består av følgende 6 personer ved utgangen av 2018:

Pål Strand, f. 1965

adm. direktør

Ansatt i banken siden 1984

Kjell Engen, f. 1969

viseadm. direktør

Ansatt i banken siden 2003

Lars-Runar Groven, f. 1966

direktør bedriftsmarked

Ansatt i banken siden 1992

Jan-Roger Vrabel, f. 1971

direktør personmarked

Ansatt i banken siden 2011

Thor-Henning Bråthen, f. 1981

økonomidirektør

Ansatt i banken siden 2017

Anne Siri Rhoden Jensen, f. 1961

direktør kreditt PM

Ansatt i banken siden 1985

Av bankens 8 valgte styremedlemmer er 4 kvinner. Styret består av: Øivind Andersson, Knut Smedsrud (nestleder), Morten A. Yttreide, Elly Therese Thoresen, Cecilie Hagby (fra og med 23.03.18), Kari Solberg Økland, Inger Helen Pettersen (ansatt) og Ole-Martin Solberg (ansatt).

Øivind Andersson, f. 1956

statsautorisert revisor

Styremedlem siden 2015, leder fra 2017

Tidligere varamedlem i forstandskapet og leder av bankens kontrollkomite

Knut Smedsrud, f. 1960

direktør

Styremedlem siden 2009

Nestleder til styret siden 2009

Tidligere varamedlem til styret

Elly Therese Thoresen, f. 1957

prosjektleder

Styremedlem siden 2012

Tidligere forstanderskapsmedlem

Kari Solberg Økland, f. 1960

rådgiver

Styremedlem siden 2017

Tidligere forstanderskapsmedlem

Morten Andre Yttreide, f. 1967

daglig leder

Styremedlem siden 2012

Tidligere varamedlem til styret

Cecilie Hagby, f. 1966

daglig leder

Styremedlem siden 2018

Tidligere varamedlem til styret

Ole-Martin Solberg, f. 1978

ansatt

Styremedlem siden 2016

Tidligere forstanderskapsmedlem og varamedlem til styret

Inger Helen Pettersen, f. 1953

ansatt

Styremedlem siden 2013

Styremedlem også 1999-2011 samt tidligere møtende varamedlem

Styremedlemmenes deltakelse på styremøter i 2018:

Øivind Andersson

16 av 16 møter

Knut Smedsrud

10 av 16 møter

Elly Therese Thoresen

14 av 16 møter

Morten André Yttreide

16 av 16 møter

Kari Solberg Økland

16 av 16 møter

Cecilie Hagby

8 av 11 møter (fra og med 23.03.18)

Hanne Margrete Lenes Solem

4 av 5 møter (til og med 22.03.18)

Ansattes representanter

Inger Helen Pettersen

11 av 16 møter

Ole-Martin Solberg

15 av 16 møter

HELSE, MILJØ OG SIKKERHET

Banken ivaretar myndighetenes pålagte helse-, miljø- og sikkerhetskrav på en systematisk måte gjennom blant annet fastsatte instruksjoner og nært samarbeid med bedriftshelsetjenesten.

Ettervern i forbindelse med ran inngår som en del av bankens totale HMS-arbeid og ivaretas av en særskilt ettervernsgruppe. Det er i 2018 registrert to mindre personskader.

Samlet sykefravær i 2018 utgjorde 3,6 prosent av total arbeidstid mot 4,1 prosent i 2017. Sykefraværet i 2018 fordeler seg med 1,2 prosent for menn og 5,1 prosent for kvinner.

TILTAK MOT HVITVASKING OG TERRORFINANSIERING

Kravene til tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering er fastsatt i lov om hvitvasking og terrorfinansiering mv. Loven har som formål å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering. Banken har en plikt til å foreta undersøkelser dersom det avdekkes forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering. Loven stiller som et viktig prinsipp at bankene skal kjenne sine kunder og deres virksomhet.

Sparebanken Øst har etablert rutiner og kontroller for å sikre at kravene i loven blir etterlevd. Dette omfatter regler om kontroll av nye og eksisterende kunder og undersøkelse av mistenkelige transaksjoner. Banken gjennomfører jevnlig opplæring av alle ansatte i kundeopposisjon innenfor regelverket. I tillegg gjennomføres obligatorisk e-læring for alle ansatte om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.

Risikobasert kundekontroll og løpende oppfølging av kundemassen er viktige tiltak i bankens arbeid mot hvitvasking og terrorfinansiering, der risikoen vurderes ut fra type kunde, kundeforhold, produkt eller transaksjon. Nye kunder gjennomgår kundekontroll før kundeforhold etableres.

Det gjennomføres løpende overvåking av alle transaksjoner bankens kunder utfører. Mistenkelige transaksjoner meldes til Økokrim. I 2018 rapporterte banken 57 saker til Økokrim.

UTBYTTEPOLITIKK

Sparebanken Øst har som økonomisk mål for sin virksomhet å oppnå resultater som gir en god og stabil avkastning på bankens egenkapital og skape verdier for egenkapitalbeviserne ved konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og verdistigning på egenkapitalbevisene. Årsoverskuddet vil bli fordelt mellom egenkapitalbeviserne og samfunnskapitalen i samsvar med deres andel av bankens egenkapital.

Sparebanken Øst vil sikte mot at 50 til 75 prosent av overskuddet tilordnet egenkapitalbeviserne utbetales som utbytte. Sparebanken Øst tar videre sikte på å utdele utbytte på samfunnskapitalen i form av gaver til allmennnyttige formål med 50 til 75 prosent av utbyttet som utdeles til egenkapitalbeviserne. Ved fastsettelsen av utbytte og gaver vil det bli tatt hensyn til bankens resultatutvikling, markedssituasjon, stabilitet i utbytte samt behov for kjernekapital.

MAKROØKONOMISK UTVIKLING

Etter positiv utvikling i 2017 avtok global økonomisk vekst i 2018. Både renter og prisvekst er fortsatt lave hos Norges viktigste handelspartnere. Brexit og handelskrig med USA i spissen har preget nyhetsbildet gjennom hele året og har bidratt til børsfall verden over i slutten av 2018.

Med drahjelp fra skattelettelser fortsatte den høye veksten i USA i 2018. Lav arbeidsledighet og høyere inflasjon har gitt FED grunnlag for fire rentehevinger i 2018. Trump innførte i 2018 flere økninger på toll på import fra Kina, og har truet med å øke tollsatsene på blant annet import av europeiske biler. Kina har agert med samme mynt og har innført ekspansive tiltak for å hindre en markert nedgang i økonomien.

I Eurosonen har igjen politiske prosesser gitt usikkerhet. Brexit-prosessen er fortsatt i stor grad uavklart. Den nye regjeringen i Italia ble til slutt enig med EU om budsjettunderskuddet, men veksten i landet er ved årsskiftet negativ. I Tyskland har veksten også avtatt. Angela Merkel har vært en stabil faktor gjennom sine 13 år som forbundskansler i Tyskland, men har nå varslet sin avgang i 2021. ECB har avsluttet nye ekstraordinære verdipapirkjøp og styringsrenten vil i følge ECB endres tidligst høsten 2019. Samlet sett har veksten avtatt noe fra 2017, men investeringer og lønninger øker fortsatt.

Oljeprisen steg jevnt til over 85 USD per fat i oktober, før den falt til 50 USD ved juletider og senere har stabilisert seg på et nivå over 60 USD. I Norge har oljeinvesteringene som ventet økt kraftig og dette har blant annet medført mangel på arbeidskraft og press på lønninger i bransjen.

Veksten i norsk fastlandsøkonomi endte på 2,2 prosent i 2018, noe lavere enn forventet. Noe skyldes en kald vinter, tørkesommer og den lavere oljeprisen. Selv om veksten avtok ut over året, har det vært en økning i produksjon, forbruk, eksport og sysselsetting. Registrert arbeidsledighet er ytterligere redusert. Boligprisene har etter fallet i 2017 økt moderat i 2018.

Norges Banks inflasjonsmål ble senket i mars fra 2,5 prosent til 2,0 prosent. Styringsrenten ble satt opp i september fra 0,5 prosent til 0,75 prosent. Kronekursen har i 2018 vært svakere enn tidligere antatt. Inflasjonen har vært høyere enn ventet, drevet delvis av kraftig økning i strømprisene. Sentralbanken har signalisert at videre økonomisk vekst på forventet nivå vil gi renteøkning i mars 2019. Det oljekorrigerte underskuddet i statsbudsjettet for 2018, dekket ved uttak fra oljefondet, utgjorde 2,6 prosent i 2018, 0,4 prosentpoeng lavere enn handlingsregelen.

UTSIKTER FREMOVER

Sparebanken Øst har sin hovedvirksomhet i østlandsregionen. De økonomiske utsiktene er fortsatt gode og det forventes at boligprisene er stabile i årene fremover. Utsikter til høyere lønnsvekst og lavere arbeidsledighet taler isolert sett for boligprisvekst. Økt boligbygging, videreføring av boliglånsforskriften og forventninger om renteøkninger, er faktorer som kan trekke boligprisveksten ned. Økte pengemarkedsrenter har gitt høyere innlånskostnader og lagt press på rentenettoen i 2018. Det forventes stigende innlånskostnader i 2019 samtidig som det forventes minst en økning i styringsrenten fra Norges Bank. Fortsatt press på bankens nettorente kan ikke utelukkes.

Sparebanken Øst er en kostnadseffektiv bank og har et sterkt fokus og tro på at et lavt kostnadsnivå utgjør et konkurransefortrinn. Kostnader i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital forventes å være på et lavt nivå også fremover.

Konsernet er meget solid, noe som gir vekstmuligheter og høy utbytteevne. Målet for ren kjernekapitaldekning er 14,75 prosent. Konsernet har videre en solid likviditetsbuffer som gir trygghet dersom tilgangen til finansiering for bankene fremover skulle bli utfordrende. Målet for langsiktig finansiering er satt til 106 prosent av illikvide eiendeler. Konsernet forventer å kunne hente inn ny finansiering med marginer på nivå med de store regionbankene. Sparebanken Øst opplever å ha en god posisjon i markedet for egenkapitalbevis med et mål om en enkel og åpen kommunikasjon med investorene. Målet for avkastning på egenkapitalen er satt til 10 prosent over tid.

Veksten i utlån til og innskudd fra kunder vil avhenge av den generelle konkurransen i bankmarkedet og tilgangen på langsiktig finansiering. Det forventes vekst i utlån til både person- og bedriftskunder. Veksten forventes å fordele seg relativt likt mellom de ulike distribusjonskanalene. Vekst i utlån til personer vil i hovedsak komme fra utlån med pant i bolig og til salgspantfinansiering av bruktbil. Vekst i utlån til bedrifter vil skje i konsernets definerte markedsområder der hovedproduktet er nedbetalingslån med pant i fast eiendom. Innføring av kapitaldekningsdirektivet (CRR/CRD IV) i norsk rett vil kunne påvirke konkurransesituasjonen mellom banker med virke i Norge. Finanstilsynet uttrykker imidlertid at soliditeten i norsk banknæring skal opprettholdes og at tilgjengelige virkemidler bør brukes ved innføring av CRR/CRD IV. Ulike kapitalkrav mellom banker hjemme- hørende i Norge og andre land påvirker konkurransesituasjonen og derigjennom lønnsomheten knyttet til utlån for Sparebanken Øst.

Sparebanken Øst forventer å motta krav til ansvarlig kapital og kvalifiserende gjeld som kan nedskrives eller konverteres til egenkapital (MREL) i slutten av 2019 eller senest i 2020. Det forventes at kravet medfører behov for å utstede senior etterstilt gjeld (Tier 3). Antatt behov for utstedelse av etterstilt gjeld vil kunne erstatte deler av eksisterende senior usikrede obligasjonslån når disse forfaller og innen tidspunkt for når kravet forventes å gjelde.

Bankvirksomhet innebærer risiko for tap og mislighold og tap på utlån og garantier til kunder kan derfor ikke utelukkes. Det forventes et fortsatt lavt nivå på misligholdte og tapsutsatte engasjementer og lave tap på utlån fremover.

Markedsverdiene på verdipapirer i form av obligasjoner og aksjer vil svinge over tid og tap på aksjer vil kunne inntreffe. Konsernets beholdning av obligasjoner holdes for likviditetsmessige formål og har lav risiko for tap.

Det forventes fortsatt høy konkurranse i bankmarkedet som for Sparebanken Øst omfatter produkter knyttet til utlån, sparing, betaling og forsikring. Implementering av EUs PSD2 direktiv i norsk rett vil kunne påvirke konkurransesituasjonen blant aktørene i finansmarkedet, blant annet ved at 3-parts aktører etter kundesamtykke kan gis tilgang til kundedata. Det forventes fortsatt press på marginer på utlån til personkunder og bedrifter.

Hokksund, 31. desember 2018
Drammen, 5. mars 2019

Øivind Andersson
leder

Knut Smedsrud
nestleder

Morten André Yttreide
medlem

Cecilie Hagby
medlem

Elly Therese Thoresen
medlem

Kari Solberg Økland
medlem

Ole-Martin Solberg
ansattes repr.

Inger Helen Pettersen
ansattes repr.

Pål Strand
adm. direktør

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Sparebanker er selveiende stiftelser. Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse, utarbeidet av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES), er utarbeidet for aksjeselskaper eid av aksjonærer med aksjer notert på regulert marked i Norge. For sparebanker gjelder standarden så langt den passer. Forstanderskapet er det øverste styringsorganet i Sparebanken Øst. Forstanderskapet tilsvaret generalforsamlingen i aksjeselskaper. Forstanderskapet er valgt blant egenkapitalbevisiere, ansatte, innskytere og kommuneoppnevnte i Drammen, Nedre Eiker og Øvre Eiker. Hvert medlem av forstanderskapet har en stemme. Formålet med NUES-anbefalingen er at selskaper som er notert på regulerte markeder i Norge skal ha eierstyring og selskapsledelse som klargjør rolledeling mellom aksjeeiere, styret og daglig ledelse utover det som følger av lovgivningen. I en sparebank er det videre behov for å klargjøre rollene også i forhold til ansatte, kunder og kommuneoppnevnte forstandere. Dette ivaretas gjennom Sparebanken Østs vedtekter.

Ledelsen og styret i Sparebanken Øst vurderer årlig prinsippene for eierstyring og selskapsledelse og hvordan de praktiseres og etterleves i organisasjonen. Sparebanken Øst avgir innledningsvis en redegjørelse for prinsipper og praksis for eierstyring og selskapsledelse i samsvar med regnskapslovens paragraf 3-3b. Deretter følger en redegjørelse som kommenterer hvert enkelt punkt i den norske anbefalingen. Gjennomgangen tar utgangspunkt i sist reviderte versjon av anbefalingen av 17. oktober 2018.

REDEGJØRELSE OM FORETAKSSTYRING

Beskrivelsen nedenfor redegjør for hvordan regnskapslovens paragraf 3-3b, 2. ledd er dekket i Sparebanken Øst. Inndelingen refererer til nummerering i paragrafen.

1-3. Angivelse av anbefalinger og regelverk om foretaksstyring som Sparebanken Øst er omfattet av eller følger

Sparebankvirksomhet er konsesjonspliktig og underlagt et omfattende regelverk som regulerer sparebankens virksomhet. Finanstilsynsloven og finansforetaksloven med tilhørende forskrifter står helt sentralt i denne sammenhengen. Dette regelverket definerer i meget stor grad hva som anses som god eierstyring og selskapsledelse i finansforetak. Sparebanker er underlagt tilsyn av Finanstilsynet. Sparebanken Øst følger videre den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse utgitt av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse så langt den passer. Avvik kan være nødvendig for å ivareta alle interessegruppene i sparebanken. Anbefalingen er tilgjengelig på nues.no. Eventuelle avvik fra anbefalingen blir kommentert.

4. Beskrivelse av hovedelementene i sparebankens systemer for internkontroll og risikostyring knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen

Se avsnittet «Risikostyring og internkontroll» nedenfor.

5. Vedtektsbestemmelse som helt eller delvis utvider eller fraviker bestemmelser i allmennaksjelovens kapittel 5

Sparebanken Øst er regulert av finansforetaksloven og har vedtekter i samsvar med denne.

6. Sammensetningen til ledende organer samt en beskrivelse av hovedelementene i gjeldende instruksjer og retningslinjer for organenes og eventuelle utvalgs arbeid

Se avsnittene «Forstanderskapet», «Valgkomiteen», «styret, sammensetning og uavhengighet» og «Styrets arbeid» nedenfor.

7. Vedtektsbestemmelser som regulerer oppnevning og utskiftning av styremedlemmer

Se avsnittet «Styret, sammensetning og uavhengighet» nedenfor.

8. Vedtektsbestemmelser og fullmakter som gir styret adgang til å beslutte og kjøpe tilbake eller utstede egne aksjer eller egenkapitalbevis

Se avsnittet «Selskapskapital og utbytte» nedenfor.

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse

Eierstyring og selskapsledelse i Sparebanken Øst bidrar til å sikre ansattes, innskytternes, egenkapitalbevisseierne og andre eksterne parter interesser i Sparebanken Øst. Eierstyring og selskapsledelse er styrets overordnede ansvar og skal sikre at organer og funksjoner fungerer i henhold til regelverket og at virksomheten styres på en effektiv og målrettet måte over tid.

Styringen av Sparebanken Øst er fundamentert på vedtatt visjon, idegrunnlag, mål, strategier og kjerneverdier, se avsnitt «Strategi, mål og risikoprofil» i årsberetning for 2018, herunder sparebankens etiske regelverk som er vedtatt av styret. Reglene innledes med følgende:

«Sparebanken Øst og sparebankene for øvrig spiller en sentral rolle i det moderne samfunn. Vi er mer enn andre virksomheter avhengige av tillit fra alle grupper. Tillit har selvfølgelig ikke bare med soliditet og lønnsomhet å gjøre, men også holdninger og den atferd vi som bank viser. Vi kan ikke fungere uavhengig av våre omgivelser. Vi må ha aksept i markedet. For å oppnå dette må ikke vårt etiske nivå kunne trekkes i tvil.

Det etiske nivået i Sparebanken Øst er ditt ansvar. Det er selvfølgelig også ledelsens og tillitsvalgte ansvar. Ledere bestemmer gjennom sin atferd hvor høyt listen skal legges, men ledere alene kan ikke sørge for høy etisk standard. Alle er med på å påvirke det etiske nivået i banken. Det er vår felles utfordring.

Vi i Sparebanken Øst stiller krav om lojalitet, redelighet og åpenhet hos ledere og medarbeidere. Det er rom for uenighet i interne diskusjoner og forberedelser, men etter at vedtak er fattet, forventes det at samtlige ansatte holder seg lojalt til dette».

Styringen ivaretas av sparebankens valgte organer og funksjoner tillagt styringsansvar. Grunnlaget for effektiv og målrettet drift av Sparebanken Øst er solid kompetanse innen sparebankens kjernevirksomhet med en hensiktsmessig organisering basert på henholdsvis person- og bedriftsmarkedsaktiviteter, finans, IT og innfordring. Sparebanken har videre juridisk kompetanse internt. Rammeverket for styring av sparebanker er lagt i et omfattende lov- og forskriftsverk. Regelverket består av spesialregler for finansforetak som på en rekke områder er vesentlig mer omfattende enn generelle selskapsrettslige regler og anbefalinger rettet mot aksjeselskaper generelt. Spesialreglene omfatter blant annet krav til tilsyn, konsesjon, virksomhetens art, egenkapital og utbytte, styrende organers sammensetning og ansvar, risikostyring og kontroll og forhold knyttet til oppkjøp, sammenslåinger med videre.

Sparebanken Øst praktiserer et «følg eller forklar» prinsipp i forhold til anbefalingen (NUES), så der det foreligger avvik fra NUES vil dette bli kommentert. Vi tar i denne sammenheng hensyn til at sparebanker er selveiende stiftelser og at styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene i vesentlig grad skiller seg fra aksjeselskaper. Presentasjoner, kvartalsrapporter, vedtekter med mer er å finne på www.oest.no, under «Om Sparebanken Øst».

VIRKSOMHETEN

Sparebanken Østs overordnede virksomhet fremkommer i vedtektene. Sparebanken Øst har til formål å utføre forretninger og tjenester som det er vanlig og naturlig at sparebanker kan utføre i henhold til den til enhver tid gjeldende lovgivning og de til enhver tid gitte konsesjoner.

Sparebanken kan i samsvar med de til enhver tid gjeldende bestemmelser i finansforetaksloven og andre lover inneha eiendeler i andre finansinstitusjoner, samt i selskaper som driver virksomhet med naturlig tilknytning til bank- og finansieringsvirksomhet. Sparebanken kan også eie aksjer i andre selskap, men ikke drive eller delta som ansvarlig deltaker i selskaper som driver annen virksomhet enn nevnt i dette avsnittet med mindre dette skjer midlertidig og er nødvendig for sikring av sparebankens krav. Sparebankens virksomhet skjer for øvrig innenfor de rammer som følger av konsesjonen til å drive sparebank og de regler som følger av finansforetaksloven og andre lover og forskrifter gjeldende for sparebanker.

Sparebanken Øst skal være utviklingsorientert med lokal forankring, solid, langsiktig og troverdig. Sparebanken Østs samfunnsansvar er forankret i vedtekter og retningslinjer. I sparebankens overordnede strategi er det presisert at Sparebanken Øst skal være samfunnsorientert og ha høye etiske krav. Sparebanken skal være en bidragsyter til verdiskapning og bærekraftig utvikling både gjennom konsernets ordinære drift og gjennom bankens samfunnskapitalutbytte – spesielt i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen. Forstanderskapet er sparebankens øverste organ. Forstanderskapets sammensetning fremkommer av vedtektene og viser klart det lokale samfunnsansvaret gjennom sammensetningen som gir representasjon for innskytervalgte, lokalsamfunnet (kommunevalgte) og de ansatte i tillegg til egenkapitalbeviserne.

For nærmere beskrivelse av virksomheten vises til Styrets årsberetning for 2018.

SELSKAPSKAPITAL OG UTBYTTE

Selskapskapital

Styret foretar løpende en vurdering av kapitalstrukturen i lys av selskapets mål, strategi og ønsket risikoprofil. Minstekravet til egenkapital for sparebanker følger av finansforetakslovens § 14-1. Krav til bevaringsbuffer, systemrisikobuffer og motsyklisk kapitalbuffer er regulert i finansforetaksloven § 14-3. Konsernets mål for ren kjernekapitaldekning er satt til 14,75 prosent. For nærmere beskrivelse av reglene om kapitaldekning, hvilke prinsipper som legges til grunn for å vurdere kapitalbehovet samt nærmere spesifikasjon av elementene i sparebankens kapitaldekning, vises til sparebankens pilar 3-rapportering om risikostyring, risikoeksponering og soliditetsforhold som er publisert på sparebankens nettsider. Finanstilsynet fører tilsyn med at sparebanken drives med betryggende soliditet i forhold til faktisk risikonivå. Utbyttepolitikken er gjengitt i styrets årsberetning. Forstanderskapet har gitt styret fullmakt til å erverve og/eller etablere pant i egne egenkapitalbevis. Fullmakten gjelder i 18 måneder fra 22.03.2018 og er gjenstand for årlig behandling. Finanstilsynet har godkjent fullmakten. Sparebanken avviker av praktiske årsaker her NUES' anbefaling om at slike fullmakter skal gjelde i ett år.

Kapitalforhøyelse

Forstanderskapet har ikke gitt styret noen generell fullmakt til egen kapitalforhøyelse. Har sparebanken behov for kapitalforhøyelse, vil dette bli behandlet som en egen sak i forstanderskapsmøte. Vedtak om forhøyelse av eierandelskapitalen skal godkjennes av Finanstilsynet, jf. finansforetaksloven § 10-4, (3).

LIKEBEHANDLING OG TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE

Likebehandling

Sparebanken Øst har én egenkapitalbevisklasse. Sparebankens egenkapitalbevis er notert på Oslo Børs i tråd med de regler som følger av finanslovgivningen. Alle egenkapitalbevisiere har samme rettigheter. Det er i 2018 ikke foretatt transaksjoner mellom sparebanken og egenkapitalbevisierne og deres nærstående utover lån, innskudd og betalingsformidling, samt lønn/honorar til ansatte og tillitsvalgte som er egenkapitalbevisiere.

Fortrinnsrett

Egenkapitalbevisieres fortrinnsrett ved kapitalforhøyelser fremkommer i finansforetaksloven § 10-10, (3). Det fremkommer her at ved forhøyelse av eierandelskapitalen, har eierne av egenkapitalbevis fortrinnsrett til å tegne de nye egenkapitalbevisene i samme forhold som de fra før eier egenkapitalbevis utstedt av institusjonen. Allmennaksjeloven § 10-5 vedrørende tilsidesettelse av fortrinnsrett gjelder tilsvarende.

EGENKAPITALBEVIS OG OMSETTELIGHET

Sparebankens egenkapitalbevis omsettes fritt på Oslo Børs. Det er ikke andre eierbegrensninger enn gjeldende regler i finansforetaksloven om eierbegrensning og konsesjonsplikt og vedtektsfestede regler om styregodkjenning av kjøp av egenkapitalbevis som gjelder for egenkapitalbevisiere i Sparebanken Øst.

FORSTANDERSKAPET

Forstanderskapet skal påse at sparebanken virker etter sitt formål i samsvar med lover, vedtekter og vedtak fattet av forstanderskapet. Forstanderskapet fastsetter regnskapet og vedtar godtgjørelse til sparebankens tillitsvalgte, herunder styret, valgkomite og valgt revisor. Forstanderskapet velger valgkomite blant forstanderskapets medlemmer.

I henhold til vedtekter skal følgende saker behandles av det ordinære forstanderskapet:

- Valg av forstanderskapets leder og nestleder
- Godkjenning av årsregnskap og årsberetning, herunder disponering av overskudd/utdeling av utbytte
- Andre saker som etter lov eller vedtekter hører under forstanderskapet

Sammensetning

Forstanderskapets sammensetning fremkommer av vedtektene. Det lokale samfunnsansvaret vises gjennom sammensetningen av forstanderskapet, der både innskytervalgte, kommunevalgte, egenkapitalbevisiere og de ansatte er representert. Forstanderskapet består av totalt 32 medlemmer med 23 varamedlemmer. 8 medlemmer velges av innskytere fordelt med 3 fra Øvre Eiker, 2 fra Nedre Eiker og 3 fra Drammen. 4 kommunevalgte velges med 1 medlem fra Øvre Eiker, 2 medlemmer fra Nedre Eiker og 1 medlem fra Drammen. 8 medlemmer velges av de ansatte og 12 medlemmer velges av egenkapitalbevisierne. Medlemmene av forstanderskapet velges for 4 år. Forstanderskapets medlemmer velges i tråd med finansforetaksloven og sparebankens vedtekter. Det fremkommer her at vervet er personlig og det er ikke mulig å møte ved fullmektig. NUES' anbefaling om bruk av fullmakt på generalforsamlingen er av denne grunn ikke aktuelt for

egenkapitalbevisiere i Sparebanken Øst. Forstanderskapets leder i 2018 har vært Frank Borgen og nestleder har vært Lars M. Lunde.

Møter

Forstanderskapet har ett fast møte hvert år. Utover dette innkalles forstanderskapet ved behov av forstanderskapets leder. Forstanderskapet hadde ett møte i 2018. Styret innkaller til forstanderskapets møter med minst 21 dagers varsel, jf. finansforetaksloven § 8-3 (1). Både sparebankens revisor og styret får innkalling til forstanderskapsmøtene. Forstanderskapsmøtene ledes av forstanderskapets leder jf. vedtekter og finansforetaksloven og følger dermed anbefalingen om uavhengig møteledelse. Når det gjelder saksdokumenter, påmeldingsfrist, gjennomføring av valg og publisering av protokoller fra forstanderskapsmøter følger sparebanken NUES på alle punkter.

VALGKOMITEER

Det følger av sparebankens vedtekter at valg av medlemmer til forstanderskap og styre skal skje etter innstilling fra valgkomiteen. Det er 3 valgkomiteer i Sparebanken Øst:

- 1) Valgkomite for forstanderskapet og styret
- 2) Valgkomite for innskytere
- 3) Valgkomite for egenkapitalbevisiere

Ansattes representanter i styret og forstanderskap velges av og blant de ansatte i tråd med Forskrift nr. 9386 av 23.12.1977. Valgkomiteen for forstanderskapet består av representanter fra alle grupper som er representert i forstanderskapet, herunder også egenkapitalbevisierne. Det skal sikre at forholdet mellom valgkomiteene og den som velges er hensyntatt uavhengighet og habilitet. Det er også vektlagt at de ulike valgkomiteer opprettholder sin uavhengighet til styret i sparebanken. De ulike valgkomiteer skal også sikre at tilgangen på nødvendig kompetanse er tilstede sett i forhold til de oppgaver valgkomiteen står overfor.

Valgkomite for forstanderskapet og styret velges av og blant forstanderskapets medlemmer. Valgkomiteens sammensetning fremkommer av sparebankens vedtekter. NUES' anbefalinger på dette punkt oppfylles så langt de passer i forhold til vedtektene. Valgkomiteens innstilling overfor forstanderskapet begrunnes i tråd med NUES. Det er utarbeidet egen instruks for valgkomiteene, sist vedtatt av forstanderskapet i møte 30.03.2017. Valgkomite for forstanderskapet og styret har i 2018 bestått av følgende personer:

Tom R. Svendsen, leder
Nina Paulsen
Jon Aas
Bent Inge Bye
Anne Siri R. Jensen, ansatt

Sparebanken oppfyller kravet om at flertallet i valgkomiteen er uavhengig av styret og øvrige ledende ansatte. Sparebankens vedtekter krever at alle medlemmene i valgkomiteen er medlemmer av forstanderskapet. NUES' anbefaling om at minst ett medlem ikke bør være medlem av representantskap (forstanderskap) eller styret, er derfor ikke relevant.

Valgkomiteen har i 2018 hatt separate møter med både styrets leder og sparebankens administrerende direktør.

STYRE, SAMMENSETNING OG UAVHENGIGHET

Styresammensetning

Styret består av 6 eksterne medlemmer og 2 representanter fra de ansatte. Administrerende direktør og viseadministrerende direktør har møterett, men ikke stemmerett i styret.

Styrets sammensetning, styremedlemmenes bakgrunn og deltakelse på styremøter i 2018 er omtalt i Styrets årsberetning for 2018. Detaljert informasjon om det enkelte styremedlem finnes også på www.oest.no, under «Om Sparebanken Øst».

Administrerende direktør og viseadministrerende direktør har møtt i 16 av 16 styremøter.

Valg av styre

Valg av styremedlemmer skjer etter forberedelse av valgkomiteen nedsatt av forstanderskapet. Valgkomiteen utarbeider en innstilling til forstanderskapet.

Styremedlemmer velges for 2 år av gangen. Forstanderskapet velger styrets leder og nestleder. Styremedlemmenes kompetanse og yrkeserfaring blir fremlagt i forstanderskapet i forbindelse med valget.

Uavhengighet

Styret skal handle uavhengig og styrets medlemmer, med unntak av ansattes representanter, vurderes som uavhengig av sparebankens vesentlige forretningsforbindelser og sparebankens daglige ledelse. Ingen av sparebankens ledende ansatte er med i styret. Sammensetningen av styret utgjør et mangfold der kompetanse og ferdigheter legger grunnlaget for utføring av det nødvendige styrearbeidet. Det fremkommer i styreinstruksen at styret opptrer som et kollegium. Ansvar for de vedtak og de disposisjoner som styret foretar, tilligger imidlertid det enkelte styremedlem.

Styremedlemmers beholdning av egne egenkapitalbevis

Styremedlemmer som har egenkapitalbevis i Sparebanken Øst per 31.12.2018 fremkommer i note 54.

STYRETS ARBEID

Styrets oppgaver

Styret leder sparebankens virksomhet i samsvar med lov, forskrift, vedtekter og nærmere instruks gitt av forstanderskapet.

Forvaltningen av sparebanken hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, herunder påse at kravene til organisering av banken og etablering av forsvarlige styrings- og kontrollsystemer blir etterkommet.

Styret skal fastsette planer og budsjetter for bankens virksomhet. Styret skal også fastsette retningslinjer for virksomheten, herunder regler om taushetsplikt for opplysninger om banken og dens virksomhet.

Styret skal holde seg orientert om bankens økonomiske stilling og plikter å påse at dens virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal minst én gang årlig og ellers etter behov ha møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er tilstede.

Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og bankens virksomhet for øvrig. Styret skal fastsette instruks for daglig leder og sørge for at daglig leder regelmessig gir styret underretning om bankens virksomhet, stilling og resultatutvikling.

Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver.

Styret har ansvaret for at sparebanken til enhver tid har den egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i sparebanken. Styret har delegert deler av forvaltningsansvaret til administrasjonen gjennom ulike delegasjonsvedtak. Vedtakene er gitt med ulik varighet. Styret har videre fastsatt instruks for internrevisor som skal foreta operasjonell revisjon i tråd med gjeldende standarder for slik revisjon. Sparebanken Østs internrevisor er KPMG.

Taushetsplikt

Alle tillitsvalgte i Sparebanken Øst er underlagt de samme regler om taushet, etikk og habilitet som gjelder for sparebankens ansatte generelt. Uavhengighet mellom sparebankens ulike styrende og kontrollerende organer er et sentralt kriterium for forsvarlig styring av virksomheten. Blant de tillitsvalgte i Sparebanken Øst foreligger det etter styrets vurdering ingen nærstående forhold eller personlige relasjoner som kan påvirke den enkelte tillitsvalgtes uavhengighet og dømmekraft.

Interessekonflikter og inhabilitet

Det fremgår av sparebankens etiske regler at det foreligger en varslingsplikt for styremedlemmer og ansatte dersom de direkte eller indirekte har vesentlig interesse av avtaler som inngås av eller i sparebanken (konsernet) eller i saker som styret skal behandle.

Styreinstruks

Styrets ansvar og arbeidsoppgaver er fastsatt i finansforetaksloven og vedtektene. Styret har utarbeidet egen styreinstruks som er gjenstand for jevnlig revidering. Instruksen ble sist revidert 12.02.2019. Instruksen beskriver hvilket ansvar styret har, hvilke saker styret skal behandle og hvilke regler som skal ligge til grunn for saksbehandlingen. Styret har fastsatt instruks for administrerende direktør som forestår den daglige ledelsen av sparebanken. Styreinstruks og instruks for daglig leder angir ansvars- og oppgavefordelingen mellom styret og daglig leder.

Finansiell rapportering

Styret mottar månedlige rapporter hvor sparebankens økonomiske og finansielle status kommenteres, herunder administrerende direktørs månedlige virksomhetsrapport. Månedsrapportene danner grunnlaget for intern styring og kommunikasjon om status i sparebanken. Styret mottar periodiske rapporter som viser sparebankens etterlevelse av delegerte fullmakter, samt kvartalsvise rapporter som viser utviklingen i sparebankens totale risikobilde.

Årsplan

Styret utarbeider en årsplan for sitt arbeid. Årsplanen inneholder blant annet møteplan for året, oversikt over faste oppgaver på bestemte møter og finansiell kalender. Styret foretar hvert år en egenevaluering. Evalueringen omfatter styremedlemmers kompetanse, styrets sammensetning og måten styret fungerer på både som gruppe og individuelt. Styrets egenevaluering er tilgjengelig for valgkomiteen til forstanderskapet.

Styrekomiteer

Godtgjørelsesutvalg

Det er etter krav i finansforetaksloven § 15-1 flg., og forskrift om finansforetak og finanskonsern

§ 15-1 flg. etablert et godtgjørelsesutvalg i sparebanken. Godtgjørelsesutvalget har som oppgave å forberede for styret retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte. De skal videre sørge for at foretaket til enhver tid har og praktiserer retningslinjer og rammer for godtgjørelsesordningen som er i samsvar med forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond. Utvalget utfører sine oppgaver i tråd med retningslinjer fastsatt av styret. Utvalget utpeker selv sin leder. Medlemmene er valgt av styret. Godtgjørelsesutvalget har i 2018 bestått av følgende medlemmer:

Hanne Margrete Lenes Solem, leder (til og med 22.03.18)

Øivind Andersson, leder fra og med 17.04.18

Kari Solberg Økland

Cecilie Hagby (fra og med 17.04.18)

Inger Helen Pettersen, ansattes representant i styret

Avdelingssjef personal, Kristin W. Myhre, har vært sekretær for utvalget. Styret har godkjent retningslinjer for godtgjørelser i Sparebanken Øst.

Revisjonsutvalg

Sparebanken har etter krav i finansforetaksloven § 8-18, etablert revisjonsutvalg etter de retningslinjer som loven beskriver. Medlemmene er valgt av styret og velges for ett år av gangen. Utvalgets leder utpekes av styret. Revisjonsutvalgets hovedoppgaver er å forberede styrets oppfølging av regnskap og rapportering, overvåke systemer for risikostyring og internkontroll, internrevisjonens arbeid samt vurdere og overvåke revisors uavhengighet. Utvalget utfører sine oppgaver etter instruks fastsatt av styret. Revisjonsutvalget har avholdt 8 møter i 2018 hvorav 3 var fellesmøter med Risikoutvalget. Revisjonsutvalget har i 2018 bestått av følgende medlemmer:

Øivind Andersson, leder

Hanne Margrete Lenes Solem (til og med 22.03.18)

Morten André Yttreide

Cecilie Hagby (fra og med 17.04.18)

Risikoutvalg

Sparebanken har etter krav i finansforetaksloven § 13-6, (4), etablert risikoutvalg som loven beskriver. Medlemmene av utvalget er valgt av styret og velges for ett år av gangen. Utvalgets leder utpekes av styret. Risikoutvalgets hovedoppgave er å forberede for og rådgi styret i forhold til sparebankens eksisterende og fremtidige risikoappetitt og risikostrategi samt oppfølging og implementering av denne strategien. Det tilligger også utvalget å overvåke i hvilken grad sparebankens prising av produkter ut mot kundene fullt ut reflekterer den risiko sparebanken bærer. Utvalget utfører sine oppgaver etter instruks fastsatt av styret. Risikoutvalget har avholdt 6 møter i 2018 hvorav 3 var fellesmøter med Revisjonsutvalget. Risikoutvalget har i 2018 bestått av følgende medlemmer:

Øivind Andersson, leder

Morten A. Yttreide

Elly Therese Thoresen

Kari Solberg Økland

Det skrives protokoll fra møtene i Revisjonsutvalget og Risikoutvalget. Protokollene blir presentert av utvalgenes leder for det samlede styret i påfølgende styremøter.

Revisjons- og risikoutvalg

Med bakgrunn i EBA's Guidelines on internal Governance under Directive 2013/36/EU (CRD IV) og Finanstilsynets presisering av forholdsmessighetsprinsippet, vedtok styret i møte 15.01.2019 å slå sammen Revisjonsutvalget og Risikoutvalget til ett utvalg, Revisjons- og risikoutvalget. Det nye utvalget vil utføre alle oppgaver som tidligere var tillagt de to utvalgene. Utvalget består av følgende medlemmer:

Morten A. Yttreide, leder

Cecilie Hagby

Kari Solberg Økland

RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

Risikostyring skal støtte opp under konsernets utvikling og måloppnåelse og skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig forretningsdrift. Dette oppnås gjennom en risikoprofil som kjennetegnes ved en sterk risikokultur og en høy bevissthet om risikostyring.

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risikostyring og internkontroll, har konsernet lagt til grunn COSO-modellen¹. Dette er et anerkjent rammeverk for risikostyring og internkontroll. Modellen baseres på at risikostyring og internkontroll gjelder alle deler av virksomheten samtidig som et helhetlig perspektiv legges til grunn. Risikostyring og internkontroll omfatter både strategiske og operative forhold samt at det settes særlig fokus på kvalitet i ekstern rapportering og etterlevelse av lover og regler. Dette benevnes som helhetlig risikostyring. Begrepet helhetlig risikostyring benyttes i Sparebanken Øst med følgende definisjon:

«Helhetlig risikostyring er en prosess, gjennomført av virksomhetens styre, ledelse og ansatte, anvendt i fastsettelsen av strategi og på tvers av virksomheten, utformet for å identifisere potensielle hendelser som kan påvirke virksomheten og for å håndtere risiko slik at den er i samsvar med virksomhetens risikotoleranse, for å gi rimelig grad av sikkerhet for virksomhetens måloppnåelse.»

Modellen bygger på følgende komponenter:

Internt miljø

Det interne miljøet er utgangspunktet for de ansattes holdning til risiko. Det omfatter også filosofi for risikostyring og risikoappetitt, integritet, etiske verdier og miljøet de opererer i.

Etablering av målsettinger

Målsettinger må finnes før ledelsen kan identifisere potensielle hendelser som kan påvirke oppnåelsen av disse. Helhetlig risikostyring sikrer at ledelsen har på plass en prosess for å etablere målsettinger, og at de valgte målsettingene støtter og er i samsvar med virksomhetens formål og avspeiler dens risikoappetitt.

Identifisering av hendelser

Interne og eksterne hendelser som påvirker virksomhetens måloppnåelse må identifiseres, og man skiller mellom risikoer og muligheter. Muligheter kanaliseres tilbake til ledelsens prosesser for fastsettelse av strategier eller målsettinger.

¹ The Committee of Sponsoring Organisations of the Tradeway Commission (COSO) har gitt innhold til begrepene gjennom et internasjonalt anerkjent rammeverk og benyttet bl.a. i lovgivning innen finansområdet.

Risikovurdering

Risikoer blir analysert, og sannsynlighet og konsekvens vurderes for å avgjøre hvordan den skal håndteres. Både iboende og gjenværende risiko blir vurdert.

Risikohåndtering

Ledelsen velger former for risikohåndtering – å unngå, akseptere, redusere eller dele risiko – og utvikler en handlingsplan for å bringe samsvar med virksomhetens risikotoleranse.

Kontrollaktiviteter

Retningslinjer og rutiner blir etablert og implementert for å sikre at risikohåndteringen blir utført på en effektiv måte.

Informasjon og kommunikasjon

Relevant informasjon blir identifisert, behandlet og kommunisert i en form og i et tidsperspektiv som gjør det mulig for de ansatte å ivareta sitt ansvar. Effektiv kommunikasjon skjer også i videre forstand, både vertikalt og horisontalt i virksomheten.

Oppfølging

Den helhetlige risikostyringsprosessen blir fulgt opp og endret etter behov. Oppfølging utføres gjennom løpende ledelsesaktiviteter, uavhengige evalueringer eller begge deler.

Roller og ansvar

Organisering og kontrollfunksjoner er i tråd med gjeldende lovverk. Bestemmelsene om helhetlig risikostyring finner vi i finansforetakslovens § 13-5, Forsvarlig virksomhet, god forretningsskikk. I § 13-5 (1) heter det at et finansforetak skal organiseres og drives på en forsvarlig måte. Foretaket skal ha klar organisasjonsstruktur og ansvarsdeling samt klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger. Foretaket skal ha hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risiko foretaket er, eller kan bli, eksponert for. En tydelig organisering med klart definerte ansvarsområder og fullmakter er et sentralt element i god risikostyring og internkontroll.

Forstanderskapet

Forstanderskapet er bankens øverste organ. Forstanderskapet skal påse at sparebanken virker etter sitt formål i samsvar med lover, vedtekter og vedtak fattet av forstanderskapet. I henhold til vedtektene skal følgende saker behandles av det ordinære forstanderskapet:

- Valg av forstanderskapets leder og nestleder.
- Godkjenning av årsregnskap og årsberetning, herunder disponering av overskudd/utdeling av utbytte.
- Andre saker som etter lov eller vedtekter hører under forstanderskapet, herunder valg av styremedlemmer.

Styret

Styret skal fastsette mål, strategi og risikoprofil for konsernet samt overordnede retningslinjer for virksomheten. Styret skal fastsette prinsipper for helhetlig risikostyring for konsernet som helhet og innenfor hvert enkelt virksomhetsområde. Styret skal videre påse at helhetlig risikostyring blir etablert og gjennomført i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter, pålegg fra Finanstilsynet og retningslinjer gitt av styret til administrasjonen.

Styret skal påse at konsernet er hensiktsmessig organisert, herunder at det er klare ansvarsforhold og at det er etablert nødvendig arbeidsdeling. Styret skal årlig evaluere sitt arbeid og sin kompetanse knyttet til bankens helhetlige risikostyring.

Styret må forsikre seg om at retningslinjer for planlegging og styring er kommunisert og implementert i hele konsernet og sikre en ressursforsvarlig oppfølging. Styret har ansvar for at

kapitalplanlegging og styring av kapitalbehov er en del av konsernets samlede risikostyring. Styret skal ta stilling til risikotoleransen og konkludere i forhold til nødvendig kapitalbehov, kapitalplan med beredskapsplaner og kapitalmål.

Styrets revisjonsutvalg

Revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende utvalg for styret og skal:

- Forberede styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen.
- Overvåke systemene for internkontroll og risikostyring samt foretakets internrevisjon.
- Avgi uttalelse om valg av revisor.
- Ha løpende kontakt med konsernets valgte revisor om revisjon av årsregnskapet.
- Vurdere og overvåke revisors uavhengighet og objektivitet, herunder særlig i hvilken grad andre tjenester enn revisjon som er levert av revisor kan ha betydning for revisors uavhengighet og objektivitet.

Styrets risikoutvalg

Risikoutvalget er et forberedende og rådgivende utvalg for styret og skal:

- Forberede styrets vurdering av risiko og samlet kapitalbehov.
- Ha jevnlig kontakt med risikokontrollfunksjonen og motta relevant rapportering fra foretakets kontrollfunksjoner.
- Minst årlig gjennomgå foretakets risikostrategier.
- Overvåke at foretakets risikostrategier følges.
- Vurdere om prisingen av foretakets produkter tar hensyn til foretakets forretningsmodell og risikostrategi.

Revisjonsutvalget og Risikoutvalget er med virkning fra 15.01.2019 slått sammen til ett utvalg, Revisjons- og risikoutvalget, og skal utføre de oppgaver som har vært tillagt de to utvalgene.

Godtgjørelsesutvalg

Det er etter krav i finansforetaksloven § 15-1 flg., og forskrift om finansforetak og finanskonsern § 15-1 flg. etablert et godtgjørelsesutvalg i sparebanken. Godtgjørelsesutvalget har som oppgave å forberede for styret retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte. De skal videre sørge for at foretaket til enhver tid har og praktiserer retningslinjer og rammer for godtgjørelsesordningen som er i samsvar med finansforetaksloven §15-1 flg. og forskrift om finansforetak og finanskonsern §15-1 flg. Informasjon om godtgjørelser er gitt i konsernets årsrapport note 29.

Administrerende direktør

Administrerende direktør er ansvarlig for, skal utarbeide og følge opp at:

- Det er etablert en forsvarlig helhetlig risikostyring etter retningslinjer fastsatt av styret.
- Helhetlig risikostyring blir dokumentert, gjennomført og overvåket på forsvarlig måte.
- Rapporteringsplikten til styret er i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter og konsernets vedtatte prinsipper om dette.
- Risikostyringssystemene gjennomføres, følges opp og dokumenteres i samsvar med lover, forskrifter, strategi/policy og rutiner.
- Risikostyringsprosessen er hensiktsmessig og effektiv.

Administrerende direktør skal sørge for at konsernet er hensiktsmessig organisert, herunder at det er klare ansvarsforhold og at det er etablert nødvendig arbeidsdeling. Administrerende direktør har ansvar for at prosess vedrørende vurdering av risikoer og samlet kapitalbehov (ICAAP) blir gjennomført.

Ledere av forretningsområder

Ledere av forretningsområdene, herunder direktører og mellomledere, har ansvar for:

- Å etablere og gjennomføre forsvarlig risikostyring innenfor sitt område, herunder vurdere risiko og etablere nødvendige linjekontroller.
- Etterlevelse av gjeldende regelverk.
- Rapportering knyttet til helhetlig risikostyring, herunder rapportering av vesentlige brudd/hendelser.

Ansatte

De ansatte har ansvar for å:

- Besitte tilstrekkelig kompetanse om sitt ansvarsområde og sine arbeidsoppgaver for tilstrekkelig egenkontroll.
- Utføre arbeid innenfor vedtatte instruksjoner, rammer og fullmakter med riktig kvalitet.
- Rapportere vesentlige brudd/hendelser til leder.

Helhetlig risikostyring skal være en del av den løpende oppfølgingen mellom leder og den ansatte. Den ansattes rolle i dette skal synliggjøres og følges opp.

Risikostyring og compliance

Risikostyring og compliance skal:

- Sitte i «førersetet» når policy og strategier skal utformes på sentrale risikoområder.
- Være involvert i vurderingene av risikoer forbundet med nye og vesentlige endringer i produkter, tjenester og andre aktiviteter, herunder utkontraktering.
- Være involvert i utarbeidelsen av risikotoleranse, risikostrategier og overordnede rammer for risikotakingen.
- Lede arbeidet med ICAAP og gjennomføre stresstester og prognoser på selvstendig basis.
- Være et uavhengig miljø som utfordrer de operative avdelingene i konsernet.
- Bidra til videreutvikling av konsernets rammeverk for helhetlig risikostyring- og internkontroll, herunder risikopolicy/-strategier, metoder, modeller og systemer i henhold til anerkjente prinsipper.
- Påse at risikostyringssystemene implementeres, benyttes, følges opp og dokumenteres i samsvar med lover, forskrifter, strategi/policy og rutiner og at risikostyringsprosessen er hensiktsmessig og effektiv.
- Koordinere den årlige lederbekreftelsen i henhold til Finanstilsynets forskrift om risikostyring og internkontroll.
- Følge opp konsernets risikostatus og utvikling i forhold til vedtatte risikostrategiske måltall og forretningsstrategi.
- Motta eller utarbeide periodisk og tilstrekkelig informasjon for å ivareta og følge opp rapportering til administrerende direktør.
- Sørge for at det opprettes effektive systemer og prosesser for etterlevelse av gjeldende regelverk samt fange opp endringer i lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer, og påse at disse blir implementert i konsernet.
- Teste, vurdere og gi råd om internkontrollen.
- Delta i møter i styrets risikoutvalg og i intern risikokomite.

Internrevisjon

Internrevisjonen skal:

- Rapportere til styret, ha rett til å møte i styremøtene og avgi rapport om risikostyringen og internkontrollen minimum en gang pr. år.
- Gi objektive råd til styret og ledelsen om konsernets risikostyring, utforming og etterlevelse av kontroller samt etterlevelse av etablerte rutiner, prosedyrer og retningslinjer.

- Ha tilstrekkelig kompetanse og erfaring, metodikk og verktøy for å sikre at alle områder med høy og kritisk risiko dekkes.
- Gjennomføre planlagte internkontroller.

Eksternrevisjon

Ekstern revisor gir ledelsen og styret uavhengige og objektive synspunkter som kan bidra til at banken når sine målsettinger ikke bare for regnskapsrapportering, men også for målsettinger innenfor andre kategorier. I forbindelse med årsregnskapsrevisjonen fremlegger revisor sitt syn på i hvilken grad regnskapet gir et forsvarlig uttrykk for virksomhetens økonomiske stilling i overenstemmelse med IFRS, og bidrar således til virksomhetens målsettinger for regnskapsrapportering. Revisor kan videre bidra ved å gi nyttig informasjon til ledelsen i dens gjennomføring av aktiviteter relatert til risikostyring. Slik informasjon omfatter revisjonsfunn, analytisk informasjon og anbefalinger om nødvendige tiltak for å nå etablerte målsettinger, og funn som revisor gjør angående mangler ved risikostyring og kontroll med anbefalinger om forbedringer.

Gransker

I tråd med finansforetaksloven § 11-14 er Ernst & Young AS utnevnt som uavhengig gransker for Sparebanken Øst Boligkreditt AS. Gransker gjennomfører selvstendige kvartalsvise kontroller blant annet av lovbestemt register og beløpsmessig balanse mellom sikkerhetsmasse og utstedte obligasjoner med fortrinnsrett. Gransker rapporterer årlig til Finanstilsynet.

Finanstilsynet

Finanstilsynet er et selvstendig styringsorgan som bygger på lover og vedtak fra Stortinget, Regjeringen og Finansdepartementet og på internasjonale standarder for finansielt tilsyn. Gjennom tilsyn med foretak og markeder skal Finanstilsynet bidra til finansiell stabilitet og ordnede markedsforhold og til at brukerne kan stole på at finansielle avtaler og tjenester blir fulgt opp etter formålet. I tillegg til det forebyggende arbeidet må Finanstilsynet kunne bidra til å løse problemer som kan oppstå. Finanstilsynet legger til grunn at norske virksomheter skal ha konkurransevilkår som samlet sett er på linje med virksomheter i andre EØS-land.

Andre organer og kontrollpunkter

Bankens balansestyringskomite (BSK) har jevnlige møter der status og tiltak med hensyn til likviditetssituasjonen drøftes. I BSK møter adm. direktør, viseadm. direktør, økonomidirektør, controller risiko og finanssjef.

Risikokomiteen har til formål å vurdere risikoeksponering og risikorapportering. Komiteen skal gjøre vurderinger av kapitalbehovet og behandle risikorapporteringen til styret. Komiteens medlemmer er kredittsjef BM, advokat, direktør Kreditt PM, finanssjef, avdelingsleder innfordring, informasjonssikkerhetsansvarlig, leder av Risikostyring & Compliance og øvrige kontrollere. Komiteens konklusjoner og merknader protokollføres.

Det er opprettet en egen avdeling for antihvitvask. Avdelingen skal identifisere, utvikle og evaluere et kontrollopplegg på hvitvaskingsområdet, samt utarbeide bankens virksomhetsinnrettede risikovurdering. Avdelingen skal videre påse at banken har IT-systemer knyttet til kontroll mv. av hvitvasking og terrorfinansiering, samt følge opp at funksjonalitet ajourholdes i tråd med lov- og forskriftskrav. Dette gjelder bl.a. dokumentasjon, risikoklassifisering, kundeerklæring og regler knyttet til transaksjonsovervåkning, herunder oppfølging av mistenkelige transaksjoner og rapportering til Økokrim. Bankens hvitvaskingsansvarlige er viseadministrerende direktør Kjell Engen.

GODTGJØRELSE TIL STYRET OG TILLITSVALGTE

Godtgjørelse til styret, forstanderskapet og valgkomiteen fastsettes av forstanderskapet. Godtgjørelsen er søkt tilpasset den arbeidsmengde og det ansvar som påhviler de tillitsvalgte og er opplyst i notene til årsregnskapet. Honoraret er uavhengig av sparebankens resultater og utgjør et bestemt beløp. Det er ingen resultatbaserte eller variable godtgjørelser til sparebankens tillitsvalgte. Godtgjørelse til styret er opplyst i note 29 til årsregnskapet. Ingen av styrets medlemmer utenom ansattes representanter har i 2018 utført andre oppgaver for sparebanken enn styrevervet.

GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

I henhold til gjeldende lovverk, finansforetaksloven § 15-1 til 15-6, fastsetter styret nødvendige retningslinjer for ledende ansattes godtgjørelser. Godtgjørelse til ledende ansatte er opplyst i note 29 til årsregnskapet. Fastlønnen utgjør hovedinntekten til alle ansatte i Sparebanken Øst. Styret fastsetter godtgjørelsen til administrerende direktør. Administrerende direktør fastsetter godtgjørelsen til toppledergruppen. Det er ingen avtale om variabel godtgjørelse eller opsjons- eller bonusavtaler. Toppledelsen tar del i styrevedtatt ordning om overskuddsdeling. Styret kan beslutte å tildele administrerende direktør og viseadministrerende direktør engangstillegg.

INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Sparebankens målsetting for informasjon og kommunikasjon er basert på åpenhet og tilgjengelighet. For å sikre den nødvendige informasjonsflyt, skal finansiell informasjon offentliggjøres i tråd med fastsatt finansiell kalender på sparebankens internettsider, ved innsendelse av opplysningene til Oslo Børs og ved presentasjoner for investorer og andre interessenter. Sparebanken arrangerer åpne investorpresentasjoner i forbindelse med at års- og kvartalsresultater blir lagt frem. Regelverket for informasjon og kommunikasjon, regler om god børsetikk, i tillegg til et generelt krav om likebehandling setter imidlertid begrensninger for sparebankens mulighet til å utgi informasjon, herunder også for analytikere.

Sparebanken Øst har utarbeidet retningslinjer for investorpleie. Retningslinjene viser til at sparebanken ønsker å ha en utstrakt og effektiv kommunikasjon med de finansielle markedene der åpenhet og troverdighet vektlegges. Sparebanken ønsker et langsiktig og gjensidig fordelaktig forhold med flest mulig meglerforetak. Investeringsbeslutninger skal være tuftet på økonomiske kalkyler fremfor relasjoner. Sparebanken skal være positiv til investeringsbeslutninger som ikke nevneverdig endrer aktuelle lønnsomhetsestimater, og som vil være gunstig for investor. Meglerkontakt skal skje gjennom Finansavdelingen for å sikre at informasjonen som går ut og kommer inn er ensartet.

Informasjon som vurderes som viktig og sensitiv vil først bli meddelt Oslo Børs. Sparebanken vil tilstrebe korrekt og velbalansert informasjon både skriftlig og muntlig, og ingen investorer skal forfordes. All informasjon som tilbys skal distribueres til alle investorkretser og den skal presenteres på en entydig måte. Sparebanken skal tilstrebe tilgjengelighet for investorer og henvendelser skal besvares innen rimelig tid. Informasjon som anses som sentral for investorer skal distribueres via sparebankens hjemmeside, Oslo Børs og via mail.

OVERTAKELSE

Sparebanker kan ikke overtas av andre foretak eller enkeltpersoner. NUES' anbefaling på dette punkt er av den grunn ikke relevant for sparebanker. Forstanderskapet skal treffe avgjørelse i alle saker som gjelder virksomhetsendringer i sparebanken, oppkjøp av andre selskaper eller andre saker av særlig viktighet for sparebanken. Dette gjelder likevel ikke ved oppkjøp av mindre selskaper innenfor sparebankens nåværende virksomhetsområde, eller dersom saken av andre særlige grunner bør avgjøres av styret og først deretter forelegges forstanderskapet.

REVISOR

Revisjon av Sparebanken Øst foretas etter anerkjente revisjonsprinsipper med hensyn til planlegging, gjennomføring og beretning. Ernst & Young AS er sparebankens eksterne revisor. Eksternrevisor møter minst en gang i året i Revisjonsutvalget og på styremøte og gjennomgår sine vurderinger av sparebankens risikoer. Ekstern revisor deltar alltid på styremøtet ved fastsettelse av årsregnskapet og på regnskapsmøtet i Revisjonsutvalget, og går gjennom sin vurdering av vesentlige forhold i sparebanken. For øvrig deltar eksternrevisor i styremøter etter behov. I henhold til finansforetaksloven § 8-6 (3) er det krav om at styret minst én gang per kvartal har møte med revisor uten at daglig ledelse er til stede om ikke annet er fastsatt i instruks for styret. Styret har i sin instruks fastsatt at styret minst en gang årlig og ellers etter behov skal ha møte med revisor uten at daglig ledelse er tilstede. Eksternrevisor blir innkalt til alle forstanderskapsmøter. Det henvises for øvrig til note 32 i årsregnskapet, i forbindelse med godtgjørelse til revisor, herunder fordelingen av godtgjørelsen.

FINANSIELL KALENDER FOR 2019

	Offentliggjøring
• Foreløpig resultat 2018 (4. kvartal 2018)	13. februar 2019
• Årsregnskap 2018	6. mars 2019
• Ex. utbyttedato	29. mars 2019
• Utbetaling utbytte	9. april 2019
• 1. kvartal 2019	8. mai 2019
• 2. kvartal 2019	12. juli 2019
• 3. kvartal 2019	30. oktober 2019

INVESTORKONTAKTER

Adm. dir. Pål Strand
916 24 428
paal.strand@oest.no

Viseadm. dir. Kjell Engen
957 75 003
kjell.engen@oest.no

Sparebanken Øst
Bragernes Torg 2, Drammen
Postboks 67, 3301 Hokksund
post@oest.no
www.oest.no

Erklæring i henhold til verdipapirhandelloven § 5-5

Vi bekrefter at årsregnskapet for perioden 1. januar til 31. desember 2018, etter vår beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av konsernets og selskapets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet, og at opplysningene i årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til konsernet og selskapet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer konsernet står overfor.

Hokksund, 31. desember 2018
Drammen, 5. mars 2019

I STYRET FOR SPAREBANKEN ØST

Øivind Andersson
leder

Knut Smedsrud
nestleder

Morten André Yttreide
medlem

Cecilie Hagby
medlem

Elly Therese Thoresen
medlem

Kari Solberg Økland
medlem

Ole-Martin Solberg
ansattes repr.

Inger Helen Pettersen
ansattes repr.

Pål Strand
adm. direktør

RESULTATREGNSKAP

Konsern	Konsern			Morbank	Morbank
2018	2017	Beløp i mill. kroner	Noter	2018	2017
967,4	950,9	Renteinntekter fra eiendeler vurdert til amortisert kost	23,24	517,0	565,6
81,6	69,2	Renteinntekter fra eiendeler vurdert til virkelig verdi	23,24	118,1	72,2
483,9	442,9	Rentekostnader og lignende kostnader	23,24,50	307,9	302,7
565,1	577,2	NETTO RENTE- OG KREDITTPROVISJONSINTEKTER		327,2	335,1
88,8	85,7	Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	26	106,1	99,6
42,9	40,4	Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	26	17,5	14,4
33,0	16,3	Utbytte	25	152,4	164,4
86,3	30,5	Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter	27	91,7	41,3
27,3	62,4	Andre driftsinntekter	28	4,7	4,9
172,0	156,6	Lønn mv.	29,47	148,0	130,1
53,1	50,6	Administrasjonskostnader	31	43,8	41,1
13,7	17,9	Avskrivning/nedskrivning/verdiendring ikke-finansielle eiendeler	31,37	9,5	11,3
50,3	52,3	Andre driftskostnader	31,32,38	41,1	43,5
468,5	454,3	RESULTAT FØR TAP		422,2	404,9
17,6	7,2	Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier	13	2,9	-1,6
450,9	447,1	RESULTAT FØR SKATTEKOSTNAD		419,3	406,5
76,7	103,7	Skattekostnad	33	45,4	61,1
374,2	343,4	ÅRSRESULTAT		373,9	345,4
11,7	11,0	Hybridkapitaleiernes andel av resultatet		11,7	11,0
362,5	332,4	EK-beviseiernes og grunnfondets andel av resultatet		362,2	334,4
374,2	343,4	ÅRSRESULTAT		373,9	345,4
6,01	5,81	Resultat pr. egenkapitalbevis	53	6,01	5,84
6,01	5,81	Utvannet resultat pr. egenkapitalbevis	53	6,01	5,84

TOTALRESULTAT

Konsern	Konsern			Morbank	Morbank
2018	2017	Beløp i mill. kroner	Noter	2018	2017
374,2	343,4	ÅRSRESULTAT		373,9	345,4
		Poster som ikke vil bli reklassifisert til resultatregnskapet			
-5,3	-30,3	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	47	-5,9	-29,0
1,3	7,6	Skatt relatert til poster som ikke kan reklassifiseres	33,47	1,4	7,3
		Poster som senere kan bli reklassifisert til resultatregnskapet			
0,0	0,0	Utlån til virkelig verdi	27	-0,9	0,0
0,0	23,7	Endringer i virkelig verdi for investeringer tilgj. for salg (IAS 39 tom 31.12.2017)	27	0,0	23,7
0,0	-0,8	Skatt relatert til poster som kan reklassifiseres	27,33	0,2	-0,8
370,2	343,6	TOTALRESULTAT		368,7	346,6

BALANSE

Konsern 31.12.18	Konsern 31.12.17	Beløp i mill. kroner	Noter	Morbank 31.12.18	Morbank 31.12.17
EIENDELER					
603,1	341,2	Kontanter og fordringer på sentralbanker	19	603,1	341,2
9,5	5,7	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	15,19	2.155,1	1.929,3
35.147,4	30.972,4	Utlån til og fordringer på kunder	10,11,12,13,14,19	19.716,6	18.653,6
5.173,1	4.515,1	Sertifikater og obligasjoner	19,22,34	5.012,1	4.358,8
606,8	483,9	Aksjer og andeler	19,22,35	606,8	483,9
222,0	297,9	Finansielle derivater	19,20,21,22	80,1	128,0
0,0	0,0	Eierinteresser i konsernselskap	36	1.240,9	890,9
0,0	0,0	Utsatt skatt eiendel	33	7,2	9,2
59,9	134,6	Investerings eiendommer	37	0,0	0,0
134,2	133,9	Varige driftsmidler	37	84,4	76,0
19,6	103,2	Andre eiendeler		5,2	10,9
6,9	6,2	Forsk.bet. ikke påløpte kostn. og opptj. ikke mottatte inntekter	39	8,4	7,0
41.982,5	36.994,1	SUM EIENDELER		29.519,9	26.888,8
GJELD OG EGENKAPITAL					
300,4	330,1	Gjeld til kredittinstitusjoner	19,40,44	540,8	562,0
14.899,7	13.971,8	Innskudd fra og gjeld til kunder	19,41	14.974,3	14.001,0
30,7	25,5	Finansielle derivater	19,20,21,22	16,1	19,4
21.970,8	18.228,5	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	19,42,44	9.750,8	8.357,8
84,1	110,5	Betalbar skatt	33	47,4	68,1
229,3	124,5	Andre forpliktelser	45	142,6	110,3
41,2	37,8	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter		32,6	28,8
78,4	68,6	Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	46,47	76,2	66,1
3,7	8,9	Utsatt skatt forpliktelse	33	0,0	0,0
400,0	351,9	Ansvarlig lånekapital	19,43,44	400,0	351,9
38.038,3	33.258,1	SUM GJELD		25.980,8	23.565,4
595,1	595,1	Innskutt egenkapital	53	595,1	595,1
350,5	351,7	Hybridkapital	52	350,5	351,7
2.998,6	2.789,2	Opptjent egenkapital		2.593,5	2.376,6
3.944,2	3.736,0	SUM EGENKAPITAL	6	3.539,1	3.323,4
41.982,5	36.994,1	SUM GJELD OG EGENKAPITAL		29.519,9	26.888,8

Hokksund, 31. desember 2018
Drammen, 5. mars 2019

Øyvind Andersson
leder

Knut Smedsrud
nestleder

Morten André Yttreide
medlem

Cecilie Hagby
medlem

Elly Therese Thoresen
medlem

Kari Solberg Økland
medlem

Ole-Martin Solberg
ansattes repr.

Inger Helen Pettersen
ansattes repr.

Pål Strand
adm. direktør

ENDRING EGENKAPITAL KONSERN

(Beløp i mill.)	Innskutt egenkapital		Hybridkapital	Opptjent egenkapital					
	Sum egenkapital	Egenkapital-bevis	Over-kurs	Fonds-obligasjon	Uttevns-fond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egenkapital
2018									
Egenkapital pr. 31.12.2017	3.384,3	207,3	387,8	0,0	409,3	1.731,6	38,1	197,6	412,6
Implementeringseffekt IFRS 9	6,6	0,0	0,0	0,0	5,1	9,5	0,0	0,0	-8,1
Reklassifisering av fondsobligasjon	351,7	0,0	0,0	351,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omarbeidet egenkapital pr. 01.01.2018	3.742,5	207,3	387,8	351,7	414,4	1.741,1	38,1	197,6	404,5
Ordinært resultat	374,2	0,0	0,0	11,7	95,0	181,2	0,0	86,0	0,3
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	-4,0	0,0	0,0	0,0	-1,6	-2,9	0,0	0,0	0,5
Totalresultat	370,2	0,0	0,0	11,7	93,4	178,3	0,0	86,0	0,8
Utbytte til EK-beveiere 2017 vedtatt	-103,7	0,0	0,0	0,0	-103,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Utbytte på samfunnskapitalen 2017 vedtatt	-51,9	0,0	0,0	0,0	0,0	-51,9	0,0	0,0	0,0
Betalte renter på hybridkapital	-16,8	0,0	0,0	-16,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skatteeffekt på hybridkapital ført direkte mot EK	3,9	0,0	0,0	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Innfrielse av hybridkapital	-200,0	0,0	0,0	-200,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Utstedelse av hybridkapital	200,0	0,0	0,0	200,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital pr. 31.12.2018	3.944,2	207,3	387,8	350,5	404,1	1.867,5	38,1	283,6	405,3

Årets forslag til utbytte til egenkapitalbeveierne på MNOK 95,4 ligger som en del av utjevningsfondet og årets forslag til utbytte på samfunnskapitalen på MNOK 23,8 ligger som en del av grunnfondskapitalen inntil de er endelig vedtatt av forstanderskapet. Det vises for øvrig til note 53 om egenkapitalbevis.

(Beløp i mill.)	Innskutt egenkapital		Hybridkapital	Opptjent egenkapital					
	Sum egenkapital	Egenkapital-bevis	Over-kurs	Fonds-obligasjon	Uttevns-fond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egenkapital
2017									
Egenkapital pr. 31.12.2016	3.176,1	207,3	387,8	0,0	379,0	1.573,7	38,1	174,7	415,5
Reklassifisering av fondsobligasjon	351,9	0,0	0,0	351,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omarbeidet egenkapital pr. 01.01.2017	3.528,0	207,3	387,8	351,9	379,0	1.573,7	38,1	174,7	415,5
Ordinært resultat	343,4	0,0	0,0	11,0	121,1	213,3	0,0	0,0	-2,0
Endr. i virkelig verdi for investeringer TFS	22,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	22,9	0,0
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	-22,7	0,0	0,0	0,0	-7,9	-13,9	0,0	0,0	-0,9
Totalresultat	343,6	0,0	0,0	11,0	113,2	199,4	0,0	22,9	-2,9
Utbytte til EK-beveiere 2016 vedtatt	-82,9	0,0	0,0	0,0	-82,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Utbytte på samfunnskapitalen 2016 vedtatt	-41,5	0,0	0,0	0,0	0,0	-41,5	0,0	0,0	0,0
Betalte renter på hybridkapital	-14,8	0,0	0,0	-14,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skatteeffekt på hybridkapital ført direkte mot EK	3,6	0,0	0,0	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital pr. 31.12.2017, omarbeidet	3.736,0	207,3	387,8	351,7	409,3	1.731,6	38,1	197,6	412,6

Årets forslag til utbytte til egenkapitalbeveierne på MNOK 103,7 ligger som en del av utjevningsfondet og årets forslag til utbytte på samfunnskapitalen på MNOK 51,9 ligger som en del av grunnfondskapitalen inntil de er endelig vedtatt av forstanderskapet.

ENDRING EGENKAPITAL MORBANK

(Beløp i mill.)	Innskutt egenkapital		Hybridkapital	Opptjent egenkapital						Verdiendr. over totalres. som reklass.
	Sum egenkapital	Egenkapital-bevis	Over-kurs	Fonds-obligasjon	Uttevns-fond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egenkapital	
2018										
Egenkapital pr. 31.12.2017	2.971,7	207,3	387,8	0,0	409,3	1.731,6	38,1	197,6		0,0
Implementeringseffekt IFRS 9	15,5	0,0	0,0	0,0	5,1	9,5	0,0	0,0		0,9
Reklassifisering av fondsobligasjon	351,7	0,0	0,0	351,7	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
Omarbeidet egenkapital pr. 01.01.2018	3.338,9	207,3	387,8	351,7	414,4	1.741,1	38,1	197,6		0,9
Ordinært resultat	373,9	0,0	0,0	11,7	95,0	181,2	0,0	86,0		0,0
Endring i utlån til virkelig verdi over totalres.	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		-0,7
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	-4,5	0,0	0,0	0,0	-1,6	-2,9	0,0	0,0		0,0
Totalresultat	368,7	0,0	0,0	11,7	93,4	178,3	0,0	86,0		-0,7
Utbytte til EK-beveiere 2017 vedtatt	-103,7	0,0	0,0	0,0	-103,7	0,0	0,0	0,0		0,0
Utbytte på samfunnskapitalen 2017 vedtatt	-51,9	0,0	0,0	0,0	0,0	-51,9	0,0	0,0		0,0
Betalte renter på hybridkapital	-16,8	0,0	0,0	-16,8	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
Skatteeffekt på hybridkapital ført direkte mot EK	3,9	0,0	0,0	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
Innfrielse av hybridkapital	-200,0	0,0	0,0	-200,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
Utstedelse av hybridkapital	200,0	0,0	0,0	200,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
Egenkapital pr. 31.12.2018	3.539,1	207,3	387,8	350,5	404,1	1.867,5	38,1	283,6		0,2

Årets forslag til utbytte til egenkapitalbeveierne på MNOK 95,4 ligger som en del av utjevningsfondet og årets forslag til utbytte på samfunnskapitalen på MNOK 23,8 ligger som en del av grunnfondskapitalen inntil de er endelig vedtatt av forstanderskapet. Det vises forøvrig til note 53 om egenkapitalbevis.

(Beløp i mill.)	Innskutt egenkapital		Hybridkapital	Opptjent egenkapital						Verdiendr. over totalres. som reklass.
	Sum egenkapital	Egenkapital-bevis	Over-kurs	Fonds-obligasjon	Uttevns-fond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egenkapital	
2017										
Egenkapital pr. 31.12.2016	2.760,6	207,3	387,8	0,0	379,0	1.573,7	38,1	174,7		0,0
Reklassifisering av fondsobligasjon	351,9	0,0	0,0	351,9	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
Omarbeidet egenkapital pr. 01.01.2017	3.112,5	207,3	387,8	351,9	379,0	1.573,7	38,1	174,7		0,0
Ordinært resultat	345,4	0,0	0,0	11,0	121,1	213,3	0,0	0,0		0,0
Endr. i virkelig verdi for investeringer TFS	22,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	22,9		0,0
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	-21,7	0,0	0,0	0,0	-7,9	-13,9	0,0	0,0		0,0
Totalresultat	346,6	0,0	0,0	11,0	113,2	199,4	0,0	22,9		0,0
Utbytte til EK-beveiere 2016 vedtatt	-82,9	0,0	0,0	0,0	-82,9	0,0	0,0	0,0		0,0
Utbytte på samfunnskapitalen 2016 vedtatt	-41,5	0,0	0,0	0,0	0,0	-41,5	0,0	0,0		0,0
Betalte renter på hybridkapital	-14,8	0,0	0,0	-14,8	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
Skatteeffekt på hybridkapital ført direkte mot EK	3,6	0,0	0,0	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
Egenkapital pr. 31.12.2017, omarbeidet	3.323,4	207,3	387,8	351,7	409,3	1.731,6	38,1	197,6		0,0

Årets forslag til utbytte til egenkapitalbeveierne på MNOK 103,7 ligger som en del av utjevningsfondet og årets forslag til utbytte på samfunnskapitalen på MNOK 51,9 ligger som en del av grunnfondskapitalen inntil de er endelig vedtatt av forstanderskapet.

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Konsern 2018	Konsern 2017	Beløp i mill. kroner	Note	Morbank 2018	Morbank 2017
Driftsaktiviteter					
450,9	447,1	Resultat før skattekostnad		419,3	406,5
		Justert for:			
1,3	-3,2	Endring i netto opptj. renteinntekter og pål. rentekostnader		0,3	4,7
0,0	0,0	Netto inn-/utbetaling av lån til kredittinstitusjoner		-222,6	-193,0
-4.172,7	-1.267,3	Netto inn-/utbetaling av lån til kunder		-1.046,3	509,2
-655,2	-229,9	Endring i sertifikater og obligasjoner		-650,6	-229,6
-98,6	-3,4	Verdiendring aksjer og andeler		-98,6	-3,4
76,3	-58,2	Endringer i øvrige eiendeler i forbindelse med driften	51	-2,3	10,9
0,0	-0,1	Netto inn-/utbetaling av innlån til kredittinstitusjoner		8,5	-3,7
926,9	83,8	Netto inn-/utbetaling av innskudd fra kunder		972,3	104,2
63,5	-2,0	Endringer i øvrig gjeld i forbindelse med driften		-7,9	-14,4
27,3	9,8	Ikke-kontante poster inkludert i resultat før skattekostnad	51	17,4	1,9
-12,6	-39,5	Netto gevinst fra investeringsaktiviteter		-1,5	-3,4
4,1	5,8	Netto tap fra finansieringsaktiviteter		2,6	1,1
-0,8	0,0	Annen endring		0,0	0,0
-107,6	-88,1	Periodens betalte skatter		-68,0	-50,2
-3.497,2	-1.145,2	Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter	A	-677,4	540,8
Investeringsaktiviteter					
-20,0	-21,1	Utbetaling ved kjøp av varige driftsmidler		-17,9	-14,7
92,1	186,7	Innbetaling ved salg av varige driftsmidler		0,3	0,2
-23,1	206,5	Netto inn-/utbetaling ved salg/kjøp av finansielle investeringer		-23,1	206,5
0,0	0,0	Netto inn-/utbetaling vedrørende investeringer i datterselskap		-350,0	-2,4
49,0	372,1	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	B	-390,7	189,6
Finansieringsaktiviteter					
-30,0	240,0	Netto inn-/utbetaling ved låneopptak til/fra kredittinstitusjoner		-30,0	240,0
-2.638,0	-3.248,0	Utbetaling ved tilbakebetaling av verdipapirer		-2.114,4	-2.246,4
6.502,4	3.904,4	Innbetaling ved utstedelse av verdipapirer		3.598,7	1.399,3
-103,7	-82,9	Utbetaling av utbytte		-103,7	-82,9
-200,0	0,0	Utbetaling ved tilbakebetaling av hybridkapital		-200,0	0,0
200,0	0,0	Innbetaling ved utstedelse av hybridkapital		200,0	0,0
-16,8	-14,9	Betalte renter på hybridkapital		-16,8	-14,9
3.713,9	798,6	Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	C	1.333,8	-704,9
265,7	25,5	Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter	A+B+C	265,7	25,5
346,9	321,4	Kontanter og kontantekvivalenter pr. 01.01.		346,9	321,4
612,6	346,9	Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter pr. 31.12.	51	612,6	346,9

Likviditetsbeholdningen inkluderer kontanter og fordringer på sentralbanker samt utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som gjelder rene plasseringer.

NOTER TIL ÅRSREGNSKAPET

NOTE 1 - GENERELL INFORMASJON	42
NOTE 2 - REGNSKAPSPRINSIPPER	42
NOTE 3 - VURDERINGER OG ANVENDELSE AV ESTIMATER	51
NOTE 4 - DRIFTSSEGMENTER	52
NOTE 5 - STYRING AV FINANSIELL RISIKO	54
NOTE 6 - KAPITALDEKNING	57
NOTE 7 - KREDITTRISIKO	58
NOTE 8 - KREDITTKVALITET PR. KLASSE AV FINANSIELLE EIENDELER	59
NOTE 9 - ALDERSFORDELING PÅ FORFALTE, MEN IKKE NEDSKREVNE UTLÅN	61
NOTE 10 - KREDITTRISIKO FORDELT PÅ KLASSER	61
NOTE 11 - FORDELING AV UTLÅN OG GARANTIER TIL KUNDER ETTER SEKTOR, NÆRING OG GEOGRAFI	66
NOTE 12 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER	67
NOTE 13 - TAP PÅ UTLÅN, UBENYTTET KREDITTER OG GARANTIER KUNDER	67
NOTE 14 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER KNYTTET TIL FINANSIELLE LEIEAVTALER	72
NOTE 15 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KREDITTINSTITUSJONER	72
NOTE 16 - RENTERISIKO	72
NOTE 17 - LIKVIDITETSRISIKO	77
NOTE 18 - VALUTARISIKO	83
NOTE 19 - KLASSIFISERING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE	83
NOTE 20 - FINANSIELLE DERIVATER	85
NOTE 21 - MOTREGNING FINANSIELLE INSTRUMENTER	86
NOTE 22 - FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE	87
NOTE 23 - MELLOMREGNING MED KONSERNSELSKAP	91
NOTE 24 - NETTO RENTE- OG KREDITTPROVISJONSINNTEKTER	92
NOTE 25 - UTBYTTE OG ANDRE INNTEKTER AV VERDIPAPIRER MED VARIABEL AVKASTNING	93
NOTE 26 - NETTO PROVISJONSINNTEKTER	93
NOTE 27 - NETTO VERDIENDRING OG GEVINST/TAP FRA FINANSIELLE INSTRUMENTER	94
NOTE 28 - ANDRE DRIFTSINNTEKTER	94
NOTE 29 - LØNN OG ANDRE GODTGJØRELSE	95
NOTE 30 - NÆRSTÅENDE PARTER	98
NOTE 31 - ADMINISTRASJONS- OG DRIFTSKOSTNADER	98
NOTE 32 - GODTGJØRELSE REVISOR	98
NOTE 33 - SKATTER	99
NOTE 34 - SERTIFIKATER OG OBLIGASJONER	100
NOTE 35 - AKSJER OG EGENKAPITALBEVIS	101
NOTE 36 - EIERINTERESSER I KONSERNSELSKAP	101
NOTE 37 - VARIGE DRIFTSMIDLER OG INVESTERINGSEIENDOMMER	102
NOTE 38 - OPERASJONELLE LEASINGAVTALER	103
NOTE 39 - FORSKUDDSBETALTE IKKE PÅLØPTE KOSTNADER OG OPPTJENTE IKKE MOTTATTE INNTEKTER	104
NOTE 40 - GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER	104
NOTE 41 - INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER	104
NOTE 42 - GJELD STIFTET VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER	105
NOTE 43 - ANSVARLIG LÅNEKAPITAL	105
NOTE 44 - LANGSIKTIGE INNLÅN FORDELT PÅ FORFALLSTIDSPUNKT	106
NOTE 45 - ANDRE FORPLIKTELSE	106
NOTE 46 - AVSETNINGER FOR PÅLØPTE KOSTNADER OG FORPLIKTELSE	107
NOTE 47 - PENSJONSFORPLIKTELSE	107
NOTE 48 - GARANTIANSVAR	112
NOTE 49 - PANTSTILLELSE OG FORTRINNSRETT	112
NOTE 50 - KOSTNADER KNYTTET TIL BANKENES SIKRINGSFOND	113
NOTE 51 - TILLEGGSINFORMASJON KONTANTSTRØMMOPPSTILLING	113
NOTE 52 - FONDSOBLIGASJONER	113
NOTE 53 - EGENKAPITALBEVIS	114
NOTE 54 - TILLITSVALGTE	117

NOTE 1 - GENERELL INFORMASJON

Sparebanken Øst er en egenkapitalbevisbank notert på Oslo Børs. Banken har sitt hovedkontor i Drammen, besøksadresse Bragernes Torg 2. Forretningsadressen er Stasjonsgata 14, 3300 Hokksund. Sparebanken Øst er alliansefri og har drevet sparebankvirksomhet uten opphold fra 1843.

Banken har også kontorer i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker, Lier, Asker, Bærum, Oslo, Fredrikstad, Ullensaker, Horten, Tønsberg, Skedsmo, Kongsberg, Ringerike, Svelvik, Holmestrand, Røyken, Sande, Hurum og Larvik. Konsernet Sparebanken Øst består av morbanken og de heleide datterselskapene Sparebanken Øst Boligkreditt AS, AS Financiering, Øst Inkasso AS, Øst Prosjekt AS med datterselskapene Borreveien 44 AS og Jon Smørs Vei 7 AS, og Sparebanken Øst Eiendom AS med datterselskapene Hawø Eiendom AS, Stasjonsgata 14 AS og Tollbugt. 49-51 AS.

Sparebanken Øst er leverandør av tjenester innenfor områdene finansiering, sparing og plassering, betalingsformidling og forsikring.

Årsregnskapet for 2018 ble behandlet og godkjent av styret i Sparebanken Øst 5. mars 2019.

NOTE 2 - REGNSKAPSPRINSIPPER

1. GENERELT

Konsern- og selskapsregnskapet til Sparebanken Øst er utarbeidet i samsvar med gjeldende internasjonale regnskapsstandarter, International Financial Reporting Standard (IFRS) godkjent av EU.

En legger til grunn prinsippene i et historisk kostregnskap, med unntak av finansielle eiendeler og forpliktelser målt til virkelig verdi. Der konsernet benytter sikringsbokføring justeres verdien på sikringsobjektet for verdiendringer knyttet til sikret risiko. Rentebærende balanseposter er inkludert opptjent/påløpt rente.

Konsernets balanseoppstilling er i hovedsak basert på en vurdering av balansepostenes likviditet.

I notene er alle beløp angitt i mill. kroner dersom ikke annet er oppgitt.

2. ENDRING I REGNSKAPSPRINSIPPER

Anvendte regnskapsprinsipper er konsistent med prinsippene anvendt i årsrapporten for 2017, med unntak av presentasjon av fondsobligasjoner (hybridkapital) samt de endringene i IFRS som har blitt implementert i konsernet i 2018. Nedenfor er listet hvilke endringer som har vært relevant for konsernet med virkning for regnskapet 2018, samt effekten dette har hatt på konsernets årsregnskap.

Presentasjon av fondsobligasjoner (hybridkapital)

Sparebanken Øst endret sin presentasjon av fondsobligasjoner fra og med 01.01.2018 basert på to offentliggjorte brev fra Finanstilsynet den 26. februar, i forbindelse med regnskapskontroll av to norske banker, der Finanstilsynet tilkjennega sitt syn på presentasjon av fondsobligasjoner. De offentliggjorte brevene tydeliggjorde at de omtalte bankers fondsobligasjoner, basert på avtalenes ordlyd, ikke tilfredsstiller definisjonen av finansielle forpliktelser i henhold til IAS 32.

Endringen medførte at utstedte fondsobligasjoner presenteres som egenkapital, mot tidligere gjeld, og at resultat etter skatt øker som følge av at renter på fondsobligasjoner ikke lenger presenteres som rentekostnader, men som utdeling fra egenkapital. Rentekostnader på fondsobligasjoner i 2018 utgjør 15,6 mill. kroner og 11,7 mill. kroner etter skatt. Sammenligningstall er omarbeidet og rentekostnadene i 2017 er redusert med 14,7 mill. kroner og resultat etter skatt økt med 11,0 mill. kroner.

Egenkapitalen og den andel av resultatet som tilføres egenkapitalbeviserne og grunnfondskapital er ikke påvirket av endringen.

IFRS 9 Finansielle instrumenter

IFRS 9 erstattet IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling, og innebar endringer knyttet til klassifisering og måling, sikringsbokføring og nedskrivning. Endringene i presentasjon og måling samt implementeringseffektene ved innføring av IFRS 9 er omtalt under. Forskjeller som oppstod ved implementeringen er regnskapsført direkte mot egenkapitalen 1. januar 2018 og er presentert avslutningsvis. For omtale av oppdaterte regnskapsprinsipper vises det til punkt 6. Finansielle instrumenter og note 3 Vurderinger og anvendelse av estimater. Sammenligningstall og noter for 2017 er ikke omarbeidet som følge av endringene og er derfor ikke direkte sammenlignbare på områder IFRS 9 har medført endringer. For omtale av regnskapsprinsipper for sammenligningstall vises det til årsrapporten for 2017.

Klassifisering og måling

IFRS 9 krever at alle finansielle eiendeler, unntatt egenkapitalinstrumenter og derivater, klassifiseres og måles basert på en kombinasjon av konsernets modell for å forvalte eiendelene («Business model» test) og karakteristika ved instrumentenes kontantstrøm («Contractual cash flow» test). Målekategoriene i IAS 39 er erstattet med følgende kategorier: virkelig verdi med verdiendring over resultatet, virkelig verdi med verdiendring ført som andre inntekter og kostnader (med og uten reklassifisering) og amortisert kost. Instrumenter som i utgangspunktet skal måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer ført som andre inntekter og kostnader kan utpekes til måling til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet dersom dette eliminerer eller vesentlig reduserer et regnskapsmessig misforhold. For derivater medfører ikke overgangen til IFRS 9 endring i klassifisering eller måling. Kravene til måling av finansielle forpliktelser er i stor grad de samme i IFRS 9 som under IAS 39, bortsett fra behandlingen av gevinst eller tap som skriver seg fra egen kredittrisiko knyttet til forpliktelser som er utpekt til virkelig med verdiendring over resultatet.

For konsernets utlån og fordringer på kunder samt kredittinstitusjoner, unntatt fastrenteutlån, er det konkludert at forretningsmodellen innebærer «holde for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer» og at målemetoden amortisert kost videreføres under IFRS 9.

Ved implementering av IFRS 9 er måling av fastrenteutlån til kunder endret fra amortisert kost til virkelig verdi med verdiendring over ordinært resultat (FVO). Implementeringseffekten pr. 1. januar 2018 utgjorde en økning i balanseført verdi på 3,0 mill. kroner.

For regnskapslinjen «Aksjer og andeler» er det konkludert at egenkapitalinstrumenter måles til virkelig verdi med verdiendringer og realiserte gevinster og tap over ordinært resultat.

For regnskapslinjen «Sertifikater og obligasjoner » er målemetoden virkelig verdi med verdiendringer over resultatet videreført.

For konsernets finansielle forpliktelser er målekategorien amortisert kost videreført under IFRS 9.

I morbanken sitt selskapsregnskap er målemetode endret for den andel av utlån til kunder som er identifisert som overførbare til Sparebanken Øst Boligkreditt AS. Slike utlån innebærer en forretningsmodell hvor morbanken både «mottar kontraktsmessige kontantstrømmer» og «selger utlån». Identifiserte utlån er i morbanken sin balanse klassifisert til virkelig verdi med verdiendring over totalresultatet, mot tidligere amortisert kost under IAS 39. Pr. 1. januar 2018 utgjorde identifiserte utlån 3.799,6 mill. kroner i morbanken sin balanse. Implementeringseffekten pr. 1. januar 2018 utgjorde en økning i balanseført verdi på 1,1 mill. kroner. Endringen og implementeringseffekten gjelder ikke i konsernregnskapet, da konsernet ikke har en forretningsmodell som innebærer salg av utlån.

IFRS 9 tillater i større grad å basere seg på virksomhetens risikostyring ved anvendelse av sikringsbokføring enn det som er tillatt under IAS 39.

Konsernet benytter sikringsbokføring for å sikre rente- og valutarisiko på fastrenteinnlån og innlån i utenlandsk valuta. Implementeringen av IFRS 9 medførte ingen endringer i konsernets anvendelse av eksisterende sikringsbokføring og konsernet har under IFRS 9 videreført anvendelse av sikringsbokføring som under IAS 39, ved sikring av basisrente på fastrenteinnlån og valutakurs på innlån i utenlands valuta.

Nedskrivning

Med IFRS 9 er regelverket for nedskrivning endret på finansielle eiendeler som er gjeldsinstrumenter og som måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendring ført som andre inntekter eller kostnader (totalresultatet). I tillegg er også lånetilsagn og ubenyttede kreditter omfattet. Dette medførte implementeringseffekt pr. 01.01.2018 ved overgang til IFRS 9 og endring på hvordan konsernet måler tapsavsetninger fremover. IFRS 9 krever at det foretas avsetning til forventet fremtidig tap, uavhengig av hvorvidt slike objektive bevis for verdifall foreligger på balansedagen. Regelverket bygger på at utlånene skal plasseres i én av tre trinn for nedskrivningsformål. Regnskapsprinsippene om forventet tap er nærmere omtalt under punkt 6.4.7. Implementering av IFRS 9 medførte reduksjon i konsernets tapsavsetninger med 5,8 mill. kroner pr. 01.01.2018.

Oppstillingen under viser endringer i målekategori og bokført beløp fra IAS 39 til IFRS 9 pr. 01.01.2018:

Regnskapslinje (beløp i mill. kroner)	Målekategori under IAS 39	Målekategori under IFRS 9	Bokført under IAS 39	Bokført under IFRS 9
Utlån til og fordringer på kunder	Amortisert kost	Amortisert kost	30.717,4	30.723,2
Utlån til og fordringer på kunder	Amortisert kost	Virkelig verdi med verdiendr over ord.resultat	255,0	258,0
Aksjer og andeler	Tilgjengelig for salg	Virkelig verdi med verdiendr over ord.resultat	466,1	466,1

Oppstillingen under viser tapsavsetninger pr. trinn ved innføring av IFRS 9 i konsernet pr. 01.01.2018:

(beløp i mill. kroner)	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder	19,5	8,2	64,4	92,1

Oppstillingen under viser implementeringseffektene på egenkapital ved innføring av IFRS 9 i konsernet pr. 01.01.2018:

	Egenkapitaleffekt
Endringer i tapsavsetninger	
Balanseført beløp under IAS 39 pr. 31.12.2017	-73,4
Effekt ved innføring av forventet tap modell på utlån til og fordringer på kunder	5,8
Skatteeffekt basert på posten over	-1,4
Åpningsbalanse mot egenkapital under IFRS 9 pr. 01.01.2018	-69,1
Endret måling fra amortisert kost til virkelig verdi på fastrenteutlån til kunder	
Amortisert kost under IAS 39 pr. 31.12.2017	0,0
Effekt ved endret måling fra amortisert kost til virkelig verdi	3,0
Skatteeffekt basert på posten over	-0,8
Åpningsbalanse mot egenkapital under IFRS 9 pr. 01.01.2018	2,2
Total endring i egenkapital ved innføring av IFRS 9 pr. 01.01.2018	6,6

IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter

IFRS 15 erstattet alle eksisterende standarder og fortolkninger for inntektsføring. Kjerneprinsippet i IFRS 15 er at inntekter innregnes for å reflektere overføringen av avtalte varer eller tjenester til kunder, og da til et beløp som gjenspeiler vederlaget selskapet forventer å ha rett til i bytte for disse varene eller tjenestene. Standarden inneholder en modell for innregning og måling av salg av enkelte ikke-finansielle eiendeler (eks. salg av eiendom, anlegg og utstyr) og gjelder for alle inntektskontrakter. For kontrakter som regnskapsføres etter reglene i IFRS 9, skal reglene i IFRS 9 anvendes. Endringene har ikke medført endringer i konsernets inntektsføring eller endring i årsrapportens noteopplysninger.

3. KONSOLIDERING

Konsernregnskapet omfatter morbank og alle datterselskap.

Et foretak vurderes å være kontrollert av konsernet når konsernet er eksponert for eller har rettigheter til variabel avkastning fra sitt engasjement i vedkommende foretak, og har mulighet til å påvirke denne avkastningen gjennom sin makt over foretaket. Vurderingene gjøres for hver investering.

Regnskapet for konsernet omfatter de heleide datterselskapene Sparebanken Øst Boligkreditt AS, AS Financiering, Øst Inkasso AS, Øst Prosjekt AS med datterselskapene Borreveien 44 AS og Jon Smørs Vei 7 AS, og Sparebanken Øst Eiendom AS med datterselskapene Hawø Eiendom AS, Stasjonsgata 14 AS og Tollbugt. 49-51 AS.

Selskap som er kjøpt eller solgt i løpet av året inkluderes i konsernregnskapet fra det tidspunktet kontroll oppnås og inntil kontroll opphører. Oppkjøpsmetoden benyttes ved regnskapsføring ved kjøp av datterselskap. Ved overtakelse av kontroll i et foretak, blir alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppført til virkelig verdi. Goodwill fremkommer som en positiv differanse mellom kjøpesum og balanseførte verdier i oppkjøpt virksomhet etter at mer- og mindreverdi er henført til identifiserbare eiendeler på kjøpstidspunktet. Dersom det foreligger en negativ differanse, inntektsføres denne ved kjøpet. Goodwill testes årlig for verdifall og balanseføres til kostpris redusert for eventuelle akkumulerte nedskrivninger.

Ved utarbeidelse av konsernregnskapet elimineres interne transaksjoner, intern fortjeneste og mellomværende mellom selskap som inngår i konsernet.

Regnskapsprinsipper i datterselskap endres når dette er nødvendig for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper.

3.1 Eierinteresser i datterselskap og tilknyttede selskap

Dersom konsernet har flertallet av stemmerettighetene i et foretak, er foretaket presumptivt et datterselskap i konsernet. For å underbygge denne presumsjonen og der konsernet ikke innehar flertallet av stemmerettighetene, vurderer konsernet alle relevante fakta og omstendigheter, for å evaluere hvorvidt konsernet har kontroll over foretaket det er investert i. Herunder vurderes blant annet eierandel, stemmeandel, eierstruktur og relative styrkeforhold, samt opsjoner kontrollert av konsernet og aksjonæravtaler eller andre avtaler. Konsernet foretar en revurdering om det kontrollerer eller ikke kontrollerer et foretak når fakta og omstendigheter indikerer at det foreligger endringer i et eller flere av kontrollelementene. Det vises til note 36 Eierinteresser i konsernselskap.

I selskapsregnskapet er investeringer i datterselskap vurdert etter kostmetoden.

Tilknyttede selskap er enheter hvor konsernet har betydelig innflytelse, men ikke kontroll eller felles kontroll, over den finansielle og operasjonelle styringen. Konsernet har ingen vesentlige eierinteresser i det som defineres som tilknyttet selskap.

4. VALUTA

Regnskapet presenteres i norske kroner (NOK), som også er funksjonell valuta for samtlige selskap i konsernet.

Transaksjoner i utenlandsk valuta er omregnet til funksjonell valuta (NOK) etter kursene på transaksjonstidspunktet. Pengeposter i utenlandsk valuta omregnes etter offisielle middelkurser på balansedagen. Valutatap og -gevinst som oppstår på grunn av ulik kurs på transaksjonstidspunktet og oppgjørstidspunktet, samt omregningsdifferanser på pengeposter i utenlandsk valuta som ikke er gjort opp, resultatføres.

5. INNTEKTSFØRING

5.1 Renteinntekter og -kostnader

Renteinntekter og -kostnader innregnes i resultatregnskapet ved bruk av effektiv rentemetode. Den effektive renten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid.

Dersom en finansiell eiendel eller en gruppe av like eiendeler er nedskrevet som følge av verditap, resultatføres renteinntektene ved å benytte renten som fremtidige kontantstrømmer diskonteres med for å beregne verditapet.

Inntektsføring av renter etter effektiv rentemetode benyttes både for balanseposter som vurderes til amortisert kost, og balanseposter som vurderes til virkelig verdi over resultatet.

5.2 Provisjonsinntekter og -kostnader

Provisjonsinntekter og -kostnader resultatføres i takt med at tjenesten blir utført. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende.

5.3 Andre inntekter

Leieinntekter fra eiendom inntektsføres lineært over leieperioden.

5.4 Mottatt utbytte

Mottatt utbytte på egenkapitalinstrumenter innregnes i resultatet etter at konsernets rett til å motta betaling er fastsatt, og inngår i regnskapslinjen "utbytte".

6. FINANSIELLE INSTRUMENTER

6.1 Innregning og fraregning

Finansielle eiendeler og forpliktelser innregnes når konsernet blir part i instrumentets kontraktsmessige bestemmelser.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktsmessige rettighetene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller når rettighetene til å motta kontantstrømmene er overført eller når risiko og fortjenestepotensialet i det alt vesentlige er overført. Finansielle forpliktelser fraregnes når den har opphørt, dette når plikten angitt i kontrakten er oppfylt, kansellert eller utløpt.

6.2 Klassifisering

Konsernets finansielle instrumenter som omfattes av IFRS 9, er ved første gangs regnskapsføring klassifisert i en av følgende kategorier:

Finansielle eiendeler:

- Amortisert kost
- Virkelig verdi med verdiendring over resultatet

Finansielle forpliktelser:

- Amortisert kost
- Virkelig verdi med verdiendring over resultatet

6.3 Måling

6.3.1 Første gangs regnskapsføring av finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter som vurderes til virkelig verdi over resultatet, måles til virkelig verdi på avtaletidspunktet ved første gangs innregning. Virkelig verdi vil normalt være transaksjonsprisen. Finansielle eiendeler og forpliktelser, som ikke er klassifisert i denne kategorien, måles til virkelig verdi med tillegg/fradrag av direkte henførbare transaksjonskostnader ved første gangs innregning.

6.3.2 Etterfølgende måling

Måling til virkelig verdi

I utgangspunktet skal observerbare markedskurser legges til grunn for finansielle instrumenters virkelige verdi. Der observerbare markedskurser ikke finnes og virkelig verdi ikke kan utledes direkte eller indirekte fra observerbar input i markedet, benyttes alternative verdsettelsesteknikker. Dette er teknikker som til en viss grad kan innebære skjønnsmessige vurderinger. Slike skjønnsmessige vurderinger kan være likviditetsrisiko, kredittrisiko og volatilitet. Endringer i holdningen til slike faktorer kan påvirke fastsettelsen av virkelig verdi på et finansielt instrument. Alle endringer i virkelig verdi innregnes direkte i resultatregnskapet.

Måling til amortisert kost

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi, verdsettes til amortisert kost. Inntektene/kostnadene beregnes etter effektiv rentemetode, der den effektive renten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av kontantstrømmene neddiskontert med den effektive renten.

6.3.3 Overtakelse av eiendeler

Eiendeler som overtas i forbindelse med oppfølging av misligholdte og nedskrevne engasjementer, verdsettes ved overtagelsen til virkelig verdi.

6.3.4 Sikringsbokføring

Konsernet benytter virkelig verdisikring av fastrenteinnlån og valutainnlån. Ved virkelig verdisikring blir sikringsinstrumentet regnskapsført til virkelig verdi og verdien på sikringsobjektet blir justert for verdiendringen knyttet til sikret risiko. Sikringsbokføring er nærmere omtalt under punkt 6.4.5.

6.4 Nærmere om finansielle instrumenter

6.4.1 Utlån og fordringer

Konsernets utlån og fordringer, unntatt fastrenteutlån, måles til amortisert kost. Klassifiseringen er basert på konsernets forretningsmodell hvor formålet er å holde instrumentene for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer. Etableringsgebyr aktiveres og inntektsføres over lånets forventede løpetid. Ved etterfølgende måling vurderes utlån til amortisert kost med anvendelse av effektiv rentemetode. Renteinntekter på utlån og fordringer målt til amortisert kost inngår i "Renteinntekter fra eiendeler vurdert til amortisert kost" i resultatregnskapet.

Periodens tapsavsetninger på utlån og fordringer resultatføres under «Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier». Renteinntekter på utlån og fordringer med tapsavsetninger i trinn 3 beregnes etter den effektive rentemetoden basert på nedskrevet verdi av utlån og inngår i «Renteinntekter fra eiendeler vurdert til amortisert kost».

Modellberegnet forventet tap

Det beregnes forventet tap uavhengig av om det foreligger objektive bevis for verdifall på balansedagen. Utlån og fordringer presenteres i balansen netto etter tapsavsetninger. Måling av forventet tap er nærmere omtalt under punkt 6.4.7.

Misligholdte og tapsutsatte engasjementer

Misligholdte utlån defineres som utlån som har betalingsmislighold utover 90 dager. Utlån og andre engasjementer som ikke er misligholdte, men hvor kundens økonomiske situasjon gjør det sannsynlig at konsernet vil bli påført tap, klassifiseres som tapsutsatte engasjementer.

Individuelle nedskrivninger på utlån og garantier

Utlån nedskrives for kredittap på individuell basis dersom det foreligger objektive bevis på at slikt kredittap har inntruffet. Objektive bevis anses å foreligge ved vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd, innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av problemer hos debitor, gjeldsforhandling hos debitor, annen finansiell restrukturering eller konkursbehandling.

Estimering av eventuelt kredittap skjer på basis av størrelsen på forventede fremtidige kontantstrømmer fra salg av panteobjekter og lignende, når kontantstrømmene forventes innbetalt samt diskonteringsrentens størrelse. Tapets størrelse er en direkte funksjon av forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer, neddiskontert med lånets effektive rente.

Konstatering av tap

Konstatering av tap skjer først når det er stadfestet akkord eller konkurs hos debitor, når utleggsforretning ikke har ført frem, det foreligger rettskraftig dom eller i tilfeller der banken har gitt avkall på utlånet eller deler av det, eller andre tilfeller der det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige. Konstaterte tap som er dekket ved tidligere foretatte nedskrivninger føres mot avsetningene. Konstaterte tap hvor det ikke tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger, samt over- eller underdekning i forhold til tidligere individuelle nedskrivninger resultatføres.

6.4.2 Fastrenteutlån, sertifikater og obligasjoner

Fastrenteutlån er utpekt og måles til virkelig verdi over resultatet for å unngå regnskapsmessige måleulikheter som følge av at det inngås rentederivater for å redusere renterisiko. Konsernets beholdning av sertifikater og obligasjoner mv. utgjør konsernets likviditetsportefølje, som styres og måles til virkelig verdi. Konsernets beholdning av sertifikater og

obligasjoner er klassifisert til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Renteinntekter på fastrenteutlån, sertifikater og obligasjoner inngår i «Renteinntekter fra eiendeler vurdert til virkelig verdi» i resultatet. Verdiendring og realisert gevinst og tap inngår i «Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter» i resultatregnskapet.

6.4.3 Egenkapitalinstrumenter

Konsernets beholdning av egenkapitalinstrumenter måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Verdiendring og realisert gevinst og tap inngår i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter" i resultatregnskapet. Mottatt utbytte innregnes i resultatet etter at konsernets rett til å motta betaling er fastsatt, og inngår i regnskapslinjen "Utbytte".

6.4.4 Finansielle derivater

Finansielle derivater er kontrakter som er inngått for å nøytralisere en allerede aktuell rente- og/eller valutarisiko konsernet har påtatt seg. Derivatene omfatter valuta- og renteinstrumenter. Finansielle derivater regnskapsføres til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Derivatet regnskapsføres som eiendel dersom virkelig verdi er positiv og som forpliktelse dersom virkelig verdi er negativ. Påløpt rente fra finansielle derivater, hvor sikringsbokføring anvendes, er presentert på samme linje i resultatregnskapet som renter på sikringsobjektet. Verdiendringer og realiserede gevinster/tap på finansielle derivater innregnes i resultatregnskapet under posten "Netto verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter".

Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle derivater innregnes i resultatregnskapet under posten "Netto verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter". For regnskapsføring av finansielle derivater hvor sikringsbokføring benyttes, se eget avsnitt.

6.4.5 Sikringsbokføring

Konsernet benytter seg i hovedsak av finansielle derivater for å redusere rente- og/eller valutarisiko.

Konsernet benytter virkelig verdisikring på fastrenteinnlån og valutainnlån. En virkelig verdisikring er en sikringsrelasjon hvor foretaket ønsker å sikre seg mot eksponeringen for verdiendringer for balanseførte eiendeler eller forpliktelser. Obligasjonsgjeld med fast rente utgjør en renterisiko. Obligasjonsgjeld i utenlandsk valuta representerer både en rente- og valutarisiko. For finansielle derivater som benyttes til sikring av virkelig verdi av balanseførte forpliktelser benyttes sikringsbokføring dersom kriteriene er oppfylt. Endringer i virkelig verdi på finansielle derivater som er klassifisert som, og oppfyller kravene til verdisikring, regnskapsføres over resultatregnskapet sammen med enhver endring i virkelig verdi på den sikrede forpliktelsen som kan tilskrives den sikrede risikoen. Det er renteswapper og kombinerte rente- og valutaswapper (basisswapper) som benyttes som sikringsinstrumenter i konsernet. Verdiendring på sikringsinstrumenter og sikringsobjekter inngår i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter". Eventuell ineffektiv del av sikringen blir resultatført. Dersom sikringsforholdet avbrytes eller tilstrekkelig sikringseffektivitet ikke kan verifiseres, amortiseres verdiendringen tilknyttet sikringsobjektet over gjenværende løpetid.

Sikringseffektiviteten må kunne måles pålitelig. Ved inngåelse av sikringsforholdet dokumenteres formelt forholdet mellom sikringsobjekt og sikringsinstrument, inkludert hvilken risiko som sikres, formålet og strategien for sikringen og metoden som vil bli benyttet for å vurdere sikringseffektiviteten. Sikringen vurderes og dokumenteres kvartalsvis, herunder sikringseffektiviteten. I overveiende grad benytter konsernet seg av en-til-en-sikringer, det vil si at for eksempel nominelle beløp og hovedstol, vilkår, reprisingstidspunkter, tidspunkter for mottak og betaling av renter og hovedstol samt grunnlaget for måling av renter er de samme for sikringsinstrumentet og sikringsobjektet.

6.4.6 Innlån og andre finansielle forpliktelser

Konsernet måler finansielle forpliktelser, bortsett fra derivater, til amortisert kost. Finansiell gjeld måles til amortisert kost hvor forskjeller mellom mottatt beløp fratrasket transaksjonskostnader og innløsningsverdi periodiseres over låneperioden ved bruk av effektiv rentemetode. Rentekostnader og amortiseringseffekter på instrumentene inngår i "Rentekostnader og lignende kostnader" i resultatregnskapet. Beholdning av egne obligasjoner føres som reduksjon av gjeld. Ved tilbakekjøp blir forskjellen mellom balanseført verdi og betalt vederlag resultatført og inngår i regnskapslinjen "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter".

6.4.7 Måling av forventet tap

Forventet tap beregnes på finansielle eiendeler som er gjeldsinstrumenter målt til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendring over totalresultatet. Det beregnes forventet tap og det regnskapsføres tapsavsetninger uavhengig av om det foreligger objektive bevis for verdifall på balansedagen. Konsernet beregner forventet tap på engasjementssum bestående av utlån, ubenyttede kreditter og garantier. Konsernet fordeler engasjementer i tre trinn ved beregning av forventet tap.

Trinn 1: Engasjementer som ikke har vesentlig økning i kredittrisiko etter første gangs innregning, målt med utgangspunkt i endring av risikoklasse, inngår i trinn 1. For engasjementer i trinn 1 beregnes det et forventet 12-måneders tap med utgangspunkt i engasjementets eksponering.

Trinn 2: Engasjementer med vesentlig økning i kredittrisiko etter første gangs innregning, målt med utgangspunkt i endring av risikoklasse inkludert engasjementer med et mislighold over 30 dager, inngår i trinn 2. For engasjementer i trinn 2 beregnes det et forventet livstidstap med utgangspunkt i engasjementets eksponering og forventet løpetid.

Trinn 3: Engasjementer med vesentlig økning i kredittrisiko, hvor det er objektive bevis på at verdifall har inntruffet eller hvor misligholdet er over 90 dager, inngår i trinn 3. Trinnavsetningen består av både individuelt vurderte nedskrivninger og modellberegnet forventet tap. For engasjementer hvor det ikke foreligger en individuell nedskrivningsvurdering beregnes det et forventet livstidstap med utgangspunkt i engasjementets eksponering, segmentets parameter for forventet tap og forventet løpetid.

Prinsipp for beregning av forventet tap: Med utgangspunkt i konsernets risikoklassifiseringssystem er det pr. risikoklasse fastsatt en sannsynlighetsgrad for mislighold med formål å kunne beregne forventet tap. Konsernets engasjementer er klassifisert i segmenter ut fra produkt, sikkerhet og andre kriterier, slik at hvert segment inneholder lån med tilnærmet samme risikoprofil. For hvert segment er det fastsatt en forventet tapsgrad gitt mislighold. Det er videre fastsatt en forventet engasjementseksponering. For nedbetalingslån legges det til grunn en forventet nedbetalingsplan. For rammekreditter og garantier legges til grunn en forventet eksponering ved mislighold. Forventet tap beregnes ved å multiplisere sannsynlighetsgrad for mislighold (PD) * forventet tapsgrad gitt mislighold (LGD) * med eksponering ved mislighold (EAD). Ved beregning av forventet tap foretas det en sannsynlighetsvektet beregning på forventet makroøkonomisk utvikling som baseres på makroøkonomiske utsikter og observerte kredittap.

6.4.8 Utlån til virkelig verdi over totalresultat - morbank

Morbanken har som praksis å overføre utlån til datterselskapet Sparebanken Øst Boligkreditt AS, som innebærer en forretningsmodell hvor morbanken både «mottar kontraktsmessige kontantstrømmer» og «selger utlån». Den andel av utlån til kunder identifisert som overførbare til Sparebanken Øst Boligkreditt AS er i morbanken målt til virkelig verdi med verdiendring over totalresultatet. Renteinntekter på utlånene inngår i «Renteinntekter fra eiendeler vurdert til virkelig verdi» i ordinært resultat. Forventet tap på utlånene inngår i tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier i ordinært resultat. Verdiendring på utlånene, som følge av virkelig verdimåling, inngår i «Utlån til virkelig verdi» over totalresultatet. Ved avhendelse blir akkumulert gevinst eller tap på utlån som tidligere er regnskapsført i totalresultatet reversert, og gevinst eller tap blir innregnet i «Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter».

7. VARIGE DRIFTSMIDLER OG INVESTERINGSEIENDOMMER

Varige driftsmidler omfatter bygninger, tomter og driftsløsøre. Bygninger og driftsløsøre er balanseført til kostpris fratrukket ordinære akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger. Tomter avskrives ikke og er balanseført til kostpris fratrukket eventuelle nedskrivninger. Kostpris inkluderer alle direkte henførbare kostnader ved anskaffelse av eiendeler med tillegg av kostpris for senere forbedringer. Alle andre reparasjons- og vedlikeholdskostnader resultatføres i den perioden de påløper. Ved fastsetting av avskrivningsplan hensyntas driftsmiddelets forventede brukstid og estimert restverdi. Konsernets bygninger er blitt dekomponert i fire delkomponenter, bygningskropp, tekniske anlegg, fasader og fast innredning. Avskrivninger er vurdert for hver delkomponent ut fra forventet brukstid og estimert restverdi.

Konsernets bygninger til ekstern utleie samt bygninger som innehas for å oppnå verdistigning, klassifiseres som investeringseiendommer. Banken har vurdert investeringseiendommer til kostpris fratrukket akkumulerte avskrivninger. Kostpris på innregningstidspunktet og årlige avskrivninger er fastsatt etter samme prinsipper som for øvrige eiendommer.

Avskrivningene er beregnet ved bruk av lineær metode over følgende brukstid:

Bygninger	10-100 år
Maskiner/inventar/transportmidler	2-10 år

Avskrivningsperiode, -metode og utrangeringsverdi vurderes årlig.

Gevinst/tap ved salg av driftsmidler fremkommer som differansen mellom salgspris og balanseført verdi og innregnes i resultatregnskapet.

Anlegg under utførelse er klassifisert som anleggsmidler og er oppført til kost inntil anlegget er ferdigstilt. Anlegg under utførelse blir ikke avskrevet før anleggsmiddelet blir tatt i bruk. Byggelånskostnader balanseføres løpende og inngår i kostpris.

Det blir foretatt vurdering av nedskrivning når det foreligger indikasjon på verdifall. Hvis balanseført verdi til et driftsmiddel er høyere enn gjenvinnbart beløp, blir det foretatt en nedskrivning over resultatet. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgspris og diskontert kontantstrøm fra fortsatt bruk. Netto salgspris er beløpet som kan oppnås ved salg til uavhengig tredjepart, fratrukket salgskostnader. Gjenvinnbart beløp fastsettes separat for alle eiendeler. Dersom dette ikke er mulig, fastsettes gjenvinnbart beløp sammen med enheten eiendelen tilhører.

8. LEIEAVTALER

En leieavtale klassifiseres som finansiell leieavtale dersom den i det vesentlige overfører all risiko og avkastning forbundet med eierskap. Øvrige leieavtaler klassifiseres som operasjonelle leieavtaler.

Konsernet som utleier

Finansielle leieavtaler presenteres som "Utlån til og fordringer på kunder" i balansen og regnskapsføres etter amortisert kost prinsippet. Forskuddsleie aktiveres og inntektsføres over løpetiden og er oppført som kortsiktig gjeld i regnskapet.

Konsernet som leietaker

Konsernet har som leietaker bare inngått operasjonelle leieavtaler. Leiebetalingene innregnes som kostnad i resultatregnskapet lineært over løpetiden til leieavtalen, med mindre et annet systematisk grunnlag gir bedre uttrykk for bruksverdien over tid.

9. USIKRE FORPLIKTELSER

Konsernet utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Det vises til note 48. Vurdering av tapsavsetning på garantier som banken utsteder foretas sammen med vurdering av tap på utlån. Det vises til note 13. De samme prinsippene anvendes for å vurdere om det foreligger verdifall. Det foretas avsetninger for andre usikre forpliktelser dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen materialiserer seg og de økonomiske konsekvensene kan beregnes pålitelig.

10. BETINGEDE FORPLIKTELSER OG EIENDELER

Betingede forpliktelser er ikke regnskapsført i årsregnskapet. Det opplyses om vesentlige betingede forpliktelser med unntak av betingede forpliktelser hvor sannsynligheten for forpliktelsen er lav.

Betingede eiendeler regnskapsføres dersom de er svært sannsynlige.

11. PENSJONER

Konsernet har ulike ytelsesbaserte ordninger, samt innskuddsbasert ordning.

Ytelsesbaserte ordninger

I en ytelsesbasert ordning er arbeidsgiver forpliktet til å yte fremtidig pensjon av en nærmere angitt størrelse. Konsernets kollektive pensjonsordninger administreres gjennom et livsselskap. Den beregnede påløpte forpliktelsen sammenholdes med verdien på innbetalte og oppsparte pensjonsmidler. Dersom samlede pensjonsmidler overstiger beregnet pensjonsforpliktelse på balansetidspunktet, balanseføres nettoverdien som eiendel i balansen dersom det er sannsynlig at overfinansieringen kan nyttes mot fremtidige forpliktelser. Dersom pensjonsforpliktelsene overstiger pensjonsmidlene, klassifiseres nettoforpliktelsen som gjeld i balansen.

Konsernet har også usikrede pensjonsforpliktelser som finansieres over konsernets drift. Pensjonsforpliktelser på slike avtaler oppføres som gjeld i balansen.

Pensjonsforpliktelsene beregnes årlig av en uavhengig aktuar ved bruk av en lineær opptjeningsmetode. Pensjonsforpliktelsene beregnes som nåverdien av de estimerte fremtidige pensjonsytelsene som regnskapsmessig anses opptjent på balansedagen.

Endringer i pensjonsplaner inntektsføres eller kostnadsføres ved planendringstidspunktet.

Pensjonskostnaden er basert på forutsetninger fastsatt ved periodens begynnelse. Årets netto pensjonskostnad består av nåverdien av årets pensjonsopptjening, rentekostnad på netto pensjonsforpliktelse, samt periodisert arbeidsgiveravgift. Periodens netto pensjonskostnader inngår i regnskapslinjen "Lønn mv." i resultatregnskapet.

Aktuarberegningene er basert på flere aktuarielle forutsetninger, det vises til note 47. Når forpliktelsens nåverdi og virkelig verdi av pensjonsmidlene beregnes på balansetidspunktet, kan det oppstå aktuarielle gevinster og tap som resultat av endringer i aktuarielle forutsetninger og faktiske effekter. Aktuarielle gevinster og tap innregnes i totalresultatet.

Vurdering av pensjonsforpliktelser er ytterligere beskrevet i note 3 Vurderinger og anvendelse av estimater.

Innskuddsbaserte ordninger

Innskuddsbasert pensjonsordning innebærer at konsernet betaler et årlig innskudd til de ansattes pensjonssparing. Ordningen ivaretas av et livsselskap. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på tilskuddet og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. Konsernet har ingen ytterligere forpliktelse knyttet til levert arbeidsinnsats etter at det årlige innskuddet er betalt. Det er ingen avsetning til pensjonsforpliktelser for slike ordninger. Innskuddsbaserte pensjonsordninger blir kostnadsført direkte og inngår i regnskapslinjen "Lønn mv." i resultatregnskapet.

12. INNTEKTSSKATT

Årets skattekostnad i resultatregnskapet består av betalbar skatt for inntektsåret, eventuelt for mye/lite avsatt betalbar skatt tidligere år, kildeskatt og resultatført utsatt skatt. Disse innregnes som inntekter eller kostnader, og tas med i resultatregnskapet, som skattekostnad med unntak av betalbar skatt og utsatt skatt på transaksjoner som innregnes direkte i totalresultatet eller under egenkapitalen.

Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller. Midlertidige forskjeller er differansen mellom balanseført verdi og skattemessig verdi på eiendeler og forpliktelser. Utsatt skatt eiendel beregnes videre på skattevirkninger av underskudd til fremføring.

Utsatt skatt eiendel oppføres som eiendel i balansen i den utstrekning det forventes at konsernet vil ha tilstrekkelig skattemessig overskudd i senere perioder til å nyttiggjøre utsatt skatt eiendelen. Utsatt skatt eiendel og utsatt skatt forpliktelse beregnes etter skattesatsen som forventes å gjelde for midlertidige forskjeller når de blir reversert, basert på gjeldende lover på rapporteringstidspunktet. Utsatt skatt eiendel og utsatt skatt forpliktelse neddiskonteres ikke. Utsatt skatt på transaksjoner innregnet i totalresultatet eller egenkapitalen innregnes med den underliggende transaksjonen enten i totalresultatet eller i egenkapitalen. I totalresultatet vises dette som skatteeffekt. Betalbar skatt er innregnet direkte i balansen i den grad skattepostene relaterer seg til egenkapitaltransaksjoner.

Formuesskatt regnes ikke som inntektsskatt etter IAS12 og er kostnadsført som driftskostnad.

13. SEGMENTER

For ledelsesformål er konsernet organisert i fem driftssegmenter basert på produkter og tjenester. Segmentene utgjør basisen for den primære segmentrapporteringen. Finansiell informasjon vedrørende segmenter er presentert i note 4.

14. KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingene viser kontantstrøm gruppert etter type og anvendelsesområde. Kontanter og kontantekvivalenter inkluderer kontanter, fordringer på sentralbanker, statskasseveksler og utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som gjelder rene plasseringer.

15. EGENKAPITAL

15.1 Resultat pr. egenkapitalbevis

Resultat pr. egenkapitalbevis beregnes som egenkapitalbeviserens andel av resultat for perioden dividert med tidsveid gjennomsnittlig antall egenkapitalbevis i løpet av perioden.

15.2 Utbytter

Utbytte på egenkapitalbevis og samfunnsutbytte regnskapsføres som egenkapital i perioden frem til det er vedtatt av bankens forstanderskap.

15.3 Hybridkapital

Hybridkapital består av fondsobligasjoner som ikke tilfredsstiller definisjonen av finansielle forpliktelser i henhold til IAS 32. Påløpte renter på fondsobligasjoner tilordnes hybridkapital. Betalte renter på fondsobligasjoner regnskapsføres som utbetaling fra hybridkapital på betalingstidspunktet.

16. HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Ny informasjon etter balansedagen om selskapets finansielle stilling på balansedagen vil inngå i grunnlaget for vurdering av regnskapsestimater i regnskapet og vil således være hensyntatt i årsregnskapet. Hendelser etter balansedagen som ikke påvirker selskapets finansielle stilling på balansedagen, men som vil påvirke selskapets finansielle stilling i fremtiden, er opplyst om dersom dette er vesentlig.

17. FREMTIDIGE ENDRINGER I REGNSKAPSPRINSIPPER

Standarder og fortolkninger som er vedtatt frem til tidspunkt for avleggelse av regnskapet, men hvor ikrafttredelsestidspunkt er frem i tid, unntatt de som er vurdert til ikke å være relevante, er oppgitt under. Konsernets intensjon er å implementere de relevante endringene på ikrafttredelsestidspunktet, under forutsetning av at EU godkjenner endringene før avleggelse av konsernregnskapet.

IFRS 16 Leieavtaler

IFRS 16 erstatter eksisterende IFRS-standard for leieavtaler, IAS 17 Leieavtaler. IFRS 16 angir prinsipper for innregning, måling, presentasjon og opplysninger om leieavtaler for begge parter i en leieavtale, dvs. kunden (leietager) og tilbyder

(utleier). Den nye standarden krever at leietager innregner eiendeler og forpliktelser for de fleste leieavtaler, noe som er en vesentlig endring fra dagens prinsipper. For utleier viderefører IFRS 16 i det alt vesentlige eksisterende prinsipper i IAS 17. I tråd med dette skal en utleier fortsette å klassifisere sine leieavtaler som operasjonelle eller finansielle leieavtaler, og regnskapsføre disse leieavtalene forskjellig. Standarden har regnskapsmessig virkning fra 1. januar 2019.

Konsernet har ferdigstilt sin vurdering av effektene av ny regnskapsstandard for leieavtaler. Som utleier har konsernet under IAS 17 klassifisert leasingkontrakter som finansielle leieavtaler. Ved overgang til IFRS 16 vil konsernets klassifisering, resultat og balanse ikke påvirkes der konsernet er utleier.

Som leietaker har konsernet under IAS 17 klassifisert samtlige leieavtaler som operasjonelle leieavtaler. Det er foretatt gjennomgang av konsernets leieavtaler og det er konkludert at konsernets leie av lokaler oppfyller kriteriene og skal regnskapsføres som finansielle leieavtaler. Ved implementering er modifisert retrospektiv metode valgt, som innebærer implementering pr. 1. januar 2019 uten omarbeidelse av sammenligningstall. Ved implementering vil det innregnes rett til bruk eiendeler med 57,6 mill. kroner for leie av lokaler samt leieforpliktelse (gjeld) på 57,6 mill. kroner. Forventet leiekostnad i 2019 som omfattes av endringen utgjør 10,1 mill. kroner. Leiebeløpet, som under gjeldende IAS 17 ville blitt regnskapsført som andre driftskostnader, vil i 2019 bli erstattet med 1,0 mill. kroner i rentekostnad og 9,6 mill. kroner i avskrivninger. Rett til bruk eiendelene vil inngå med 100 % risikovekt i beregningsgrunnlaget ved beregning av kapitaldekning. Effekten ved implementering pr. 1. januar 2018 er beregnet til en reduksjon på 5 basispunkter i konsernets ren kjernekapitaldekning.

NOTE 3 - VURDERINGER OG ANVENDELSE AV ESTIMATER

På grunn av den usikkerhet som er forbundet med forretningsvirksomhet, kan mange regnskapsposter ikke måles nøyaktig, men bare estimeres. Ledelsen har utøvd skjønn ved anvendelse av regnskapsprinsipper og lagt til grunn antakelser og forventninger om fremtidige hendelser som man anser sannsynlig. Estimer og vurderinger blir jevnlig evaluert og bygger på de seneste pålitelige opplysninger som er tilgjengelig, samt erfaring fra lignende vurderinger. Det vil alltid være en iboende usikkerhet knyttet til regnskapsposter som ikke måles nøyaktig og ledelsens vurderinger og beste estimat vil kunne avvike vesentlig fra faktisk utfall.

I konsernets regnskap relaterer bruken av slike estimer seg spesielt til måling av følgende poster:

- Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier
- Virkelig verdi på finansielle instrumenter
- Netto pensjonsforpliktelse

3.1 Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier

3.1.1 Modellberegnet forventet tap

Konsernet har etablert prinsipper og modell for beregning av forventet tap på engasjementer uavhengig av om det foreligger objektive bevis for verdifall på balansedagen. Konsernet beregner forventet tap på engasjementssum bestående av utlån, ubenyttede kreditter og garantier. Forventet tap beregnes pr. engasjement, hvor de vesentligste elementene i beregningen er omtalt under. Det henvises til note 13 for modellberegnet tapskostnad og tapsavsetninger pr. trinn samt note 10 for engasjementssummer pr. risikoklasse og fordeling pr. trinn.

Opprinnelig risikoklasse: Den risikoklassen et engasjement får ved behandling av lånesøknad danner utgangspunkt for måling av vesentlig økning i kredittrisiko.

Sannsynlighetsgrad for mislighold: Konsernet har en risikoklassifisering basert på 11 kategorier fra A til K. For hver risikoklasse er det fastsatt forventet sannsynlighet for mislighold de første 12 måneder for beregning av forventet tap i trinn 1. Forventet sannsynlighet for mislighold over engasjementets løpetid, for beregning av forventet tap i trinn 2, er utledet basert på misligholdssannsynlighet for de første 12 måneder. For risikoklassene J og K er misligholdssannsynlighet satt til 100 % da det foreligger objektive bevis på mislighold og/eller tap.

Forventet tapsgrad gitt mislighold: Tapsgrad skal reflektere graden av udekket tap gitt kontantstrøm fra kunde og eventuell realisasjon av sikkerhet på misligholdte lån. Tapsgrad er vurdert samlet pr. segment og pr. produkt. Ved vurderingen av realisasjon av pant er det gjort betraktninger som gjenspeiler forventninger på kort og mellomlang sikt.

Eksponering ved mislighold: For nedbetalingslån er forventet nedbetalingsprofil fastsatt pr. segment basert på utført analyse av snitt løpetid i segmentene. For engasjementer med kredittramme er det fastsatt hvor stor grad av kredittgrensen som forventes å være trukket ved tidspunkt for mislighold. For garantier er det fastsatt forventet eksponering ved mislighold.

Regelsett for vesentlig økning i kredittrisiko: Regelsett for vesentlig økning i kredittrisiko baseres på risikoklasse og endringer i risikoklassifisering. Regelsettet er satt opp i matrise med utgangspunkt i opprinnelig risikoklasse og nåværende risikoklasse. Som hovedprinsipp innebærer en økning med to risikoklasser vesentlig økning i kredittrisiko og overføring fra trinn 1 til trinn 2. For engasjementer med de laveste risikoklasser kreves det økning til minst risikoklasse E før overføring til trinn 2. Engasjementer med betalingslettelser tilordnes trinn 2. Engasjementer i risikoklasse J og K tilordnes trinn 3.

Sannsynlighetsvekting av makroscenarier: Beregnet forventet tap vektes med faktor og sannsynlighet for tre scenarier, et optimistisk-, et forventet- og et pessimistisk scenario. Faktor og sannsynlighet for faktorene settes basert på interne vurderinger som inkluderer forventet utvikling i sentrale makroøkonomiske indikatorer, herunder boligpriser, rentenivå og arbeidsledighet samt observerte kredittap.

3.1.2 Individuelle nedskrivninger

Utlån nedskrives for kredittap på individuell basis dersom det foreligger objektive bevis for at slikt kredittap har inntruffet. Eksempler på slike objektive bevis er vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold, eller andre vesentlige kontraktsbrudd, innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av problemer hos debitor, gjeldsforhandlinger hos debitor, annen finansiell restrukturering eller konkursbetaling. Estimering av eventuelt kredittap skjer på basis av størrelsen på forventede fremtidige kontantstrømmer fra salg av panteobjekter og lignende, når kontantstrømmene forventes innbetalt samt diskonteringsrentens størrelse. Tapets størrelse er en direkte funksjon av forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer. Hovedusikkerheten i estimatene av størrelsen på kredittap ligger i vurderingene av kontantstrømmenes størrelse og når i tid de forventes mottatt. Individuelle nedskrivninger inngår i forventet tap trinn 3. Det henvises til note 13.

3.2 Virkelig verdi på finansielle instrumenter

I utgangspunktet skal observerbare markedskurser legges til grunn for finansielle instrumenters virkelige verdi. Der observerbare markedskurser ikke finnes og virkelig verdi ikke kan utledes, direkte eller indirekte fra observerbar input i markedet, benyttes alternative verdsettelsesteknikker. Dette er teknikker som til en viss grad kan innebære skjønnsmessige vurderinger. Slike skjønnsmessige vurderinger kan være likviditetsrisiko, kredittrisiko og volatilitet. Endringer i holdningen til slike faktorer kan påvirke fastsettelsen av virkelig verdi på et finansielt instrument.

Det henvises til note 22 for verdsettelse av finansielle eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi.

3.3 Netto pensjonsforpliktelse

Konsernets ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser beregnes av ekstern aktuar. Beregningene er basert på standardiserte forutsetninger om døds- og uføreutviklingen, samt andre demografiske forutsetninger utarbeidet av Finansnæringens Hovedorganisasjon. Som grunnlag for beregningene anvendes også en rekke økonomiske forutsetninger; blant annet forventet avkastning på pensjonsmidlene, diskonteringsrente, årlig lønnsvekst, utvikling i G (Folketrygdens grunnbeløp) og regulering av pensjoner.

Diskonteringsrenten tar utgangspunkt i renten på obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i det norske markedet med begrunnelse at OMF-markedet i Norge anses å tilfredsstillende kravene til foretaksobligasjoner med høy kvalitet og dypt marked. Diskonteringsrenten er justert med et påslag for å komme frem til en rente som reflekterer estimert utbetalingstidspunkt. Forventet avkastning på pensjonsmidlene er satt lik diskonteringsrenten i henhold til IAS 19. Pensjonsmidlene er i stor grad investert i likvide eiendeler som verdsettes til virkelig verdi på balansedagen. De andre økonomiske forutsetningene er basert på forventet langsiktig utvikling i parameterne. Det vurderes å foreligge langt høyere risiko knyttet til estimerte brutto pensjonsforpliktelser enn til estimerte pensjonsmidler. Det henvises til note 47 for ytterligere informasjon.

NOTE 4 - DRIFTSSEGMENTER

Segmentrapporteringen er basert på bankens interne rapporteringsformat, hvor morbank og boligkreditselskapet er splittet i privatmarked, bedriftsmarked og finans. I tillegg kommer øvrige datterselskap, samt et ikke rapporterbart segment med poster som ikke er fordelt til øvrige segmenter. Konsernet har tilnærmet alle sine inntekter fra Norge. For geografisk fordeling av utlån til kunder se note 11.

For ledelsesformål er banken organisert i fem driftssegmenter basert på produkter og tjenester som følger: Segmentene privatmarked og bedriftsmarked består hovedsakelig av utlån til kunder og innskudd fra kunder. Finans består i all hovedsak av bankens likviditetsportefølje, mens hovedproduktet i AS Financiering er gjeldsbrevfinansiering av bil. Sparebanken Øst Eiendom AS skal være en forvalter av eiendommer tilhørende konsernet Sparebanken Øst. Inntektene fra privatmarked, bedriftsmarked og AS Financiering består hovedsakelig av netto renteinntekter, mens inntekter fra Sparebanken Øst Eiendom AS består av inntekter fra fast eiendom. Inntektsskatt styres på konsernbasis og allokeres ikke til driftssegmentene, bortsett fra datterselskap som er rapportert som egne driftssegmenter.

Renter rapporteres netto siden majoriteten av segmentinntektene er fra renteinntekter på utlån. Ledelsen baserer seg primært på netto renteinntekt og ikke brutto renteinntekt og -kostnad. Transaksjoner mellom driftssegmentene er basert på armlengdes prising tilsvarende transaksjoner med tredjeparter. Ingen enkeltkunder utgjør mer enn 10 % av bankens totale inntekter i 2018 og 2017.

Resultatregnskap

2018	PM	BM	Finans	AS Finansiering	Spb Øst Eiendom	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Netto rente- og provisjonsinntekter	311,8	114,2	-25,8	118,4	-2,3	47,1	1,7	565,1
Andre inntekter	66,0	8,7	-11,4	-23,8	22,4	137,8	-7,2	192,5
Driftskostnader	60,4	16,8	0,0	33,3	7,4	175,3	-4,1	289,1
Resultat før tap	317,4	106,1	-37,2	61,3	12,7	9,6	-1,4	468,5
Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier	-1,2	4,4	0,0	14,4	0,0	0,0	0,0	17,6
Resultat før skattekostnad	318,6	101,7	-37,2	46,9	12,7	9,6	-1,4	450,9
Skattekostnad	0,0	0,0	0,0	11,9	-0,6	65,8	-0,4	76,7
Resultat etter skatt	318,6	101,7	-37,2	35,0	13,3	-56,2	-1,0	374,2

Resultatregnskap

2017	PM	BM	Finans	AS Finansiering	Spb Øst Eiendom	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Netto rente- og provisjonsinntekter	335,5	108,7	-26,1	123,0	-4,1	39,2	1,0	577,2
Andre inntekter	63,2	10,2	20,3	-23,7	62,6	33,8	-11,9	154,5
Driftskostnader	58,1	16,5	0,0	34,7	13,7	159,7	-5,3	277,4
Resultat før tap	340,6	102,4	-5,8	64,6	44,8	-86,7	-5,6	454,3
Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier	-0,2	-1,4	0,0	8,8	0,0	0,0	0,0	7,2
Resultat før skattekostnad	340,8	103,8	-5,8	55,8	44,8	-86,7	-5,6	447,1
Skattekostnad	0,0	0,0	0,0	14,1	6,3	84,7	-1,4	103,7
Resultat etter skatt	340,8	103,8	-5,8	41,7	38,5	-171,4	-4,2	343,4

Balanse

2018	PM	BM	Finans	AS Finansiering	Spb Øst Eiendom	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Utlån til og fordringer på kunder	27.963,6	4.795,0	0,0	1.987,7	0,0	464,9	-63,8	35.147,4
Andre eiendeler	6,4	0,0	5.630,9	32,8	176,8	3.008,4	-2.020,2	6.835,1
Sum eiendeler	27.970,0	4.795,0	5.630,9	2.020,5	176,8	3.473,3	-2.084,0	41.982,5
Innskudd fra og gjeld til kunder	9.633,5	3.298,0	1.875,3	11,5	0,0	150,0	-68,6	14.899,7
Annen gjeld/mellomregning	18.336,5	1.497,0	3.755,6	1.723,5	91,9	-488,9	-1.777,0	23.138,6
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	285,5	84,9	3.812,2	-238,4	3.944,2
Sum gjeld og egenkapital	27.970,0	4.795,0	5.630,9	2.020,5	176,8	3.473,3	2.084,0	41.982,5
Årets investeringer	0,0	0,0	0,0	1,5	0,3	18,2	0,0	20,0

Balanse

2017	PM	BM	Finans	AS Finansiering	Spb Øst Eiendom	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Utlån til og fordringer på kunder	24.467,6	4.214,0	0,0	1.894,6	0,0	497,0	-100,8	30.972,4
Andre eiendeler	7,0	0,0	4.682,5	27,2	232,4	2.965,0	-1.892,4	6.021,7
Sum eiendeler	24.474,6	4.214,0	4.682,5	1.921,8	232,4	3.462,0	-1.993,2	36.994,1
Innskudd fra og gjeld til kunder	9.377,8	2.854,7	1.646,0	12,7	0,0	117,9	-37,3	13.971,8
Annen gjeld/mellomregning	15.096,8	1.359,3	3.036,5	1.667,5	149,2	-253,2	-1.769,8	19.286,3
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	241,6	83,2	3.597,3	-186,1	3.736,0
Sum gjeld og egenkapital	24.474,6	4.214,0	4.682,5	1.921,8	232,4	3.462,0	-1.993,2	36.994,1
Årets investeringer	0,0	0,0	0,0	1,8	2,7	16,5	0,0	21,0

NOTE 5 - STYRING AV FINANSIELL RISIKO

Som finansielle risikoer regnes kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko. I tillegg omtales konsentrasjonsrisiko. Risiko rapporteres kvartalsvis til ledelsen og styret. Rapporteringen viser løpende status i henhold til ulike fastsatte rammer for risiko, både interne og lovbestemte.

Kredittrisiko

Kredittrisiko regnes som risiko for tap ved at kunder og andre motparter ikke møter sine forpliktelser om tilbakebetaling og at eventuell sikkerhetsstillelse ikke dekker bankens tilgodehavende.

Måling av risiko ved utlån til kunder skjer ved risikoklassifisering av kundene, og er en integrert del av kredittprosessen. Prising av kreditt skal være basert på det enkelte engasjements risiko.

Bankens kredittstrategi beskriver det overordnede knyttet til bankens kredittgivning innenfor privat- og bedriftsmarkedet. I det daglige ivaretas kredittstrategien gjennom kreditt håndbøker, rammer og fullmakter håndtert via bankens kredittavdelinger. Alle avdelinger som har fullmakter innenfor kreditt er pålagt ansvaret for å gjennomføre bankens vedtatte kredittpolitikk.

Innenfor privatmarkedet er det etablert sentrale kredittavdelinger som har fullmaktene til å innvilge lån med sikkerhet.

Innenfor bedriftsmarkedet er det etablert en egen kredittavdeling som fatter beslutninger på engasjementer over en bestemt størrelse. Innenfor kredittavdelingen fattes beslutningene individuelt eller i fellesskap, i henhold til et beslutningshierarki. Overgår kredittgivning kredittavdelingens fullmakter, vil saker besluttes av enten administrasjonen eller styret avhengig av beløp. Mindre engasjementer besluttes i henhold til vedtatte rammer og personlige fullmakter i bedriftsmarkedsavdelingen. Utviklingen i kredittrisikoen knyttet til bankens utlån overvåkes løpende med rammekontroll, periodiske analyser og rapporter, samt ved bruk av stikkprøver ned på kundenivå.

Plassering i rentebærende verdipapirer for likviditetsformål er knyttet til strategi for likviditetsstyring vedtatt av styret. Vedtatt strategi, samt investeringspolicy, konkretiserer risikotoleranse, allokering til aktivaklasser, rammer og fullmakter. Kreditrtap skal være tilnærmet lik null. Videre skal en vesentlig del av porteføljen være egnet som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank. Ved plassering av midler i sertifikater og obligasjoner vurderes risiko ut fra papirenes likviditet, utsteders rating og andre motpartsspesifikke forhold. Rentebærende verdipapirer regnskapsføres til markedsverdi slik at endringer i verdi løpende reflekteres i regnskapet.

Oppgjørsrisiko er en form for kredittrisiko. Dersom kontraktsmotpart ikke oppfyller sine forpliktelser kan oppgjør, i form av kontanter eller verdipapirer, risikeres tapt. Banken søker å unngå slik risiko ved at kontrakter kun inngås med solide og om mulig ratede motparter, samt ved å benytte velrenommerte clearing-systemer.

Motpartsrisiko ved derivater og poster utenom balansen er også en form for kredittrisiko ved at inngåtte kontrakter kan gi tap dersom motpart går konkurs eller ikke er i stand til å gjøre opp sine betalingsforpliktelser. Slike kontrakter inngås kun med finansinstitusjoner ratet A- eller bedre av et kredittvurderingsbyrå, og som er kjent av banken.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko oppstår ved lav diversifisering med hensyn til geografiske områder, bransjer og produkter. I Sparebanken Øst styres dette med rammer for eksponering mot bransjer og engasjementsstørrelse.

Den ordinære utlånsvirksomheten har i konsernet en fordeling pr. 31.12.18 med 86,07 % av brutto utlån til privatkunder. Lav andel utlån til bedrifter bidrar til lav konsentrasjonsrisiko.

Konsernets utlånsportefølje til privatkunder og bedrifter fordeler seg geografisk i hovedsak til det sentrale østlandsområdet. Utlånsvirksomheten anses ikke å være spesielt eksponert mot enkeltbedrifter (hjørnesteinsbedrifter) eller ensidig økonomisk utvikling i regionen. Bankens lokalisering på Østlandet gir nærhet til et stort markedsområde.

Utlånsporteføljen til bedriftskunder er fordelt på ulike næringer. Eksponering mot eiendom og eiendomsutvikling utgjør en relativt stor andel. Omsetning og drift av fast eiendom utgjør 64,0 % av bedriftsporteføljen. Målt som andel av samlet utlånsportefølje i konsernet utgjør eksponering mot omsetning og drift av fast eiendom likevel ikke mer enn 8,8 %. Eiendom er en syklisk næring som kan være særlig utsatt i nedgangskonjunkturer. Engasjementene vurderes imidlertid å være godt sikret, ofte med tillegg av sidesikkerheter.

Sparebanken Øst har en ramme for størrelseskonsentrasjon som tilsier at de 3 største eksponeringene i bedriftsmarkedsporteføljen ikke skal utgjøre mer enn 15 % av næringsporteføljen og de 10 største ikke mer enn 30 %.

Banken hadde i sin utlånsvirksomhet pr. 31.12.18, foruten engasjementer med egne datterselskap (AS Finansiering og Sparebanken Øst Boligkreditt AS), ingen eksponering mot eksterne kunder over 10 % av egen ansvarlig kapital. Pr. 31.12.18 representerte lån til konsernets største låntaker 0,5 % av brutto utlån. Konsernets 10 største låntakere representerte 3,2 % av brutto utlån, og konsernets 20 største låntakere representerte 4,7 % av brutto utlån.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko for tap i markedsverdi på finansielle eiendeler og forpliktelser i bankens balanse, eller via en negativ effekt på inntjening eller egenkapital, ved endring i finansielle markedspriser.

Sparebanken Øst er eksponert for markedsrisiko primært gjennom endringer i rentenivået (renterisiko), gjennom endringer i markedspris på finansielle instrumenter herunder endringer i margin på rentebærende verdipapirer (kredittspreadrisiko), valutakurser (valutarisiko) og ved endringer i aksjepriser (aksjerisiko).

Markedsrisiko styres gjennom rammer for maksimal eksponering mot ulike aktivaklasser, renterisiko, valutarisiko og lignende.

Renterisiko

Ved endring i markedsrenten kan ikke Sparebanken Øst umiddelbart gjennomføre renteendring for alle balanseposter dersom disse har ulik rentebindingstid. En endring i markedsrenten vil da gi en økning eller reduksjon av rentenettoen og balansepostenes virkelige verdi. Denne risikoen reduseres ved at eiendeler, forpliktelser og ulike derivater balanseres mot hverandre for å holde risikoen innenfor vedtatte rammer.

Kredittspreadrisiko

Kredittspreadrisiko er risiko for tap som skyldes at marginen (kredittspread) på rentebærende verdipapirer endres. Kredittspreadrisiko i likviditetsporteføljen styres slik at tapet ved en gitt endring i kredittspread aldri skal overstige fastsatt ramme.

Valutarisiko

Valutarisiko er risiko for tap av verdier på grunn av endring i kursen på utenlandsk valuta. Slik risiko reduseres ved å balansere aktiva- og passivaposisjoner i balansen mot hverandre eller ved bruk av valutaderivater. For eiendeler der debitor har anledning til å tilbakebetale før endelig forfall benyttes rullerende swapper. Der endelig forfall ikke skal fravikes, sikres posisjonene ved bruk av basisswapper. Det er fastsatt rammer for valutaeksponering.

Aksjerisiko

Konsernet har en beholdning av aksjer som i all hovedsak er knyttet til strategiske formål. Aksjerisiko er risikoen for tap som følge av endring i aksjeprisene. Et verdifall i aksjeverdiene på 10 % ville medført en negativ resultateffekt på 59,9 mill. kroner i ordinært resultat etter skatt. Til sammenligning ville ett verdifall på aksjeverdien på 10 % i 2017 medført en negativ resultateffekt på 1,3 mill. kroner i ordinært resultat etter skatt og 45,9 mill. kroner over totalresultat etter skatt. Det vises til note 35 for spesifikasjon av konsernets aksjer og egenkapitalbevis.

Risikoreduserende tiltak

Banken anvender garantier, derivater og finansielle sikringsforretninger for å redusere risikoeksponering som skyldes endringer i rentenivå, valutakurser og kredittrisiko. Det vises til beskrivelsen av hvert enkelt risikoområde.

Lav andel utlån til bedrifter bidrar til lav konsentrasjonsrisiko for banken. Utlånsvirksomheten innenfor bedriftsmarkedet anses ikke å være spesielt rettet mot enkeltbedrifter (hjørnestensbedrifter) eller ensidig økonomisk utvikling i regionen. Eksponering mot eiendom og eiendomsutvikling utgjør en relativt stor andel av bedriftsporteføljen, men målt som andel av samlet utlånsportefølje i konsernet utgjør denne eksponering en begrenset andel av den totale utlånsporteføljen. Engasjementene vurderes å være godt sikret innenfor fast eiendom, ofte også med tillegg av sidesikkerheter. Lån og kreditter til personmarkedet består i all hovedsak av engasjementer knyttet opp mot pant i fast eiendom innenfor betryggende belåningsgrader. Bankens lav eksponering knyttet til lån/kreditter uten tilhørende sikkerhet.

Utlån til andre banker og utlån i form av plasseringer i senior obligasjoner og sertifikater er gitt på usikret basis. Plasseringer i obligasjoner med fortrinnsrett gir sikkerhet i et definert utvalg av utsteders eiendeler, som oftest boliglån.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for ikke å være i stand til å møte sine løpende forpliktelser etter hvert som de forfaller, eller eventuelt at refinansiering må skje til en høyere kostnad. Den overordnede strategien tilsier at Sparebanken Øst skal ha et konservativt forhold til likviditetsrisiko. Dette innebærer langsiktighet og proaktivitet i forhold til fremtidige likviditetsbehov, og sikring av likvider ved plassering av eiendeler med lav likviditets- og kredittrisiko. Risiko styres mot fastsatte rammer som styrer balansen sammensetning med hensyn til graden av langsiktig finansiering og horisont for overlevelse i en situasjon uten tilgang til ny likviditet. Bankens likviditetsreserver i form av kontanter og trekkrettighet i Norges Bank, og en obligasjonsportefølje bestående av likvide papirer med høy kredittkvalitet.

Sparebanken Øst søker til enhver tid å diversifisere sine kilder til finansiering for å bli mest mulig uavhengig av hendelser i det enkelte marked. I tillegg til innskudd fra kunder er det norske sertifikat- og obligasjonsmarkedet, herunder markedet for obligasjoner med fortrinnsrett den viktigste kilden til finansiering.

Innskudd er en viktig kilde til finansiering for bankene. Etter finanskrisen har vi sett økt konkurranse om innskuddene, særlig fra de nye forbruksbankene. Tilpasninger i produktutvalget for våre kunder har så langt gitt stabile innskudd. Topprente.no har i særlig grad bidratt til å sikre banken nødvendig konkurransekraft på innskuddsdekning. Topprente.no er et selvbetjeningskonsept som gir anledning til å gi kundene konkurransedyktige innskuddsvilkår. Pr. 31.12.18 utgjør innskudd fra kunder 42,4 % av konsernets netto utlån mot 45,1 % pr. 31.12.17.

I all hovedsak er det større institusjonelle investorer som investerer i bankenes gjeldsutstedelser. For å sikre likviditet i utstedelsene er det ønskelig at obligasjonslånene er av en viss størrelse. På den annen side er det ikke ønskelig med for store lån da dette vil øke refinansieringsrisikoen. Obligasjoner med fortrinnsrett gir investorene sikkerhet i form av fortrinnsrett til boliglån med lav risiko. I utgangspunktet er det ønskelig at de største obligasjonslånene er obligasjoner med fortrinnsrett.

En balansestyringskomité adresserer løpende markedshendelser og treffer tiltak knyttet til likviditetssituasjonen i tråd med den vedtatt strategi. Det er også nedfelt en beredskapsplan for håndtering av likviditetskriser.

Langsiktig kapitalstyring

Langsiktig kapitalstyring i Sparebanken Øst er innrettet på å sikre god soliditet og tilstrekkelig likviditet for hele konsernet. God soliditet opprettholdes i første rekke ved å sørge for tilstrekkelige kapitalbuffer over minimumskravene til kapital. Banken tilpasser seg nye kapitaldekningsregler og følger utviklingen i markedets forventninger til kapital utover regulatoriske krav nøye. Bankens vedtatte mål for ren kjernekapitaldekning er satt til 14,75 %. Dette kapitalnivået gir vekstevne, handlingsrom i forhold til regulatoriske krav, konkurransekraft i obligasjonsmarkedene og mulighet til å gi egenkapitalavkastning i tråd med vedtatt målsetting.

Vekst og planer om vekst i utlån og andre aktiva vil alltid ta hensyn til behov for bufferkapital utover minimumskravene. For øvrig tillegges betydelig vekt på at vi opprettholder forsvarlig styring av forretningsmessig drift slik at konsernet kan oppnå gode resultater og gi tilfredsstillende avkastning på investert kapital. På den måten vil banken være attraktiv for investorer og bidra til å sikre konsernet tilgang til kapital ved behov for å styrke egenkapitalen.

NOTE 6 - KAPITALDEKNING

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
3.593,7	3.384,3	Ren kjernekapital		
		Bokført egenkapital	3.188,7	2.971,7
		Fradragsposter i ren kjernekapital		
-6,4	-5,2	Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse (AVA)	-7,3	-4,9
-119,2	-155,6	Utbytter	-119,2	-155,6
-150,9	-71,4	Goodwill i verdsettelsen av signifikante investeringer	-150,9	-71,4
-17,8	-10,3	Immaterielle eiendeler	-16,8	-8,5
0,0	0,0	Utsatt skatt	0,0	0,0
0,0	0,0	Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0,0	0,0
0,0	0,0	Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0,0	0,0
-27,7	0,0	Andre fradrag i ren kjernekapital	-27,7	0,0
3.271,8	3.141,8	Sum ren kjernekapital	2.866,8	2.731,3
		Øvrig kjernekapital		
350,0	349,8	Fondsobligasjoner	350,0	349,8
		Fradragsposter i øvrig kjernekapital		
0,0	0,0	Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0,0	0,0
0,0	0,0	Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0,0	0,0
350,0	349,8	Sum øvrig kjernekapital	350,0	349,8
3.621,8	3.491,6	Sum kjernekapital	3.216,8	3.081,1
		Tilleggskapital		
400,0	349,9	Ansvarlig lån	400,0	349,9
		Fradragsposter i tilleggskapital		
0,0	0,0	Tilleggskapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0,0	0,0
-56,0	0,0	Tilleggskapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	-56,0	0,0
344,0	349,9	Sum tilleggskapital	344,0	349,9
3.965,8	3.841,5	Netto ansvarlig kapital	3.560,8	3.431,0
		Beregningsgrunnlag		
0,0	0,0	Stater og sentralbanker	0,0	0,0
67,8	39,8	Lokale og regionale myndigheter	67,8	39,8
0,0	0,0	Offentlig eide foretak	0,0	0,0
0,0	0,0	Multilaterale utviklingsbanker	0,0	0,0
73,3	132,8	Institusjoner	3.228,1	2.773,2
572,6	462,7	Foretak	640,9	655,1
1.655,3	1.575,5	Massemarkedsengasjementer	206,5	191,8
14.692,0	12.791,3	Engasjementer med pant i eiendom	9.739,2	8.889,7
159,7	119,7	Forfalte engasjementer	68,5	64,3
383,4	313,8	Obligasjoner med fortrinnsrett	373,4	303,7
0,0	0,0	Andeler i verdipapirfond	0,0	0,0
635,1	667,7	Egenkapitalposisjoner	1.921,2	1.603,8
238,3	381,3	Øvrige engasjementer	109,3	111,8
0,0	0,0	Verdipapirisering	0,0	0,0
18.477,4	16.484,7	Beregningsgrunnlag kreditt- og motpartsrisiko	16.354,8	14.633,4
0,0	0,0	Beregningsgrunnlag valutarisiko	0,0	0,0
1.294,6	1.289,7	Beregningsgrunnlag operasjonell risiko	841,7	840,9
187,5	185,6	Beregningsgrunnlag for svekket kredittverdighet motpart (CVA)	28,1	62,7
19.959,5	17.960,0	Sum beregningsgrunnlag	17.224,7	15.537,0
16,39 %	17,49 %	Ren kjernekapitaldekning	16,64 %	17,58 %
18,15 %	19,44 %	Kjernekapitaldekning	18,68 %	19,83 %
19,87 %	21,39 %	Kapitaldekning	20,67 %	22,08 %

Konsern 2018	Konsern 2017	Buffere	Morbank 2018	Morbank 2017
499,0	449,0	Bevaringsbuffer	430,6	388,4
399,2	359,2	Motsyklisk buffer	344,5	310,7
598,8	538,8	Systemrisikobuffer	516,7	466,1
0,0	0,0	Buffer for systemviktige banker	0,0	0,0
1.497,0	1.347,0	Sum bufferkrav	1.291,9	1.165,3
2.369,0	2.333,5	Tilgjengelig bufferkapital	2.091,7	2.032,1
8,48 %	9,23 %	Uvektet kjernekapitalandel	7,37 %	7,92 %

Banken benytter standardmetoden ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital for kredittrisiko. Beregningen knyttet til operasjonell risiko beregnes ut fra basismetoden. CVA-tillegget beregnes etter standardmetoden. Engasjementsbeløp for derivater beregnes etter markedsverdimetoden.

Bankens ansvarlige kapital skal til en hver tid oppfylle minstekravene til kapitaldekning med tillegg av en buffer som samsvarer med selskapets aksepterte risikotoleranse.

Det henvises for øvrig til konsernets pilar III-dokument, som ligger tilgjengelig på Sparebanken Østs nettside.

NOTE 7 - KREDITTRISIKO

Maksimal kredittrisiko

Maksimal kredittrisiko er representert ved balanseført verdi av de finansielle eiendelene, inkludert derivater, i balansen. Konsernet har i tillegg kredittrisiko knyttet til lånetilsagn, ubenyttede trekkfasiliteter og garantier. Maksimal kredittrisiko utover balanseførte verdier er vist under.

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
		Forpliktelser		
1.015,8	395,9	Lånetilsagn	814,1	377,6
1.680,9	1.521,7	Trekkfasiliteter	2.890,9	3.129,3
106,3	116,6	Garantier overfor kunder	106,3	115,8
0,0	0,0	Garanti for alle OMF-forpliktelser i boligkredittforetaket*	12.062,9	9.685,9
2.803,0	2.034,2	Sum forpliktelser	15.874,2	13.308,6

* I forbindelse med ratingprosessen av Sparebanken Øst Boligkreditt AS har morbanken utstedt en garanti for alle OMF-forpliktelser i boligkredittforetaket.

For mer informasjon om maksimal kreditteksponering tilknyttet de ulike klassene av finansielle instrumenter vises det til tilhørende spesifikke noter.

Kredittrisiko

Sparebanken Øst sin kredittstrategi danner grunnlaget for kredittvirksomheten i banken. Innenfor både person- og bedriftsmarkedet er det etablert rammer, måltall, prosesser og retningslinjer som skal bidra til å sikre at alle elementer knyttet til kredittvurderingene er tilstrekkelig beskrevet og kjent. Videre at oppfølging av porteføljer skjer på en betryggende måte og at eventuelle endringer knyttet til den vurderte risikoen på det enkelte engasjement kan avdekkes i en tidlig fase og følges tett. Utvikling i enkeltengasjement og porteføljer følges opp løpende gjennom ulike administrative rapporter. Styrevedtatte måltall og rammer følges opp og rapporteres kvartalsvis til styret.

Gjeldsbetjeningsevnen er sentral i enhver kredittvurdering både innenfor person- og bedriftsmarkedet. Normalt skal ikke kreditt ytes dersom det ikke kan sannsynliggjøres at kunden kan betjene sine forpliktelser. Dette selv om sikkerheten er tilfredsstillende. Utgangspunktet for vurderingen av en kundes gjeldsbetjeningsevne er løpende og fremtidig kontantstrøm målt mot de kostnadsforpliktelsene kunden til enhver tid påtar seg. Grunnlag for den kontantstrøm som legges til grunn er lønnsinntekt eller inntekt fra den/de forretningsvirksomheter som finansieres. Ut over dette vurderes det i hvilken grad banken i tilfelle et fremtidig mislighold, svekkelse av kontantstrøm eller andre negative markedsmessige endringer vil være i stand til å dekke inn engasjementene ved realisering av sikkerheter. Sparebanken Øst har en generelt svært lav eksponering knyttet til lån/kreditter uten tilhørende sikkerhet.

Innenfor bedriftsmarkedet er det etablert rutiner knyttet til periodisk oppfølging av engasjementene slik at banken er sikret at det gjennomføres oppdaterte vurderinger minimum en gang pr. år på hoveddelen av porteføljen. For å redusere risiko, sikre oppfølging og styring av enkelte engasjement i tillegg til den vanlige kredittvurderingen, benyttes det løpende finansielle klausuler i kredittavtalene. Det er den samlede eksponering på den enkelte kunde som tas i betraktning ved vurdering av den effekt sikkerhetsstillelsen har for kredittrisikoen.

Finansforetakslovens kapittel 11-II regulerer virksomheten i Sparebanken Øst Boligkreditt AS, og stiller høye krav til hvilke lån som kan tas inn i sikkerhetsmassen som ligger til dekning for obligasjoner med fortrinnsrett. Dette er et strengere regelverk enn ved vanlig långivning til bolig, og loven krever også en uavhengig gransker oppnevnt av Finanstilsynet og uavhengig verdivurdering av hvert enkelt pant.

NOTE 8 - KREDITTKVALITET PR. KLASSE AV FINANSIELLE EIENDELER

Sparebanken Øst sin underliggende kredittkvalitet knyttet til utlån og fordringer på kunder vises gjennom porteføljens risikoklassifisering. Risikoklassifiseringen av kunder er en integrert og obligatorisk del av kredittprosessen både innenfor privat- og bedriftsmarkedet. Det er i kredittstrategien vedtatt rammer for minimum andel porteføljer innenfor de ulike risikoklassene. Utviklingen i porteføljefordelingen innenfor risikoklassene følges opp gjennom løpende overvåkning og rapportering.

Risikoklassifiseringsmodellene vektlegger nøkkeltall knyttet til betjeningsevne og betjeningsvilje høyt. For å gruppere kredittporteføljen benyttes det 11 risikoklasser (A-K). Engasjement i de to dårligste klassene (J - K) representerer identifiserte misligholdsengasjement. Innenfor bedriftsmarkedet er kombinasjonen engasjementsstørrelse og risikoklassifisering sentrale element knyttet til oppbyggingen av bankens fullmaktsstruktur.

Konsernet søker til enhver tid å forbedre sine interne modeller for risikoklassifisering for å sikre at modellene til enhver tid har høy forklaringskraft med basis i de vesentligste driverne innenfor de ulike kundesegmentene. I morbank jobbes det med et prosjekt med formål å erstatte dagens risikoklassifiseringsmodell med en kredittscoremodell.

For finansielle plasseringer i sertifikater og obligasjoner vurderes risiko ut fra rating og motpartsspesifikke forhold. Fortrinnsvis benyttes rating fra kredittvurderingsbyrå. Der slik rating ikke er tilgjengelig benyttes scoringer fra norske meglerhus og det foretas en intern vurdering.

Rating fra kredittvurderingsbyråer og scoringer fra meglerhus følger generelt en skala fra AAA til C, der AAA er høyeste kvalitet og C er laveste kvalitet. Skalaen er benyttet slik at AAA – A er vurdert som lav risiko, BBB er vurdert som moderat risiko og BB – C er vurdert som høyere risiko.

Konsern pr. 31.12.18

	Ikke forfalt eller nedskrevet				Forfalt, ikke nedskrevet	Individuelt nedskrevet	Sum
	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Uklassifisert			
Utlån							
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9,5
Utlån til og fordringer på kunder							
-Leiefinansieringsavtaler	15,3	4,0	0,3	0,0	3,9	0,9	24,4
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	2.433,9	42,3	12,6	0,2	149,3	0,3	2.638,6
-Byggelån	124,3	26,5	0,0	0,0	20,7	0,0	171,5
-Nedbetalingslån	28.874,0	1.722,8	386,8	8,1	1.277,8	144,8	32.414,3
Sum utlån	31.457,0	1.795,6	399,7	8,3	1.451,7	146,0	35.258,3
Finansielle investeringer							
Noterte statsobligasjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Noterte andre obligasjoner	4.894,5	78,2	0,0	0,0	0,0	0,0	4.972,7
Unoterte obligasjoner	200,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	200,4
Sum finansielle investeringer	5.094,9	78,2	0,0	0,0	0,0	0,0	5.173,1

Konsern pr. 31.12.17

	Ikke forfalt eller nedskrevet				Forfalt, ikke nedskrevet	Individuelt nedskrevet	Sum
	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Uklassifisert			
Utlån							
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	5,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,7
Utlån til og fordringer på kunder							
-Leiefinansieringsavtaler	13,0	5,5	1,2	0,0	3,2	0,6	23,5
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	2.228,2	57,7	25,7	0,2	92,4	0,0	2.404,2
-Byggelån	123,4	10,6	0,0	0,0	17,2	0,0	151,2
-Nedbetalingslån	25.153,4	1.760,3	522,4	0,5	939,7	115,1	28.491,4
Sum utlån	27.523,7	1.834,1	549,3	0,7	1.052,5	115,7	31.076,0
Finansielle investeringer							
Noterte statsobligasjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Noterte andre obligasjoner	4.309,8	50,2	0,0	0,0	0,0	0,0	4.360,0
Unoterte obligasjoner	145,1	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	155,1
Sum finansielle investeringer	4.454,9	60,2	0,0	0,0	0,0	0,0	4.515,1

Morbank pr. 31.12.18

	Ikke forfalt eller nedskrevet				Forfalt, ikke nedskrevet	Individuelt nedskrevet	Sum
	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Uklassifisert			
Utlån							
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.155,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2.155,1
Utlån til og fordringer på kunder							
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	1.384,6	28,2	9,0	0,2	111,7	0,3	1.534,0
-Byggelån	124,3	26,5	0,0	0,0	20,7	0,0	171,5
-Nedbetalingslån	16.551,3	688,3	141,3	7,7	635,0	5,0	18.028,6
Sum utlån	20.215,3	743,0	150,3	7,9	767,4	5,3	21.889,2
Finansielle investeringer							
Noterte statsobligasjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Noterte andre obligasjoner	4.733,5	78,2	0,0	0,0	0,0	0,0	4.811,7
Unoterte obligasjoner	200,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	200,4
Sum finansielle investeringer	4.933,9	78,2	0,0	0,0	0,0	0,0	5.012,1

Morbank pr. 31.12.17

	Ikke forfalt eller nedskrevet				Forfalt, ikke nedskrevet	Individuelt nedskrevet	Sum
	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Uklassifisert			
Utlån							
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	1.929,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.929,3
Utlån til og fordringer på kunder							
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	1.567,1	35,9	22,0	0,2	64,3	0,0	1.689,5
-Byggelån	123,4	10,6	0,0	0,0	17,2	0,0	151,2
-Nedbetalingslån	15.511,7	689,5	231,1	0,1	411,8	0,7	16.844,9
Sum utlån	19.131,5	736,0	253,1	0,3	493,3	0,7	20.614,9
Finansielle investeringer							
Noterte statsobligasjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Noterte andre obligasjoner	4.153,5	50,2	0,0	0,0	0,0	0,0	4.203,7
Unoterte obligasjoner	145,1	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	155,1
Sum finansielle investeringer	4.298,6	60,2	0,0	0,0	0,0	0,0	4.358,8

NOTE 9 - ALDERSFORDELING PÅ FORFALTE, MEN IKKE NEDSKREVNE UTLÅN

Konsern pr. 31.12.18

	Inntil 30 dager	31-60 dager	61-90 dager	Over 90 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
-Leiefinansieringsavtaler	2,7	0,9	0,3	0,0	3,9
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	141,2	3,7	2,9	1,5	149,3
-Byggelån	20,7	0,0	0,0	0,0	20,7
-Nedbetalingslån	1.028,7	155,3	48,0	45,8	1.277,8
Totalt	1.193,3	159,9	51,2	47,3	1.451,7

Konsern pr. 31.12.17

	Inntil 30 dager	31-60 dager	61-90 dager	Over 90 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
-Leiefinansieringsavtaler	1,5	1,7	0,0	0,0	3,2
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	87,5	0,4	0,1	4,4	92,4
-Byggelån	17,2	0,0	0,0	0,0	17,2
-Nedbetalingslån	722,9	150,5	26,1	40,2	939,7
Totalt	829,1	152,6	26,2	44,6	1.052,5

Morbank pr. 31.12.18

	Inntil 30 dager	31-60 dager	61-90 dager	Over 90 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	103,6	3,7	2,9	1,5	111,7
-Byggelån	20,7	0,0	0,0	0,0	20,7
-Nedbetalingslån	548,2	40,0	10,3	36,5	635,0
Totalt	672,5	43,7	13,2	38,0	767,4

Morbank pr. 31.12.17

	Inntil 30 dager	31-60 dager	61-90 dager	Over 90 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	62,1	0,4	0,1	1,7	64,3
-Byggelån	17,2	0,0	0,0	0,0	17,2
-Nedbetalingslån	312,1	56,8	2,7	40,2	411,8
Totalt	391,4	57,2	2,8	41,9	493,3

NOTE 10 - KREDITTRISIKO FORDELT PÅ KLASSER

Bedriftskunder – morbank

Risikoklassifiseringen inngår som en integrert del av kredittprosessen på bedriftsmarkedet og er sammen med engasjementsstørrelse bestemmende for beslutningsnivå og førende for prising. Risikoklassifiseringen er sentral i forhold til styring og kontroll av løpende portefølje. Risikoklassifiseringen gjøres med bakgrunn i en vektet beregning av ulike parametere der regnskapsmessige nøkkeltall har høyest vektning.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2018

	Brutto utlån	Garanti- ansvar	Trekk- fasiliteter	Engasje- ment	%	Engasjement trinn 1	Engasjement trinn 2	Engasjement trinn 3*
A	317,2	8,3	27,0	352,5	6,8	352,5	0,0	0,0
B	803,9	24,2	57,3	885,4	17,1	885,2	0,2	0,0
C	1.267,0	17,7	65,2	1.349,9	26,0	1.342,2	7,7	0,0
D	1.870,8	44,5	71,7	1.987,0	38,3	1.986,4	0,6	0,0
E	424,4	5,4	24,2	454,0	8,7	370,4	83,6	0,0
F	68,8	1,1	1,5	71,4	1,4	41,5	29,9	0,0
G	60,5	0,0	0,5	61,0	1,2	43,5	17,5	0,0
H	6,9	0,0	0,0	6,9	0,1	1,5	5,4	0,0
I	0,4	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,4	0,0
J	13,8	0,9	0,0	14,7	0,3	1,0	0,0	13,7
K	7,0	2,2	0,0	9,2	0,1	2,3	0,0	6,9
Ufordelt	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0
Sum	4.840,9	104,3	247,4	5.192,6	100,0	5.026,7	145,3	20,6
Tapsavsetninger				8,3		5,4	1,5	1,4

*Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 0,3.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2017

	Brutto utlån	Garanti- ansvar	Trekk- fasiliteter	Individ. nedskr.	Engasje- ment	%
A	519,9	2,7	26,3	0,0	548,9	11,6
B	646,0	21,7	50,6	0,0	718,3	15,2
C	1.010,7	38,0	26,4	0,0	1.075,1	22,7
D	1.950,8	40,4	49,4	0,0	2.040,6	43,1
E	209,4	2,1	5,3	0,0	216,8	4,6
F	55,1	2,5	2,4	0,0	60,0	1,3
G	26,3	0,0	0,4	0,0	26,7	0,6
H	9,8	1,2	0,1	0,0	11,1	0,2
I	3,1	0,0	0,0	0,0	3,1	0,1
J	21,2	1,3	0,0	0,0	22,5	0,5
K	5,6	1,5	0,0	0,5	7,1	0,1
Ufordelt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totalt	4.457,9	111,4	160,9	0,5	4.730,2	100,0

Styret har gjennom bankens vedtatte kredittstrategi besluttet overordnede rammer knyttet til maksimal eksponering pr. kunde/konsern, bransjeeksponering, risikoklasse, konsentrasjonsrisiko og krav til inntak av nye kunder. Oppfølging knyttet til styrevedtatte måltall og rammer, beskrevet i kredittstrategien, skjer gjennom kvartalsvise risikorapporter som fremlegges for bankens styre.

Innenfor både person- og bedriftsmarkedet benyttes en risikoklassifisering basert på 11 kategorier fra A til K. Risikoklasse A representerer lavest risiko og risikoklasse I representerer høyeste risiko for ikke misligholdte kunder. Risikoklassene J og K består av engasjement der det foreligger objektive bevis på mislighold/tap og at engasjementene er under spesiell oppfølging i bankens avdeling for innfordring.

Risikoklassifisering av bedriftskunder skjer ved nye saksfremstillinger og/eller gjennom årlige fornyelsessaker.

Personkunder - morbank

Risikoklassifiseringssystemet anvendes for beslutningsstøtte, overvåkning og rapportering. Risikoparameterne fra klassifiseringssystemene inngår som en integrert del av kredittprosessen og oppfølgingen av privatkundeporteføljen. Risikoklassifiseringen gjøres med bakgrunn i en vektet beregning av følgende parametre; gjeldsgrad, betjeningsevne, betjeningshistorikk og kredittscore innhentet fra ekstern kredittinformasjonsleverandør.

Risikoklassifisering av personkunder skjer ved nye lånesaksvurderinger eller som følge av årlig reklassifiseringer.

Bankens organisering av beslutningsprosessen innenfor personmarkedet er basert på sentraliserte beslutningsenheter.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2018

	Brutto utlån	Garanti- ansvar	Trekk- fasiliteter	Engasje- ment	%	Engasjement trinn 1	Engasjement trinn 2	Engasjement trinn 3*
A	6.907,6	1,1	504,8	7.413,5	47,4	7.404,9	8,6	0,0
B	2.852,8	0,7	113,4	2.966,9	19,0	2.962,4	4,5	0,0
C	2.826,0	0,2	70,7	2.896,9	18,5	2.887,4	9,5	0,0
D	1.808,9	0,0	40,4	1.849,3	11,8	1.847,9	1,4	0,0
E	219,5	0,0	8,3	227,8	1,5	212,4	15,4	0,0
F	100,8	0,0	0,8	101,6	0,7	72,0	29,6	0,0
G	57,5	0,0	0,2	57,7	0,4	47,6	10,1	0,0
H	17,0	0,0	0,1	17,1	0,1	12,2	4,9	0,0
I	14,3	0,0	0,0	14,3	0,0	13,8	0,5	0,0
J	57,1	0,0	0,0	57,1	0,4	0,6	0,0	56,5
K	23,7	0,0	0,0	23,7	0,2	0,3	0,0	23,4
Ufordelt	8,1	0,0	0,0	8,1	0,0	8,1	0,0	0,0
Sum	14.893,3	2,0	738,7	15.634,0	100,0	15.469,6	84,5	79,9
Tapsavsetninger				9,9		4,9	0,5	4,5

*Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 3,4.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2017

	Brutto utlån	Garanti- ansvar	Trekk- fasiliteter	Individ. nedskr.	Engasje- ment	%
A	6.087,4	1,1	508,6	0,0	6.597,1	44,0
B	2.594,6	0,7	111,4	0,0	2.706,7	18,1
C	2.494,8	1,2	63,1	0,0	2.559,1	17,1
D	2.220,7	1,3	48,4	0,0	2.270,4	15,2
E	383,9	0,1	11,2	0,0	395,2	2,6
F	161,0	0,0	2,9	0,0	163,9	1,1
G	99,8	0,0	1,2	0,0	101,0	0,7
H	48,4	0,0	0,3	0,0	48,7	0,3
I	45,1	0,0	0,3	0,0	45,4	0,3
J	87,4	0,0	0,1	0,0	87,5	0,6
K	3,9	0,0	0,0	0,0	3,9	0,0
Ufordelt	0,7	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0
Totalt	14.227,7	4,4	747,5	0,0	14.979,6	100,00

Samlet portefølje - morbank**Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2018**

	Brutto utlån	Garanti- ansvar	Trekk- fasiliteter	Engasje- ment	%	Engasjement trinn 1	Engasjement trinn 2	Engasjement trinn 3*
A	7.224,7	9,4	531,8	7.766,0	37,4	7.757,4	8,6	0,0
B	3.656,7	24,9	170,7	3.852,3	18,5	3.847,6	4,7	0,0
C	4.093,0	17,9	135,9	4.246,8	20,4	4.229,6	17,2	0,0
D	3.679,7	44,5	112,1	3.836,3	18,4	3.834,3	2,0	0,0
E	643,9	5,4	32,5	681,8	3,3	582,8	99,0	0,0
F	169,6	1,1	2,3	173,0	0,8	113,5	59,5	0,0
G	118,0	0,0	0,7	118,7	0,6	91,1	27,6	0,0
H	23,9	0,0	0,1	24,0	0,1	13,7	10,3	0,0
I	14,7	0,0	0,0	14,7	0,0	13,8	0,9	0,0
J	70,9	0,9	0,0	71,8	0,3	1,6	0,0	70,2
K	30,7	2,2	0,0	32,9	0,2	2,6	0,0	30,3
Ufordelt	8,3	0,0	0,0	8,3	0,0	8,3	0,0	0,0
Sum	19.734,1	106,3	986,1	20.826,5	100,0	20.496,3	229,8	100,5
Tapsavsetninger				18,2		10,3	2,0	5,9

*Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 3,7.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2017

	Brutto utlån	Garanti- ansvar	Trekk- fasiliteter	Individ. nedskr.	Engasje- ment	%
A	6.607,3	3,8	534,9	0,0	7.146,0	36,4
B	3.240,6	22,4	162,0	0,0	3.425,0	17,4
C	3.505,5	39,2	89,5	0,0	3.634,2	18,4
D	4.171,5	41,7	97,8	0,0	4.311,0	21,9
E	593,3	2,2	16,5	0,0	612,0	3,1
F	216,1	2,5	5,3	0,0	223,9	1,1
G	126,1	0,0	1,6	0,0	127,7	0,6
H	58,2	1,2	0,4	0,0	59,8	0,3
I	48,2	0,0	0,3	0,0	48,5	0,2
J	108,6	1,3	0,1	0,0	110,0	0,5
K	9,5	1,5	0,0	0,5	11,0	0,1
Ufordelt	0,7	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0
Totalt	18.685,6	115,8	908,4	0,5	19.709,8	100,0

Nedskrivninger på grupper av utlån til kunder i morbank utgjør totalt 31,5 mill. kroner pr. 31.12.17.

Samlet portefølje – konsern**Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2018**

	Brutto utlån	Garanti- ansvar	Trekk- fasiliteter	Engasje- ment	%	Engasjement trinn 1	Engasjement trinn 2	Engasjement trinn 3*
A	13.636,3	9,4	1.115,9	14.761,6	39,9	14.751,9	9,7	0,0
B	6.428,3	24,9	223,1	6.676,3	18,0	6.667,6	8,7	0,0
C	6.160,6	17,9	158,9	6.337,4	17,1	6.308,2	29,2	0,0
D	5.434,9	44,5	145,8	5.625,2	15,2	5.611,0	14,2	0,0
E	837,2	5,4	33,5	876,1	2,4	763,4	112,7	0,0
F	1.040,7	1,1	2,9	1.044,7	2,8	927,1	117,6	0,0
G	1.140,8	0,0	0,7	1.141,5	3,1	912,4	229,1	0,0
H	273,6	0,0	0,1	273,7	0,7	100,1	173,6	0,0
I	27,0	0,0	0,0	27,0	0,1	23,3	3,7	0,0
J	101,9	0,9	0,0	102,8	0,2	1,5	0,0	101,3
K	159,0	2,2	0,0	161,2	0,4	2,6	0,0	158,6
Ufordelt	8,5	0,0	0,0	8,5	0,1	8,5	0,0	0,0
Sum	35.248,8	106,3	1.680,9	37.036,0	100,0	36.077,6	698,5	259,9
Tapsavsetninger				102,2		19,0	8,0	75,2

*Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 73,1.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2017

	Brutto utlån	Garanti- ansvar	Trekk- fasiliteter	Individ. nedskr.	Engasje- ment	%
A	11.290,6	3,8	1.040,8	0,0	12.335,2	37,7
B	5.641,7	22,4	201,6	0,0	5.865,7	17,9
C	5.398,7	39,2	128,0	0,0	5.565,9	17,0
D	5.785,3	41,7	119,6	0,0	5.946,6	18,2
E	1.431,7	2,2	22,8	0,0	1.456,7	4,5
F	682,9	2,5	5,5	0,0	690,9	2,1
G	296,5	0,0	2,7	0,0	299,2	0,9
H	120,9	2,0	0,4	0,0	123,3	0,4
I	83,4	0,0	0,3	0,0	83,7	0,3
J	237,9	1,3	0,1	30,9	239,3	0,7
K	99,6	1,5	0,0	32,2	101,1	0,3
Ufordelt	1,1	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0
Totalt	31.070,3	116,6	1.521,7	63,1	32.708,6	100,0

Konserntallene viser sammendrag av morbank, Sparebanken Øst Boligkreditt AS og AS Financiering. Virksomheten i AS Financiering består hovedsakelig i finansiering av bruktbiler. Ved risikoklassifiseringen i AS Financiering innhentes kredittopplysninger som i tillegg blir korrigert for inntekt, egenkapital og eventuelt AS Financierings negative betalingserfaring med kunden.

Sikkerhet i forhold til utlån til kunder - konsern 31.12.18

Tabellen nedenfor viser sikkerhet i forhold til utlån til kunder. Det er ikke tatt sikkerhet for bankens øvrige finansielle eiendeler.

	Maksimal eksponering for kredittrisiko	Sikkerhet i eiendom	Sikkerhet i verdpapir	Øvrig sikkerhet
Brutto utlån til kunder inkl. ubenyttet trekkrettighet og garantier til kunder	37.036,0	78.983,3	249,8	2.576,2

Tabellen ovenfor viser summen av de verdiene banken har lagt til grunn for alle de pantobjektene som er pantsatt for porteføljen av utlån til kunder. Markedsverdiene i tabellen er således ikke begrenset til maksimal kreditteksponering på det enkelte utlån eller engasjement. Banken har i all hovedsak en utlånsportefølje som er sikret med pant i fast eiendom. Der et engasjement er sikret med pant i fast eiendom er eiendomsverdien basert på en antatt markedsverdi på tidspunktet for siste vurdering av engasjementet. Antatt markedsverdi har sin bakgrunn i kjente omsetningsverdier, takster eller andre typer verdivurderinger. Innenfor bedriftsmarkedet vil objektenes kontantstrøm være retningsgivende for den vurderte markedsverdien. For alle andre typer sikkerheter inklusiv driftsavhengige sikkerheter gjøres det konservative anslag knyttet til antatte markedsverdier. Prinsipper for verdivurderinger av alle de underliggende pantobjektene er beskrevet i bankens retningslinjer.

For morbank er estimert virkelig verdi på sikkerheter for brutto utlån som er misligholdte og tapsutsatte, men ikke individuelt nedskrevet, 55,0 mill. kroner (63,4 mill. kroner i 2017). Brutto utlån som er misligholdte og tapsutsatte, men ikke individuelt nedskrevet er 29,4 mill. kroner (47,0 mill. kroner i 2017). Estimert virkelig verdi på sikkerheter for utlån som er individuelt nedskrevet er 18,6 mill. kroner (0,0 mill. kroner i 2017) som tilsvarer balanseført verdi på utlån som er individuelt nedskrevet. Sikkerhetene består hovedsakelig av fast eiendom, men mindre beløp kan være sikret av innskudd, varer, fordringer og driftsløsøre.

For Sparebanken Øst Boligkreditt AS er brutto misligholdte og tapsutsatte utlån 9,3 mill. kroner ved årsskiftet. Estimert virkelig verdi på sikkerheter for utlån som er misligholdte og tapsutsatte, men ikke nedskrevet, var 21,8 mill. kroner i 2018. I 2017 var misligholdte og tapsutsatte utlån 2,7 mill. kroner.

AS Financiering har 49,0 % (47,5 % i 2017) sikkerhetsdekning på de utlånene som er nedskrevet.

NOTE 11 - FORDELING AV UTLÅN OG GARANTIER TIL KUNDER ETTER SEKTOR, NÆRING OG GEOGRAFI

Fordeling på sektor og næring - konsern

	Brutto utlån		Garantier		Potensiell eksponering ved trekkfasiliteter	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Lønnstagere	30.337,9	26.659,1	2,1	2,5	1.447,8	1.357,3
Jordbruk, skogbruk, fiske	108,2	104,6	0,0	0,5	13,3	16,2
Industri, bergverk, kraft, vann	69,2	82,4	8,7	6,0	23,5	12,8
Bygg, anlegg	417,1	292,1	37,9	36,6	75,2	44,2
Varehandel, hotell og rest.	135,6	154,7	10,5	12,2	29,1	30,9
Transport, kommunikasjon	46,7	47,7	8,1	8,5	4,6	4,9
Forr.m/finans. tjenesteyting	192,3	193,1	4,5	4,1	5,1	5,9
Tj.yt. næringer ellers	788,2	780,6	3,5	10,6	30,0	25,2
Oms. og drift av fast eiendom	3.117,0	2.726,2	31,0	35,6	51,7	23,7
Utlandet	36,6	29,8	0,0	0,0	0,6	0,6
Totalt	35.248,8	31.070,3	106,3	116,6	1.680,9	1.521,7

Fordeling på sektor og næring - morbank

	Brutto utlån		Garantier		Potensiell eksponering ved trekkfasiliteter	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Lønnstagere	14.881,5	14.207,5	2,1	2,5	738,0	747,1
Jordbruk, skogbruk, fiske	106,3	102,1	0,0	0,5	13,3	16,2
Industri, bergverk, kraft, vann	67,6	79,5	8,7	6,0	23,5	12,8
Bygg, anlegg	398,6	272,0	37,9	36,6	73,6	42,7
Varehandel, hotell og rest.	119,7	136,8	10,5	11,4	27,4	30,9
Transport, kommunikasjon	32,1	36,3	8,1	8,5	4,6	4,9
Forr.m/finans. tjenesteyting	183,0	185,3	4,5	4,1	26,7	5,7
Tj.yt. næringer ellers	755,6	757,6	3,5	10,6	28,1	25,2
Oms. og drift av fast eiendom	3.174,8	2.895,7	31,0	35,6	50,3	22,3
Utlandet	14,9	12,8	0,0	0,0	0,6	0,6
Totalt	19.734,1	18.685,6	106,3	115,8	986,1	908,4

Fordeling på geografi

Konsern Brutto utlån		Konsern Garantier			Morbank Brutto utlån		Morbank Garantier	
2018	2017	2018	2017		2018	2017	2018	2017
5.127,3	4.644,7	31,1	22,2	Drammen	3.589,1	3.617,8	31,1	22,2
2.458,4	2.434,4	12,4	10,7	Nedre Eiker	1.570,8	1.800,2	12,4	10,7
2.171,0	2.089,1	16,0	21,1	Øvre Eiker	1.519,2	1.615,8	16,0	21,1
4.006,0	3.105,5	7,9	8,8	Buskerud for øvrig	2.746,2	2.289,3	7,9	8,8
7.087,6	5.980,6	18,8	25,0	Oslo	3.794,6	3.311,8	18,8	24,2
6.292,0	5.696,6	16,4	24,7	Akershus	3.108,0	2.979,8	16,4	24,7
2.836,9	2.762,7	3,6	4,0	Vestfold	1.679,2	1.770,6	3,6	4,0
1.698,0	1.587,0	0,1	0,1	Østfold	768,1	803,7	0,1	0,1
3.535,0	2.739,9	0,0	0,0	Resten av landet	944,0	483,8	0,0	0,0
36,6	29,8	0,0	0,0	Utlandet	14,9	12,8	0,0	0,0
35.248,8	31.070,3	106,3	116,6	Totalt	19.734,1	18.685,6	106,3	115,8

NOTE 12 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
24,4	23,5	Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0
2.638,6	2.404,2	Kasse-/drifts- og brukskreditter	1.534,0	1.689,5
171,5	151,2	Byggelån	171,5	151,2
32.414,3	28.491,4	Nedbetalingslån	18.028,6	16.844,9
35.248,8	31.070,3	Brutto utlån til og fordringer på kunder	19.734,1	18.685,6
101,4	97,9	Tapsavsetninger på utlån	17,5	32,0
35.147,4	30.972,4	Netto utlån til og fordringer på kunder	19.716,6	18.653,6

NOTE 13 - TAP PÅ UTLÅN, UBENYTTETE KREDITTER OG GARANTIER KUNDER**Tapskostnad**

	Konsern 31.12.18	Konsern 31.12.17	Morbank 31.12.18	Morbank 31.12.17
Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån (IAS 39)		-5,5		-5,5
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 1	-0,3		-0,3	
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 2	-0,6		-1,0	
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 3	0,9		0,9	
Økning i eksisterende individuelle nedskrivninger	8,1	4,5	0,0	0,0
Nye individuelle nedskrivninger	15,5	9,6	3,6	0,0
Konstaterte tap dekket av tidligere individuelle nedskrivninger	5,2	13,7	1,5	13,7
Reversering av tidligere individuelle nedskrivninger	-13,7	-10,0	-0,6	-2,1
Konstaterte tap hvor det tidligere ikke er avsatt for indiv. nedskrivn.	10,0	9,5	0,2	1,9
Inngang på tidligere konstaterte tap	-8,3	-15,3	-2,2	-10,3
Periodens amortiseringskostnad	0,8	0,7	0,8	0,7
Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier	17,6	7,2	2,9	-1,6
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,2	0,0	0,2	0,0

Endringer i tap og brutto eksponering 2018 - konsern

Endring i tapsavsetninger	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Totale nedskrivninger pr. 31.12.17 iht. IAS 39				97,9
Effekt av endring av regler ved overgang til IFRS 9				-5,8
Inngående balanse pr. 01.01.18	19,2	8,5	64,4	92,1
Overført til trinn 1	2,8	-2,0	-0,8	0,0
Overført til trinn 2	-1,0	2,2	-1,2	0,0
Overført til trinn 3	-0,6	-1,4	2,0	0,0
Netto endring	-2,8	1,5	18,6	17,3
Nye tap	8,7	1,8	2,3	12,8
Fraregnet tap	-7,3	-2,6	-10,1	-20,0
Utgående balanse pr. 31.12.18	19,0	8,0	75,2	102,2
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,5	0,1	0,2	0,8
Modellberegnet tapsavsetning	19,0	8,0	2,1	29,1
Individuelle tapsavsetninger			73,1	73,1

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.18	30.216,1	590,6	263,6	31.070,3
Overført til trinn 1	176,7	-151,1	-25,6	0,0
Overført til trinn 2	-397,0	420,1	-23,1	0,0
Overført til trinn 3	-57,0	-50,4	107,4	0,0
Netto endring	-68,3	-95,5	-37,3	-201,1
Nye utlån	20.407,8	179,4	35,0	20.622,2
Fraregnet utlån	-15.978,8	-204,3	-59,5	-16.242,6
Utgående balanse pr. 31.12.18	34.299,5	688,8	260,5	35.248,8

Endringer i tap og brutto eksponering 2018 - morbank

Endring i tapsavsetninger	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Totale nedskrivninger pr. 31.12.17 iht. IAS 39				32,0
Effekt av endring av regler ved overgang til IFRS 9				-16,5
Inngående balanse pr. 01.01.18	10,6	3,0	1,9	15,5
Overført til trinn 1	0,6	-0,6	0,0	0,0
Overført til trinn 2	-0,1	0,1	0,0	0,0
Overført til trinn 3	-0,4	-0,6	1,0	0,0
Netto endring	-0,6	0,8	2,9	3,1
Nye tap	4,0	0,4	0,2	4,6
Fraregnet tap	-3,8	-1,2	0,0	-5,0
Utgående balanse pr. 31.12.18	10,3	1,9	6,0	18,2
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,4	0,1	0,3	0,8
Modellberegnet tapsavsetning	10,3	2,0	2,2	14,5
Individuelle tapsavsetninger			3,7	3,7

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.18	18.327,9	241,5	116,2	18.685,6
Overført til trinn 1	84,1	-65,2	-18,9	0,0
Overført til trinn 2	-91,3	97,7	-6,4	0,0
Overført til trinn 3	-17,7	-17,1	34,8	0,0
Netto endring	-478,6	-10,1	-3,4	-492,1
Nye utlån	10.025,0	65,7	13,6	10.104,3
Fraregnet utlån	-8.435,7	-92,8	-35,2	-8.563,7
Utgående balanse pr. 31.12.18	19.413,7	219,7	100,7	19.734,1

Tapskostnad - konsern

	Person 2018	Person 2017	Næring 2018	Næring 2017	ASF 2018	ASF 2017
Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån (IAS 39)		0,0		-5,5		0,0
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 1	-1,4		1,2		-0,1	
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 2	-0,5		-0,2		0,2	
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 3	0,7		0,2		0,0	
Økning i eksisterende individuelle nedskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0	8,1	4,5
Nye individuelle nedskrivninger	3,3	0,0	0,3	0,0	11,9	9,6
Konstaterte tap dekket av tidligere individuelle nedskrivninger	0,0	5,4	1,4	8,4	3,7	0,0
Reversering av tidligere individuelle nedskrivninger	0,0	-0,9	-0,5	-1,3	-13,1	-7,9
Konstaterte tap hvor det tidligere ikke er avsatt for individ. nedskr.	0,0	0,0	0,1	1,9	9,8	7,6
Inngang på tidligere konstaterte tap	-0,8	-2,1	-1,4	-8,2	-6,1	-5,0
Periodens amortiseringskostnad	0,7	0,2	0,1	0,5	0,0	0,0
Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier	2,0	2,6	1,2	-4,2	14,4	8,8
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0

Endringer i tap og brutto eksponering 2018 – person i morbank og boligkredittselskap

Endring i tapsavsetninger	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Totale nedskrivninger pr. 31.12.17 iht. IAS 39				1,6
Effekt av endring av regler ved overgang til IFRS 9				10,1
Inngående balanse pr. 01.01.18	9,7	1,6	0,4	11,7
Overført til trinn 1	0,5	-0,5	0,0	0,0
Overført til trinn 2	-0,1	0,1	0,0	0,0
Overført til trinn 3	-0,1	-0,4	0,5	0,0
Netto endring	-1,4	0,5	3,4	2,5
Nye tap	3,4	0,2	0,2	3,8
Fraregnet tap	-3,7	-0,4	0,0	-4,1
Utgående balanse pr. 31.12.18	8,3	1,1	4,5	13,9
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,2	0,0	0,0	0,2
Modellberegnet tapsavsetning	8,3	1,1	1,1	10,5
Individuelle tapsavsetninger			3,4	3,4

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.18	24.539,9	125,4	117,5	24.782,8
Overført til trinn 1	52,6	-32,6	-20,0	0,0
Overført til trinn 2	-71,1	88,0	-16,9	0,0
Overført til trinn 3	-22,9	-11,3	34,2	0,0
Netto endring	322,5	-1,7	-10,6	310,2
Nye utlån	18.022,8	78,6	26,8	18.128,2
Fraregnet utlån	-14.754,8	-78,9	-29,5	-14.863,2
Utgående balanse pr. 31.12.18	28.089,0	167,5	101,5	28.358,0

Endringer i tap og brutto eksponering 2018 – næring

Endring i tapsavsetninger	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Totale nedskrivninger pr. 31.12.17 iht. IAS 39				30,4
Effekt av endring av regler ved overgang til IFRS 9				-23,0
Inngående balanse pr. 01.01.18	4,3	1,7	1,4	7,4
Overført til trinn 1	0,2	-0,2	0,0	0,0
Overført til trinn 2	-0,1	0,1	0,0	0,0
Overført til trinn 3	-0,3	-0,2	0,5	0,0
Netto endring	0,4	0,6	-0,5	0,5
Nye tap	1,9	0,4	0,0	2,3
Fraregnet tap	-0,9	-0,9	0,0	-1,8
Utgående balanse pr. 31.12.18	5,5	1,5	1,4	8,4
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,3	0,1	0,2	0,6
Modellberegnet tapsavsetning	5,5	1,5	1,1	8,1
Individuelle tapsavsetninger			0,3	0,3

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.18	4.150,9	151,2	24,9	4.327,0
Overført til trinn 1	42,0	-39,9	-2,1	0,0
Overført til trinn 2	-59,2	59,2	0,0	0,0
Overført til trinn 3	-3,3	-5,8	9,1	0,0
Netto endring	-177,5	-4,5	-1,7	-183,7
Nye utlån	1.594,1	35,9	0,0	1.630,0
Fraregnet utlån	-885,9	-52,3	-11,9	-950,1
Utgående balanse pr. 31.12.18	4.661,1	143,8	18,3	4.823,2

Endringer i tap og brutto eksponering 2018 – AS Financiering

Endring i tapsavsetninger	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Totale nedskrivninger pr. 31.12.17 iht. IAS 39				65,9
Effekt av endring av regler ved overgang til IFRS 9				7,0
Inngående balanse pr. 01.01.18	5,2	5,2	62,5	72,9
Overført til trinn 1	2,1	-1,3	-0,8	0,0
Overført til trinn 2	-0,8	2,0	-1,2	0,0
Overført til trinn 3	-0,1	-0,8	0,9	0,0
Netto endring	-2,7	0,4	15,9	13,6
Nye tap	2,6	1,0	2,1	5,7
Fraregnet tap	-1,1	-1,1	-10,1	-12,3
Utgående balanse pr. 31.12.18	5,2	5,4	69,3	79,9
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,0	0,0	0,0	0,0
Modellberegnet tapsavsetning	5,2	5,4	0,0	10,6
Individuelle tapsavsetninger			69,3	69,3

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.18	1.525,4	313,9	121,2	1.960,5
Overført til trinn 1	82,1	-78,6	-3,5	0,0
Overført til trinn 2	-266,8	272,9	-6,1	0,0
Overført til trinn 3	-30,7	-33,3	64,0	0,0
Netto endring	-213,4	-89,2	-25,1	-327,7
Nye utlån	790,9	64,9	8,3	864,1
Fraregnet utlån	-338,2	-73,1	-18,1	-429,4
Utgående balanse pr. 31.12.18	1.549,3	377,5	140,7	2.067,5

Tap på utlån og garantier fordelt på klasser pr. 31.12.17 - konsern

	Person	Næring	AS Financiering	Sum
Individuelle nedskrivninger				
Individuelle nedskrivninger pr. 01.01.	0,0	5,8	61,5	67,3
- Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individ. nedskrivn.	0,0	3,2	5,1	8,3
+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	0,0	4,5	4,5
+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	0,0	9,6	9,6
- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	0,0	2,1	7,9	10,0
= Individuelle nedskrivninger pr. 31.12.	0,0	0,5	62,6	63,1
Nedskrivninger på grupper av utlån				
Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 01.01.	1,6	35,4	3,3	40,3
+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	0,0	-5,5	0,0	-5,5
= Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 31.12.	1,6	29,9	3,3	34,8

Tap på utlån og garantier pr. 31.12.17 - morbank

	Morbank
Individuelle nedskrivninger	
Individuelle nedskrivninger pr. 01.01.	5,8
- Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	3,2
+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	0,0
+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	0,0
- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	2,1
= Individuelle nedskrivninger pr. 31.12.	0,5
Nedskrivninger på grupper av utlån	
Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 01.01.	37,0
+/- Periodens endring i nedskrivninger på grupper av utlån	-5,5
= Nedskrivninger på grupper av utlån pr. 31.12.	31,5

Utvikling misligholdte og tapsutsatte engasjement

Konsern 2018	Konsern 2017	Konsern 2016	Konsern 2015	Konsern 2014		Morbank 2018	Morbank 2017	Morbank 2016	Morbank 2015	Morbank 2014
200,5	173,8	204,0	233,4	400,1	Brutto misligholdte engasjement	50,5	50,0	101,6	141,6	295,8
73,6	63,1	66,4	80,0	85,4	- Individuelle nedskrivninger	4,2	0,5	4,9	18,9	22,8
126,9	110,7	137,6	153,4	314,7	Netto misligholdte engasjement	46,3	49,5	96,7	122,7	273,0
0,0	1,4	3,1	9,5	23,7	Brutto tapsutsatte engasjement	0,0	1,4	3,1	9,1	23,7
0,0	0,0	0,9	1,0	8,9	- Individuelle nedskrivninger	0,0	0,0	0,9	0,8	8,9
0,0	1,4	2,2	8,5	14,8	Netto tapsutsatte engasjement	0,0	1,4	2,2	8,3	14,8

Misligholdte og tapsutsatte engasjement

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
Misligholdte engasjement over 90 dager				
11,7	16,0	Næringsliv	11,7	16,0
48,1	36,7	Personmarked	38,8	34,0
140,7	121,1	AS Financiering	0,0	0,0
200,5	173,8	Brutto misligholdte engasjement	50,5	50,0
73,6	63,1	Tapsavsetninger	4,2	0,5
126,9	110,7	Netto misligholdte engasjement	46,3	49,5
37%	36%	Avsetningsgrad	8%	1%
Tapsutsatte (ikke misligholdte) engasjement				
0,0	1,3	Næringsliv	0,0	1,3
0,0	0,1	Personmarked	0,0	0,1
0,0	0,0	AS Financiering	0,0	0,0
0,0	1,4	Brutto tapsutsatte engasjement	0,0	1,4
0,0	0,0	Tapsavsetninger	0,0	0,0
0,0	1,4	Netto tapsutsatte engasjement	0,0	1,4
0%	0%	Avsetningsgrad	0%	0%
Brutto misligholdte og tapsutsatte engasjement				
11,7	17,3	Næringsliv	11,7	17,3
48,1	36,8	Personmarked	38,8	34,1
140,7	121,1	AS Financiering	0,0	0,0
200,5	175,2	Brutto misligholdte og tapsutsatte engasjement	50,5	51,4
73,6	63,1	Tapsavsetninger	4,2	0,5
126,9	112,1	Netto misligholdte og tapsutsatte engasjement	46,3	50,9
37%	36%	Avsetningsgrad	8%	1%

NOTE 14 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER KNYTTET TIL FINANSIELLE LEIEAVTALER

Konsernet har leiefinansieringsavtaler med kunder. Leieavtalene er i vesentlig grad knyttet til leasing av biler og andre transportmidler, industriutstyr og maskiner. Konsernet har ikke påtatt seg risiko knyttet til restverdier.

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
3,4	1,6	Innen 1 år	0,0	0,0
20,7	25,8	Mellom 1 - 5 år	0,0	0,0
0,8	0,9	Etter 5 år	0,0	0,0
24,9	28,3	Brutto fordringer knyttet til finansielle leieavtaler	0,0	0,0
2,1	7,1	Ikke opptjent inntekt knyttet til finansielle leieavtaler	0,0	0,0
22,9	21,2	Netto fordringer knyttet til finansielle leieavtaler	0,0	0,0
3,4	0,4	Innen 1 år	0,0	0,0
18,8	20,0	Mellom 1 - 5 år	0,0	0,0
0,7	0,8	Etter 5 år	0,0	0,0
22,9	21,2	Netto investeringer knyttet til finansielle leieavtaler	0,0	0,0
0,7	0,6	Akkumulert tapsavsetning på utestående minsteleie	0,0	0,0

NOTE 15 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KREDITTINSTITUSJONER

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
9,5	5,7	Utlån til og fordr. på kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	9,5	5,7
0,0	0,0	Utlån til og fordr. på kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	2.145,6	1.923,7
9,5	5,7	Brutto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.155,1	1.929,3
0,0	0,0	Tapsavsetninger på utlån	0,0	0,0
9,5	5,7	Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.155,1	1.929,3

Det er ikke identifisert tap eller mislighold på utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner. Utlånene er til kredittinstitusjoner hjemmehørende i Norge.

NOTE 16 - RENTERISIKO

Renterisiko knyttet til innskudd fra og utlån til kredittinstitusjoner, innskudd fra og utlån til kunder, samt gjeld og plasseringer i sertifikater og obligasjoner, styres ved bruk av rentebytteavtaler og fastrenteavtaler. Ved innlån eller plasseringer i annen valuta inngås det som regel rente- og valutabytteavtaler slik at relevante markedsrenter er norske pengemarkedsrenter. Fordeling på valuta i tabellene er basert på instrumentenes underliggende valuta hvor effekten av sikring er inkludert.

Utlån til personkunder med flytende rente medfører i realiteten seks ukers rentebinding (Finansavtaleloven § 50, 3. ledd gir minimum seks ukers frist), mens innskudd fra kunder med flytende rente medfører to måneders rentebinding (Finansavtaleloven § 18, 2. ledd gir minimum to måneders frist).

Nedenfor vises resultatets sensitivitet for et parallelt skift i rentekurven på 1 prosentpoeng. Effekten er beregnet ut fra at et varig skift i rentekurven inntreffer på måletidspunktet 31.12.18 og utgjør ett års resultateffekt. Tabellen viser at en umiddelbar økning i rentene på 1 prosentpoeng vil gi netto økning i resultatet. Tilsvarende vil en umiddelbar reduksjon i rentene gi redusert resultat.

Tabellen "Tidspunkt frem til forventet renteendring" viser balansens fordeling med hensyn til renteendringstidspunkt. Netto eksponering viser netto rentebinding av aktiva- og passivasiden. Positive beløp for netto eksponering viser at banken i større grad har rentebinding på aktivasiden enn på passivasiden.

Rentesensitivitet - konsern pr. 31.12.18

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	40,9	0,0	-100	-40,9	0,0
SEK	+100	-2,4	0,0	-100	2,4	0,0
Sum		38,5	0,0		-38,5	0,0

Rentesensitivitet - konsern pr. 31.12.17

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	36,7	0,0	-100	-36,7	0,0
SEK	+100	-2,5	0,0	-100	2,5	0,0
Sum		34,2	0,0		-34,2	0,0

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.18 - konsern

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK	584,5					17,9	602,4
	VAL						0,7	0,7
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK	9,5						9,5
Netto utlån til kunder	NOK	4.801,8	29.939,9	6,4	322,7	30,6		35.101,4
Sertifikater og obligasjoner	NOK	752,1	3.918,7	230,3	255,2			5.156,3
Finansielle derivater	NOK						170,7	170,7
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						114,1	114,1
Øvrige aktivaposter	NOK						585,2	585,2
	VAL						21,6	21,6
Totalt		6.147,9	33.858,6	236,7	577,9	30,6	910,2	41.761,9
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			299,7				299,7
Innskudd fra kunder	NOK	5.204,3	9.140,0	549,8				14.894,1
Finansielle derivater	NOK						11,1	11,1
	VAL						14,0	14,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	6.265,5	15.320,4					21.585,9
	VAL		290,8					290,8
Ansvarlig lånekapital	NOK		399,3					399,3
Påløpte renter	NOK						106,0	106,0
	VAL						0,7	0,7
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		11.469,8	25.150,5	849,5	0,0	0,0	131,8	37.601,6
Netto renteeksponering på balansen		-5.321,9	8.708,1	-612,8	577,9	30,6	778,4	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen								
	NOK	105,0	510,0	-30,0	-550,0	-35,0		
Netto eksponering		-5.216,9	9.218,1	-642,8	27,9	-4,4	778,4	

Tabellen er basert på balanseførte verdier. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.17 - konsern

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK VAL	314,2					26,4 0,6	340,6 0,6
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK	5,7						5,7
Netto utlån til kunder	NOK	4.284,7	26.494,9	15,3	104,4	29,9		30.929,2
Sertifikater og obligasjoner	NOK	658,6	3.422,6	50,0	369,9			4.501,1
Finansielle derivater	NOK						236,9	236,9
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						118,2	118,2
Øvrige aktivaposter	NOK VAL						466,1 17,8	466,1 17,8
Totalt		5.263,2	29.917,5	65,3	474,3	29,9	866,0	36.616,2
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			329,7				329,7
Innskudd fra kunder	NOK	4.354,6	9.034,8	577,8				13.967,2
Finansielle derivater	NOK VAL						14,6 5,6	14,6 5,6
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK VAL	6.865,9	10.966,4 299,2					17.832,3 299,2
Ansvarlig lånekapital	NOK	349,7						349,7
Påløpte renter	NOK VAL						109,0 0,5	109,0 0,5
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		11.570,2	20.300,4	907,5	0,0	0,0	129,7	32.907,8
Netto renteeksponering på balansen		-6.307,0	9.617,1	-842,2	474,3	29,9	736,3	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen								
	NOK	150,0	340,0		-460,0	-30,0		
Netto eksponering		-6.157,0	9.957,1	-842,2	14,3	-0,1	736,3	

Tabellen er basert på balanseførte verdier. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

Rentesensitivitet - morbank pr. 31.12.18

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	22,9	0,0	-100	-22,9	0,0
Sum		22,9	0,0		-22,9	0,0

Rentesensitivitet - morbank pr. 31.12.17

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	25,0	0,0	-100	-25,0	0,0
Sum		25,0	0,0		-25,0	0,0

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.18 - morbank

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK VAL	584,5					17,9 0,7	602,4 0,7
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK	2.109,6	45,0					2.154,6
Netto utlån til kunder	NOK	4.816,1	14.521,0	6,4	322,7	30,6		19.696,8
Sertifikater og obligasjoner	NOK	746,9	3.763,1	230,3	255,2			4.995,5
Finansielle derivater	NOK						49,0	49,0
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						68,0	68,0
Øvrige aktivaposter	NOK VAL						1.826,1 21,6	1.826,1 21,6
Totalt		8.257,1	18.329,1	236,7	577,9	30,6	1.983,3	29.414,7
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK	230,8	0,7	299,7			8,9	540,1
Innskudd fra kunder	NOK	5.278,9	9.140,0	549,8				14.968,7
Finansielle derivater	NOK						11,1	11,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	2.979,5	6.718,1					9.697,6
Ansvarlig lånekapital	NOK		399,3					399,3
Påløpte renter	NOK						65,2	65,2
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		8.489,2	16.258,1	849,5	0,0	0,0	85,2	25.682,0
Netto eksponering på balansen		-232,1	2.071,0	-612,8	577,9	30,6	1.898,1	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen								
	NOK	105,0	510,0	-30,0	-550,0	-35,0		
Netto eksponering		-127,1	2.581,0	-642,8	27,9	-4,4	1.898,1	

Tabellen er basert på balanseførte verdier. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.17 - morbank

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK VAL	314,2					26,4 0,6	340,6 0,6
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK	1.883,9	45,0					1.928,9
Netto utlån til kunder	NOK	4.423,4	14.058,9	15,3	104,4	29,9		18.631,9
Sertifikater og obligasjoner	NOK	658,6	3.266,5	50,0	369,8			4.344,9
Finansielle derivater	NOK						87,8	87,8
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						76,2	76,2
Øvrige aktivaposter	NOK VAL						1.357,0 17,8	1.357,0 17,8
Totalt		7.280,1	17.370,4	65,3	474,2	29,9	1.565,8	26.785,7
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK	221,0	0,6	329,7			10,3	561,6
Innskudd fra kunder	NOK	4.384,2	9.034,5	577,7				13.996,4
Finansielle derivater	NOK						14,6	14,6
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	3.562,4	4.734,3					8.296,7
Ansvarlig lånekapital	NOK	349,7						349,7
Påløpte renter	NOK						73,1	73,1
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		8.517,3	13.769,4	907,4	0,0	0,0	98,0	26.292,1
Netto eksponering på balansen		-1.237,2	3.601,0	-842,1	474,2	29,9	1.467,8	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen								
	NOK	150,0	340,0		-460,0	-30,0		
Netto eksponering		-1.087,2	3.941,0	-842,1	14,2	-0,1	1.467,8	

Tabellen er basert på balanseførte verdier. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

NOTE 17 - LIKVIDITETSRISIKO

Så lenge bankens lånekunder ønsker langsiktig finansiering og bankens innskuddskunder i praksis på meget kort varsel kan disponere sine innskudd, vil det for banken oppstå en likviditetsrisiko. I tillegg er Sparebanken Øst avhengig av å finansiere et gap mellom innskudd fra kunder og utlån til publikum. Sparebanken Øst har en konservativ likviditetsstrategi, og ved utgangen av 2018 anses likviditetsrisikoen som lav.

Banken har bevisst søkt å redusere likviditetsrisikoen ved blant annet å fordele innlåningen på flere kilder/instrumenter og/eller ved å balansere løpetiden for kapitalanskaffelse og kapitalanvendelse. Banker har i all hovedsak det norske obligasjonsmarkedet som fundingkilde. Dette øker sårbarheten noe og gjør at banken søker å ha en langsiktig fundingstrategi og ønsker å ha et balansert forhold mellom langsiktige og kortsiktige innlån. Banken har som mål å ha en likviditetsindikator 1 (Finanstilsynet) på 106 % eller høyere (finansiering > 1 år i % av illikvide eiendeler).

Tabellen nedenfor viser utfallsrommet til likviditetsindikator 1 for de to siste årene.

	31.12.	Gjennomsnitt	Høyest	Lavest
2018	109,2	109,0	111,2	106,8
2017	107,4	107,3	108,8	105,5

Liquidity Coverage Ratio (LCR) utgjør 224,93 % pr. 31.12.18 mot 204,15 % for ett år siden. LCR skal sikre at bankene har tilstrekkelig likvider av svært høy kvalitet til å tåle en periode på 30 dager med sterk markedsuro. Bankene vil til enhver tid oppfylle gjeldende krav til LCR, satt av myndighetene, både på foretak og konsernnivå. Bankens likviditetsportefølje består i hovedsak av kontanter, verdipapirer utstedt av den norske stat, statsgaranterte obligasjoner, verdipapirer utstedt av norske kommuner og obligasjoner med fortrinnsrett.

Konsernets innskudd målt i % av netto utlån utgjør 42,4 % pr. 31.12.18 mot 45,1 % for ett år siden. Øvrig finansiering skjer i markedet gjennom opptak av senior usikrede obligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett. Det er vedtatt rammer som skal sikre at forholdet mellom innskudd og markedsfinansiering opprettholdes på et tilfredsstillende nivå. De kommende årene stiller relativt store krav til refinansiering, og banken ønsker å ta høyde for usikre tider og vil derfor søke refinansiering på et tidlig tidspunkt.

Kontraktsmessig løpetid

I etterfølgende tabell vises tidspunkt for konsernets forfall på finansielle eiendeler og forpliktelser. Fremtidige rentebetalinger relatert til postene er ikke hensyntatt, og det er kontraktsmessige beløp som er oppgitt. Tabellene er basert på konsernets interne rapporteringsformat.

Gjenstående kontraktsmessig løpetid pr. 31.12.18 - konsern

[illegible]

Gjenstående kontraktsmässig löpetid pr. 31.12.17 - konsern

[illegible]

Gjenværende kontraktsmessig løpetid pr. 31.12.18 – morbank[illegible]

Gjenværende kontraktsmessig løpetid pr. 31.12.17 – morbank

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK						340,6	340,6
	VAL						0,6	0,6
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK			283,3		45,0	1.600,6	1.928,9
Netto utlån til kunder	NOK	38,9	39,4	467,9	3.370,5	14.715,2		18.631,9
Sertifikater og obligasjoner	NOK	100,0	354,7	245,0	3.525,0	85,0		4.309,7
Fin.der. - sikr.bokføring renteswap	NOK			15,4	49,3	22,8		87,5
Andre finansielle derivater	NOK				0,3			0,3
Opptjente ikke forfalte renter	NOK	40,3	11,5	24,4				76,2
Øvrige aktivaposter	NOK			17,9			1.356,6	1.374,5
	VAL						17,8	17,8
Totale innbetalinger		179,2	405,6	1.053,9	6.945,1	14.868,0	3.316,2	26.768,0
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			30,0		300,0	231,9	561,9
Innskudd fra kunder	NOK	75,7	1.808,9	733,8			11.378,0	13.996,4
Fin.der. - sikr.bokføring renteswap	NOK				6,6			6,6
Andre finansielle derivater	NOK		0,3		7,5	0,2		8,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	504,0		900,0	6.290,0	525,0		8.219,0
Ansvarlig lånekapital	NOK			350,0				350,0
Påløpte renter	NOK	30,9	16,1	32,0				79,0
Øvrig gjeld	NOK			178,4				178,4
Totale utbetalinger		610,6	1.825,3	2.224,2	6.304,1	825,2	11.609,9	23.399,3
Netto eksponering		-431,4	-1.419,7	-1.170,3	641,0	14.042,8	-8.293,7	
Lånetilsagn		377,6						377,6
Ubenyttet kreditt				1.778,0	739,6		611,7	3.129,3
Garantier							115,8	115,8

Finansielle forpliktelser

Nedenfor vises banken og konsernets finansielle forpliktelser til nominell verdi. Alle forpliktelser er lagt til kategorien for første mulige utbetaling der kontraktsmessig betalingsdato ikke er gitt. Forpliktelsene er inklusiv fremtidige rentebetalinger, og det er forpliktelsens hovedstol som er oppgitt. Rentesatser og valutakurser er pr. 31.12.18. Forpliktelser relatert til derivater er vist på egen linje, samt at relaterte innstrømmer fra derivatene er vist under hver tabell.

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.18 – konsern

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			5,8	22,6	322,6		351,0
Innskudd fra kunder	12.412,5	2.213,9	274,1				14.900,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	391,0	648,1	1.903,1	18.927,0	1.710,5		23.579,7
Andre forpliktelser			309,3				309,3
Ansvarlig lånekapital		2,6	407,9	31,7			442,2
Lånetilsagn	1.015,8						1.015,8
Ubenyttet kreditt	1.680,9						1.680,9
Garantier						106,3	106,3
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	15.500,2	2.864,6	2.900,2	18.981,3	2.033,1	106,3	42.385,7
Finansielle derivater (utstrømmer)	9,5	30,6	116,8	395,7	114,8		667,3
Finansielle forpliktelser	15.509,7	2.895,2	3.017,0	19.377,0	2.147,9	106,3	43.053,0
Finansielle derivater (innstrømmer)	15,7	30,3	165,2	443,6	220,7		875,5

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.17 - konsern

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			34,2	16,0	319,9		370,1
Innskudd fra kunder	11.412,0	1.812,5	742,0	10,0			13.976,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	543,5	285,7	1.187,7	15.933,7	1.458,4		19.409,0
Andre forpliktelser			235,0				235,0
Ansvarlig lånekapital	2,6		354,6				357,2
Lånetilsagn	395,9						395,9
Ubenyttet kreditt	1.521,7						1.521,7
Garantier						116,6	116,6
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	13.875,7	2.098,2	2.553,5	15.959,7	1.778,3	116,6	36.382,0
Finansielle derivater (utstrømmer)	12,3	14,9	75,9	236,9	47,7		387,7
Finansielle forpliktelser	13.888,0	2.113,1	2.629,4	16.196,6	1.826,0	116,6	36.769,7
Finansielle derivater (innstrømmer)	0,7	46,7	151,5	443,7	184,2		826,8

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.18 - morbank

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			5,8	22,6	322,6	240,4	591,4
Innskudd fra kunder	12.487,1	2.213,9	274,1				14.975,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	367,5	336,2	1.710,0	7.664,8	380,2		10.458,7
Andre forpliktelser			186,8				186,8
Ansvarlig lånekapital		2,6	407,9	31,7			442,2
Lånetilsagn	814,1						814,1
Ubenyttet kreditt	2.890,9						2.890,9
Garantier						106,3	106,3
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	16.559,6	2.552,7	2.584,6	7.719,1	702,8	346,7	30.465,5
Finansielle derivater (utstrømmer)	5,9	28,1	93,4	297,8	22,5		447,7
Finansielle forpliktelser	16.565,5	2.580,8	2.678,0	8.016,9	725,3	346,7	30.913,2
Finansielle derivater (innstrømmer)	15,7	11,8	120,0	330,5	40,5		518,5

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.17 - morbank

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			34,2	16,0	319,9	231,9	602,0
Innskudd fra kunder	11.453,7	1.812,5	739,5				14.005,7
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	536,0	17,2	1.070,4	6.669,5	571,9		8.865,0
Andre forpliktelser			178,4				178,4
Ansvarlig lånekapital	2,6		354,6				357,2
Lånetilsagn	377,6						377,6
Ubenyttet kreditt	3.129,3						3.129,3
Garantier						115,8	115,8
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	15.499,2	1.829,7	2.377,1	6.685,5	891,8	347,7	27.631,0
Finansielle derivater (utstrømmer)	9,3	14,5	65,5	174,1	-0,2		263,2
Finansielle forpliktelser	15.508,5	1.844,2	2.442,6	6.859,6	891,6	347,7	27.894,2
Finansielle derivater (innstrømmer)	0,7	28,3	117,0	251,9	47,8		445,7

NOTE 18 - VALUTARISIKO

Markedsrisiko knyttet til valutarisiko pr. 31.12.18

Valuta	Økning i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital	Reduksjon i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital
USD	+10	0,4	0,0	-10	-0,4	0,0
Sum		0,4	0,0		-0,4	0,0

Markedsrisiko knyttet til valutarisiko pr. 31.12.17

Valuta	Økning i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital	Reduksjon i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital
USD	+10	0,5	0,0	-10	-0,5	0,0
Sum		0,5	0,0		-0,5	0,0

Banken har lav valutaeksponering. Pr. 31.12.18 var bankens åpne nettoposisjon MNOK 4,2 (MNOK 5,5 pr. 31.12.17). Normalt vil plasseringer og innlån i valuta dekkes av en motgående posisjon, oftest ved bruk av valutabytteavtaler og lignende derivater. Se for øvrig note 20 Finansielle derivater.

NOTE 19 - KLASSIFISERING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

Konsern pr. 31.12.18	Virkelig verdi over resultatet			Totalt
	Holdt for omsetning	Målt til virkelig verdi	Målt til amortisert kost*	
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	603,1	603,1
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	9,5	9,5
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	367,0	34.780,4	35.147,4
Sertifikater, obligasjoner	0,0	5.173,1	0,0	5.173,1
Aksjer og andeler	0,0	606,8	0,0	606,8
Finansielle derivater**	222,0	0,0	0,0	222,0
Sum finansielle eiendeler	222,0	6.146,9	35.393,0	41.761,9
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	300,4	300,4
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	14.899,7	14.899,7
Finansielle derivater**	30,7	0,0	0,0	30,7
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	21.970,8	21.970,8
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	400,0	400,0
Sum finansiell gjeld	30,7	0,0	37.570,9	37.601,6

* Inkluderer sikret gjeld.

** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

Konsern pr. 31.12.17	Virkelig verdi over resultatet		Tilgjengelig for salg	Amortisert kost*	Totalt
	Holdt for omsetning	Utpekt til virkelig verdi			
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	0,0	341,2	341,2
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	5,7	5,7
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	0,0	30.972,4	30.972,4
Sertifikater, obligasjoner	4.461,0	54,1	0,0	0,0	4.515,1
Aksjer og andeler	17,8	0,0	466,1	0,0	483,9
Finansielle derivater**	297,9	0,0	0,0	0,0	297,9
Sum finansielle eiendeler	4.776,7	54,1	466,1	31.319,3	36.616,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	330,1	330,1
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	0,0	13.971,8	13.971,8
Finansielle derivater**	25,5	0,0	0,0	0,0	25,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	0,0	18.228,5	18.228,5
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	0,0	351,9	351,9
Sum finansiell gjeld	25,5	0,0	0,0	32.882,3	32.907,8

* Inkluderer sikret gjeld.

** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

Morbank pr. 31.12.18	Virkelig verdi over resultatet		Virkelig verdi over totalres.	Målt til amortisert kost*	Totalt
	Holdt for omsetning	Målt til virkelig verdi			
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	0,0	603,1	603,1
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	2.155,1	2.155,1
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	367,0	1.241,9	18.107,7	19.716,6
Sertifikater, obligasjoner	0,0	5.021,1	0,0	0,0	5.012,1
Aksjer og andeler	0,0	606,8	0,0	0,0	606,8
Finansielle derivater**	80,1	0,0	0,0	0,0	80,1
Sum finansielle eiendeler	80,1	5.994,9	1.241,9	20.865,9	28.173,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	540,8	540,8
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	0,0	14.974,3	14.974,3
Finansielle derivater**	16,1	0,0	0,0	0,0	16,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	0,0	9.750,8	9.750,8
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	0,0	400,0	400,0
Sum finansiell gjeld	16,1	0,0	0,0	25.665,9	25.682,0

* Inkluderer sikret gjeld.

** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

Morbank pr. 31.12.17	Virkelig verdi over resultatet		Tilgjengelig for salg	Amortisert kost*	Totalt
	Holdt for omsetning	Utpekt til virkelig verdi			
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	0,0	341,2	341,2
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	1.929,3	1.929,3
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	0,0	18.653,6	18.653,6
Sertifikater, obligasjoner	4.304,7	54,1	0,0	0,0	4.358,8
Aksjer og andeler	17,8	0,0	466,1	0,0	483,9
Finansielle derivater**	128,0	0,0	0,0	0,0	128,0
Sum finansielle eiendeler	4.450,5	54,1	466,1	20.924,1	25.894,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	562,0	562,0
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	0,0	14.001,0	14.001,0
Finansielle derivater**	19,4	0,0	0,0	0,0	19,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	0,0	8.357,8	8.357,8
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	0,0	351,9	351,9
Sum finansiell gjeld	19,4	0,0	0,0	23.272,7	23.292,1

* Inkluderer sikret gjeld.

** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

NOTE 20 - FINANSIELLE DERIVATER

For konsernets obligasjonslån med fastrente og obligasjonslån i utenlandsk valuta er det inngått rente- og valutaderivater for å redusere rente- og valutarisiko. For fastrenteutlån omfatter sikringen endring i verdi som skyldes endring i markedsrenter. Tilsvarende for utlån i utenlandsk valuta sikres både valuta- og renterisiko i utenlandsk markedsrente. Sikringsforholdet er en-til-en og sikringsbokføring benyttes. Det er ikke regnskapsført vesentlig ineffektivitet i sikringene i 2018 og 2017. Verdiendring på finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring er negativ med MNOK 77,8 (negativ MNOK 30,6 i 2017) med tilsvarende motsatt verdiendring på sikrede objekter. For resultatført verdiendring, gevinst/tap vises det til note 27. Det vises til note 17 for gjenværende kontraktsmessig løpetid på derivater hvor sikringsbokføring er anvendt.

Konsernet har i tillegg inngått rente- og valutaderivater for å redusere øvrig rente- og valutarisiko uten anvendelse av regler for sikringsbokføring.

Konsern 2018				Morbank 2018			
Virkelig verdi på sikrings- instrument		Verdijust. på sikrings- objekt		Virkelig verdi på sikrings- instrument		Verdijust. på sikrings- objekt	
Kontrakt sum	Eiend.	Forplikt.	Forplikt.	Kontrakt sum	Eiend.	Forplikt.	Forplikt.
Finansielle derivater til virkelig verdi i resultatet							
Valutainstrumenter							
16,9	0,0	0,5		16,9	0,0	0,5	
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
16,9	0,0	0,5		16,9	0,0	0,5	
Renteinstrumenter							
765,0	0,9	8,8		765,0	0,9	8,8	
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
765,0	0,9	8,8		765,0	0,9	8,8	
Finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring							
Valutainstrumenter							
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
304,9	0,0	14,6		0,0	0,0	0,0	
304,9	0,0	14,6	-14,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Renteinstrumenter							
7.315,0	221,1	6,8		5.565,0	79,2	6,8	
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
			170,9				40,6
7.315,0	221,1	6,8	170,9	5.565,0	79,2	6,8	40,6
222,0	30,7	156,9	Sum derivater	80,1	16,1	40,6	

Forskjell mellom virkelig verdi på sikringsinstrumenter og verdijustering på sikringsobjekt forklares med påløpte renter.

Konsern 2017				Morbank 2017			
Virkelig verdi på sikrings- instrument		Verdijust. på sikrings- objekt		Virkelig verdi på sikrings- instrument		Verdijust. på sikrings- objekt	
Kontrakt sum	Eiend.	Forplikt.	Forplikt.	Kontrakt sum	Eiend.	Forplikt.	Forplikt.
Finansielle derivater til virkelig verdi i resultatet							
Valutainstrumenter							
12,4	0,1	0,0		12,4	0,1	0,0	
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
12,4	0,1	0,0		12,4	0,1	0,0	
Renteinstrumenter							
590,0	0,1	15,3		590,0	0,1	15,3	
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
590,0	0,1	15,3		590,0	0,1	15,3	
Finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring							
Valutainstrumenter							
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
304,9	0,0	6,1		0,0	0,0	0,0	
			-5,6				0,0
304,9	0,0	6,1	-5,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Renteinstrumenter							
5.615,0	297,7	4,1		4.265,0	127,8	4,1	
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
0,0	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	
			232,3				77,7
5.615,0	297,7	4,1	232,3	4.265,0	127,8	4,1	77,7
297,9	25,5	226,7	Sum derivater	128,0	19,4	77,7	

Forskjell mellom virkelig verdi på sikringsinstrumenter og verdijustering på sikringsobjekt forklares med påløpte renter.

NOTE 21 - MOTREGNING FINANSIELLE INSTRUMENTER

Konsernets motregningsadgang følger alminnelige regler i norsk lov. Mot finansielle institusjoner er det inngått standardiserte og hovedsakelig bilaterale ISDA-avtaler som gir partene motregningsrett ved eventuelt mislighold. Det er i tillegg inngått tilleggsavtaler om sikkerhetstillegg (CSA). Det er ikke foretatt motregning i balanseførte beløp i henhold til opplysningskravet om motregning.

Konsern Pr. 31.12.18 var eksponeringen som følger:	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Uttekslet sikkerhets- stilling	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	175,6	0,0	175,6	-17,1	-101,8	56,7
Finansielle derivater gjeld	17,6	0,0	17,6	-17,1	0,0	0,5

Konsern Pr. 31.12.17 var eksponeringen som følger:	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Uttekslet sikkerhets- stillelse	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	181,5	0,0	181,5	-6,1	-12,3	163,1
Finansielle derivater gjeld	6,1	0,0	6,1	-6,1	0,0	0,0

Morbank Pr. 31.12.18 var eksponeringen som følger:	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Uttekslet sikkerhets- stillelse	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	33,6	0,0	33,6	-2,5	-28,3	2,8
Finansielle derivater gjeld	3,0	0,0	3,0	-2,5	0,0	0,5

Morbank Pr. 31.12.17 var eksponeringen som følger:	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Uttekslet sikkerhets- stillelse	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	11,6	0,0	11,6	0,0	-12,3	-0,7
Finansielle derivater gjeld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

NOTE 22 - FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

Finansielle eiendeler og forpliktelser i balansen er målt til virkelig verdi med unntak av utlån med flytende rente, fordringer, innskudd, innlån og utstedte verdipapirer.

Verdsettelse av finansielle eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi

Generelt

Banken klassifiserer virkelig verdi målinger ved å bruke hierarki med følgende nivåer:

Nivå 1: Observerbare omsetningskurser i aktive markeder.

Nivå 2: Observerbare omsetningskurser i mindre aktive markeder eller bruk av input som er observerbar, enten direkte eller indirekte.

Nivå 3: Verdsettelsesteknikker som ikke er basert på observerbare markedsdata.

Utlån til og fordringer på kunder

Utlån med fast rente er verdsett til virkelig verdi i balansen. Verdsettelsen er på basert på kontraktsfestede kontantstrømmer neddiskontert med swaprenten tillagt en margin.

Virkelig verdi av bankens øvrige utlånsportefølje med flytende rente er gjenstand for påvirkning av endret rentenivå og kredittmargin, men vil kunne reprises løpende med kort frist. Finansavtaleloven gir adgang til reprising med 6 ukers frist (mindre ved store endringer i bankens innlånsrente). Bankens vurdering av beste estimat for den øvrige utlånsporteføljen er at amortisert kost gir en god tilnærming til virkelig verdi. Virkelig verdi av netto utlån til og fordringer på kunder er klassifisert i nivå 3.

Sertifikater og obligasjoner

Som hovedprinsipp er bankens portefølje av sertifikater og obligasjoner verdivurdert på grunnlag av kurser mottatt fra Nordic Bond Pricing. Kursen fra Nordic Bond Pricing baseres på innmeldte spredder fra de meglerhus som er aktive i det norske markedet.

Dersom Nordic Bond Pricing ikke priser enkelte sertifikater eller obligasjoner verdivurderes disse på grunnlag av omsetninger og observerbare kredittspredder i markedet. Hvis dette ikke har vært mulig er det benyttet kursanslag eller kredittspreddavurderinger basert på andre sertifikater og obligasjoner med tilsvarende egenskaper og løpetid.

I verdivurderingen av bankens obligasjonsportefølje har vi vurdert mulige ubalanser i markedet, og om det kan ligge ulike motiver bak de transaksjoner som har funnet sted. Det gjøres vurderinger på om kursene fra Nordic Bond Pricing virker riktige.

Banken mener at benyttede verdianslag ligger innenfor rimelige intervaller for virkelig verdi, og at kreditt- og likviditetsrisikoutviklingen er hensyntatt i verdifastsettelsen der dette har vært nødvendig. De benyttede prisene representerer etter bankens oppfatning beste estimat på verdipapirenes virkelige verdi.

Hele bankens sertifikat- og obligasjonsbeholdning er plassert i prisingshierarkiets nivå 2. Dette begrunnes med at det ikke er stor nok omsetning i noen av de børsnoterte instrumentene slik at man til enhver tid kan lese av en markedspris.

Aksjer og andeler

Dersom det ikke eksisterer noterte priser i et aktivt marked, benyttes alternative verdsettelsesteknikker. Slike teknikker omfatter bruk av nylige markedstransaksjoner priset til armlengdes avstand, sammenligning med markedsverdien til tilsvarende finansielle instrumenter og neddiskontering av forventede fremtidige kontantstrømmer. Som en kalibreringstest på rimeligheten av anslaget på virkelig verdi, benyttes multiplikatormodeller som pris/bok-modellen og pris/resultat-modellen for å kontrollere at verdsettelsesmodellene henger sammen med markedsdata.

Børsnoterte aksjer med daglig omsetning er klassifisert i nivå 1. Nivå 2 består av aksjer hvor verdsettelse er basert på observerbare markedsdata. Nivå 3 består av aksjer i lokale selskap og andre unoterte foretak hvor alternative verdsettelsesteknikker anvendes for fastsettelse av virkelig verdi.

Finansielle derivater

Sparebanken Øst har kun derivater der virkelig verdi er basert på observerbare rentekurver og valutakurser, og er følgelig plassert i prisingshierarkiets nivå 2.

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og ansvarlig lånekapital

Verdipapirgjeld og ansvarlig lånekapital er plassert i prisingshierarkiets nivå 2, begrunnet med at det ikke er stor nok omsetning i noen av lånene for til enhver tid å kunne lese av en markedspris. Konsernet bruker kursestimater og kredittspreadvurderinger fra Nordic Bond Pricing, og har tatt hensyn til transaksjonspriser der dette er nødvendig.

Øvrige finansielle eiendeler og forpliktelser

Øvrige finansielle eiendeler og forpliktelser er målt til amortisert kost. For disse instrumentene er det lagt til grunn at balanseført beløp er en rimelig tilnærming til virkelig verdi. Dette omfatter regnskapslinjene kontanter og fordringer på sentralbanker, utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner, gjeld til kredittinstitusjoner samt innskudd fra og gjeld til kunder.

31.12.18 – konsern	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Virkelig verdi	Bokført verdi
Eiendeler og gjeld målt til amortisert kost					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	603,1	0,0	603,1	603,1
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	9,5	0,0	9,5	9,5
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	34.780,4	34.780,4	34.780,4
Sum eiendeler til amortisert kost	0,0	612,6	34.780,4	35.393,0	35.393,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	300,4	0,0	300,4	300,4
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	14.899,7	0,0	14.899,7	14.899,7
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	22.081,2	0,0	22.081,2	21.970,8
Ansvarlig lånekapital	0,0	394,2	0,0	394,2	400,0
Sum gjeld til amortisert kost	0,0	37.675,5	0,0	37.675,5	37.570,9
Eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi					
Utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	367,0	367,0	367,0
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	5.173,1	0,0	5.173,1	5.173,1
Aksjer og andeler	21,6	23,0	562,2	606,8	606,8
Finansielle derivater	0,0	222,0	0,0	222,0	222,0
Sum eiendeler til virkelig verdi	21,6	5.418,1	929,2	6.368,9	6.368,9
Finansielle derivater	0,0	30,7	0,0	30,7	30,7
Sum gjeld til virkelig verdi	0,0	30,7	0,0	30,7	30,7

Bevegelse i nivå 3	Fastrente- utlån	Aksjer og andeler	Sum
Balanse pr. 01.01.18	255,7	466,1	721,8
Netto realiserte gevinster	0,0	10,7	10,7
Tilgang	221,2	12,8	234,0
Avgang	112,8	11,4	124,2
Verdiendring	2,9	84,0	86,9
Overført fra nivå 1 og 2	0,0	0,0	0,0
Balanse pr. 31.12.18	367,0	562,2	929,2

Aksjer og andeler

Kapitalforhøyelse i Balder Betaling AS med MNOK 1,3 samt fusjonen mellom Vipps AS, BankID AS og BankAxept AS med etterfølgende tingsinnskudd til Balder Betaling AS forklarer årets netto realiserte gevinster, tilgang og avgang i bevegelsesnoten i 2018. Verdiendring på MNOK 84,0 forklares i hovedsak med verdiendring på aksjene i Frende Holding AS med MNOK 83,3. Aksjene i Frende Holding AS er ved utgangen av 2018 verdsatt til MNOK 318,3. Aksjeposten er verdivurdert med utgangspunkt i sist kjente transaksjonskurs. Eksportfinans ASA er ved utgangen av 2018 verdsatt til MNOK 195,0. Aksjeposten er verdivurdert med utgangspunkt i en pris/bok vurdering, hensyntatt risiko ved virksomheten og usikkerhet vedrørende forventet kontantstrøm i forbindelse med resultatutvikling og avvikling.

31.12.17 – konsern	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Virkelig verdi	Bokført verdi
Eiendeler og gjeld målt til amortisert kost					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	341,2	0,0	341,2	341,2
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	5,7	0,0	5,7	5,7
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	30.975,4	30.975,4	30.972,4
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum eiendeler til amortisert kost	0,0	346,9	30.975,4	31.322,3	31.319,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	330,1	0,0	330,1	330,1
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	13.971,8	0,0	13.971,8	13.971,8
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	18.396,0	0,0	18.396,0	18.228,5
Ansvarlig lånekapital	0,0	353,8	0,0	353,8	351,9
Sum gjeld til amortisert kost	0,0	33.051,7	0,0	33.051,7	32.882,3
Eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi					
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	4.515,1	0,0	4.515,1	4.515,1
Aksjer, andeler og andre verdipapirer					
- til virkelig verdi over resultatet	17,8	0,0	0,0	17,8	17,8
- tilgjengelig for salg	0,0	0,0	466,1	466,1	466,1
Finansielle derivater	0,0	297,9	0,0	297,9	297,9
Sum eiendeler til virkelig verdi	17,8	4.813,0	466,1	5.296,9	5.296,9
Finansielle derivater	0,0	25,5	0,0	25,5	25,5
Sum gjeld til virkelig verdi	0,0	25,5	0,0	25,5	25,5

Bevegelse i nivå 3	Virkelig verdi
Balanse pr. 01.01.17	445,7
Netto gevinster	2,4
Kjøp av aksjer	9,3
Avhending	15,1
Verdiendring	23,7
Overført fra nivå 1 og 2	0,0
Balanse pr. 31.12.17	466,1

31.12.18 - morbank	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Virkelig verdi	Bokført verdi
Eiendeler og gjeld målt til amortisert kost					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	603,1	0,0	603,1	603,1
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	2.155,1	0,0	2.155,1	2.155,1
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	18.107,7	18.107,7	18.107,7
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum eiendeler til amortisert kost	0,0	2.758,2	18.107,7	20.865,9	20.865,9
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	540,8	0,0	540,8	540,8
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	14.974,3	0,0	14.974,3	14.974,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	9.797,0	0,0	9.797,0	9.750,8
Ansvarlig lånekapital	0,0	394,2	0,0	394,2	400,0
Sum gjeld til amortisert kost	0,0	25.706,3	0,0	25.706,3	25.665,9
Eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi					
Utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	1.608,9	1.608,9	1.608,9
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	5.012,1	0,0	5.012,1	5.012,1
Aksjer og andeler	21,6	23,0	562,2	606,8	606,8
Finansielle derivater	0,0	80,1	0,0	80,1	80,1
Sum eiendeler til virkelig verdi	21,6	5.115,2	2.171,1	7.307,9	7.307,9
Finansielle derivater	0,0	16,1	0,0	16,1	16,1
Sum gjeld til virkelig verdi	0,0	16,1	0,0	16,1	16,1

31.12.17 - morbank	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Virkelig verdi	Bokført verdi
Eiendeler og gjeld målt til amortisert kost					
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	341,2	0,0	341,2	341,2
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	1.929,3	0,0	1.929,3	1.929,3
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	18.656,6	18.656,6	18.653,6
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum eiendeler til amortisert kost	0,0	2.270,5	18.656,6	20.927,1	20.924,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	562,0	0,0	562,0	562,0
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	14.001,0	0,0	14.001,0	14.001,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	8.441,2	0,0	8.441,2	8.357,8
Ansvarlig lånekapital	0,0	353,8	0,0	353,8	351,9
Sum gjeld til amortisert kost	0,0	23.358,0	0,0	23.358,0	23.272,7
Eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi					
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	4.358,8	0,0	4.358,8	4.358,8
Aksjer, andeler og andre verdipapirer					
- til virkelig verdi over resultatet	17,8	0,0	0,0	17,8	17,8
- tilgjengelig for salg	0,0	0,0	466,1	466,1	466,1
Finansielle derivater	0,0	128,0	0,0	128,0	128,0
Sum eiendeler til virkelig verdi	17,8	4.486,8	466,1	4.970,7	4.970,7
Finansielle derivater	0,0	19,4	0,0	19,4	19,4
Sum gjeld til virkelig verdi	0,0	19,4	0,0	19,4	19,4

NOTE 23 - MELLOMREGNING MED KONSERNSELSKAP

Postene nedenfor viser transaksjoner og mellomværende som morselskapet har med datterselskap.

	31.12.18	31.12.17
Resultat		
Renteinntekter og lignende inntekter		
Renteinntekter fra datterselskap	45,4	40,2
Renter sertifikater og obligasjoner (OMF) fra datterselskap	2,7	5,2
Rentekostnader og lignende kostnader		
Renter og provisjoner til datterselskap	2,6	1,9
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester		
Andre inntekter fra datterselskap	22,7	20,0
Andre driftskostnader		
Husleie til datterselskap	3,5	4,8
Andre kostnader til datterselskap	0,8	1,7
Balanse		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		
Utlån til datterselskap	2.145,6	1.923,7
Utlån til og fordringer på kunder		
Utlån til datterselskap	63,8	174,8
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer		
Investering OMF i datterselskap	0,0	0,0
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		
Andre fordringer	1,7	1,4
Gjeld til kredittinstitusjoner		
Innskudd fra datterselskap	240,4	231,9
Innskudd fra kunder		
Innskudd fra datterselskap	86,2	42,2
Andre forpliktelser		
Annen gjeld til datterselskap	0,7	1,2

NOTE 24 - NETTO RENTE- OG KREDITTPROVISJONSINNETEKTER

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
2,2	1,7	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	43,8	34,9
1,0	1,2	Renter og lignende inntekter på leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0
955,5	937,8	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kunder	472,4	528,9
		Renter og lignende inntekter på finansielle eiendeler som er nedskrevet		
0,0	0,0	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0
8,7	10,2	Utlån til og fordringer på kunder	0,8	1,8
0,0	0,0	Andre renteinntekter og lignende inntekter	0,0	0,0
967,4	950,9	Sum renteinntekter og lignende inntekter for instrumenter til amortisert kost	517,0	565,6
8,0	0,0	Renter og lignende inntekter av utlån til virkelig verdi	44,2	0,0
73,6	69,2	Renter og lignende inntekter av sertifikater, obligasjoner mv.	73,9	72,2
81,6	69,2	Sum renteinntekter og lignende inntekter for instrumenter til virkelig verdi over resultatet	118,1	72,2
1.049,0	1.020,1	Renteinntekter og lignende inntekter	635,1	637,8
6,6	3,3	Renter og lignende kostnader på gjeld til kredittinstitusjoner	9,0	5,2
122,8	116,5	Renter og lignende kostnader på innskudd fra og gjeld til kunder	122,8	116,2
332,7	300,6	Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	154,3	158,8
10,3	11,1	Renter og lignende kostnader på ansvarlig lånekapital	10,3	11,1
11,5	11,4	Andre rentekostnader og lignende kostnader	11,5	11,4
483,9	442,9	Rentekostnader og lignende kostnader for instrumenter til amortisert kost	307,9	302,7
565,1	577,2	Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	327,2	335,1

Gjennomsnittrenter og gjennomsnittlig rentebærende eiendeler og gjeld i perioden

Konsern 2018		Konsern 2017			Morbank 2018		Morbank 2017	
Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %	Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %		Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %	Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %
Eiendeler								
429,7	0,52	397,0	0,44	Netto utlån til kredittinstitusjoner*	2.575,0	1,70	2.292,4	1,52
32.537,1	2,99	29.945,1	3,17	Netto utlån til kunder	18.280,3	2,83	18.145,7	2,92
4.866,9	1,51	4.639,9	1,49	Verdipapirer plassering	4.789,1	1,54	4.714,4	1,53
Gjeld								
311,7	2,12	127,1	2,64	Innskudd fra kredittinstitusjoner	556,9	1,62	365,5	1,43
14.315,2	0,86	13.850,1	0,84	Innskudd fra kunder	14.377,5	0,85	13.868,3	0,84
19.994,6	1,72	18.765,7	1,74	Verdipapirer innlån	8.671,8	1,90	9.400,5	1,96

*Inkl. fordring på sentralbanker.

Gjennomsnittrente er målt ved resultatført rente gjennom året dividert på balansesnitt.

NOTE 25 - UTBYTTE OG ANDRE INNTEKTER AV VERDIPAPIRER MED VARIABEL AVKASTNING

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
33,0	16,3	Utbytte fra egenkapitalinstrumenter	33,0	16,3
0,0	0,0	Utbytte og konsernbidrag fra datterselskap	119,4	148,1
33,0	16,3	Utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning	152,4	164,4

NOTE 26 - NETTO PROVISJONSINNTEKTER

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
58,2	56,7	Gebyr betalingsformidling	58,2	56,7
2,0	2,3	Gebyr garantier	2,0	2,3
28,6	26,7	Andre provisjoner og gebyrer	45,9	40,6
88,8	85,7	Provisjonsinntekter mv.	106,1	99,6
11,2	10,0	Kostnader betalingsformidling	11,2	10,0
31,7	30,4	Andre provisjoner og gebyrer	6,3	4,4
42,9	40,4	Sum provisjonskostnader mv.	17,5	14,4
45,9	45,3	Netto provisjonsinntekter mv.	88,6	85,2

NOTE 27 - NETTO VERDIENDRING OG GEVINST/TAP FRA FINANSIELLE INSTRUMENTER

Innregnet i resultatregnskapet

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
		Verdiendr. og gevinst/tap på finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		
-18,1	12,1	Verdiendring på sertifikater og obligasjoner	-17,5	11,8
0,3	-2,4	Realisert gevinst/tap på sertifikater og obligasjoner	3,6	4,2
85,7	4,0	Verdiendring på egenkapitalinstrumenter	85,7	4,0
12,0	0,0	Realisert gevinst/tap på egenkapitalinstrumenter	12,0	0,0
-3,6	-40,6	Verdiendring derivater - ikke anvendt sikringsbokføring	-3,6	-40,6
9,2	55,8	Realisert gevinst/tap derivater - ikke anvendt sikringsbokføring	9,2	55,8
0,0	3,2	Realisert gevinst/tap på egenkap.instr. - tilgjengelig for salg (IAS 39 tom 31.12.17)	0,0	3,2
-0,1	0,0	Verdiendring fastrenteutlån	-0,1	0,0
85,4	32,1	Sum verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter til virkelig verdi	89,3	38,4
-77,8	-30,6	Finansielle derivater - sikringsbokføring	-42,0	-30,4
77,8	30,6	Finansiell gjeld - sikret	42,0	30,4
0,0	0,0	Sum netto sikrede poster*	0,0	0,0
		Verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter til amortisert kost		
-4,1	-5,9	Realisert gevinst/tap på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-2,6	-1,4
-4,1	-5,9	Sum realisert gevinst/tap på gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer til amortisert kost	-2,6	-1,4
		Valutahandel		
2,0	1,0	- Netto omregningsgevinst	2,0	1,0
3,0	3,3	- Netto transaksjonsgevinst	3,0	3,3
5,0	4,3	Sum netto inntekter fra valutahandel	5,0	4,3
86,3	30,5	Sum verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter	91,7	41,3

* For finansiell gjeld som er sikret vurderes den sikrede risikoen til virkelig verdi, mens resten av instrumentet vurderes til amortisert kost. Sikringsderivater vurderes til virkelig verdi. Konsernet benytter sikringsbokføring på obligasjonslån med fast rente og obligasjonslån i utenlandsk valuta. Innlånene sikres en-til-en.

Det vises til note 25 for utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning.

Innregnet i totalresultatet

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
		Verdiendring på finansielle instrumenter OCI		
0,0	0,0	Utlån til virkelig verdi	-0,9	0,0
0,0	23,7	Verdiendr.på egenkap.instr. over tot.resultatet - tilgjengelig for salg* (IAS 39 tom 31.12.17)	0,0	23,7
0,0	23,7	Sum verdiendring på finansielle instrumenter OCI	-0,9	23,7

* Det vises til note 22 for nærmere redegjørelse av verdiendring på egenkapitalinstrumenter over totalresultatet, kategorien tilgjengelig for salg.

NOTE 28 - ANDRE DRIFTSINNTEKTER

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
6,0	7,7	Leieinntekter investeringseiendommer	0,0	0,0
0,4	5,9	Driftsinntekter faste eiendommer	0,0	0,1
11,3	36,2	Gevinst ved salg av faste eiendommer	0,0	0,0
9,6	12,6	Andre driftsinntekter	4,7	4,8
27,3	62,4	Andre driftsinntekter	4,7	4,9

NOTE 29 - LØNN OG ANDRE GODTGJØRELSE

Konsern 2018	Konsern 2017	Beløp i 1.000 kroner	Morbank 2018	Morbank 2017
124.618	116.593	Lønn	106.289	96.348
24.679	23.158	Folketrygdavgift	21.299	19.415
		Pensjoner		
8.079	5.671	- ytelsesbasert	7.197	4.410
4.581	4.015	- innskuddsbasert	4.142	3.733
10.023	7.193	Sosiale kostnader	9.021	6.243
171.980	156.631	Sum lønn mv.	147.948	130.149
199	181	Antall årsverk 31.12.	174	154
203	191	Antall ansatte 31.12.	178	162
193	195	Gjennomsnittlig antall årsverk	165	166
198	201	Gjennomsnittlig antall ansatte	170	171

Godtgjørelse 2018 - morbank

Godtgjørelse til adm. direktør var kr 3.035.538. Pensjonsalder for adm. direktør er 70 år. Adm. direktør er medlem av bankens ytelsesbaserte pensjonsordning og opparbeider pensjonsrettigheter på lik linje som øvrige ansatte. Ved oppsigelse fra adm. direktørs side inntreffer ingen etterlønn ut over avtalt lønn i oppsigelsestid på 6 måneder. Ved oppsigelse fra bankens side har adm. direktør krav på etterlønn i 3 år fra tidspunktet for oppsigelsen, lønnsgrunnlaget er årslønnen pr. oppsigelsestidspunktet. Utover dette har ingen ansatte eller tillitsvalgte avtale om sluttvederlag, tegningsretter, opsjoner eller bonusavtale. Det er ikke gitt tilleggsgodtgjørelse til spesielle tjenester utover de normale funksjoner for en leder.

Godtgjørelse toppledergruppen og ledende ansatte 2018

Beløp i 1.000 kroner	Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet, OV- deling mv	Natural- ytelse	Totalt	Opptj, ikke utbet. OV- deling mv	Lån
Pål Strand	Adm. direktør	2.519	240	44	232	3.036	181	6.085
Kjell Engen	Viseadm. direktør	1.948	323	35	133	2.440	139	947
Lars-Runar Groven	Direktør bedriftsmarked	1.132	239	23	159	1.552	81	2.773
Jan-Roger Vrabel	Direktør personmarked	1.389	76	27	166	1.657	99	7.634
Thor-Henning Bråthen	Økonomidirektør	1.519	74	12	155	1.760	108	0
Anne Siri R Jensen	Direktør kreditt PM fom 01.10.18	12	880	19	89	1.151	62	5.076
Sum toppledergruppen		12	9.387	1.102	160	935	671	22.516
Halvor Kirkebøen	Avd. sjef Styring og kontroll		1.101	349	22	208	78	2.202
Sum ledende ansatte		0	1.101	349	22	208	78	2.202

Toppledergruppen og ledende ansatte inngår i bankens generelle ordning om rentesubsidierte lån til ansatte. Rentesatsen er lavere enn den rentesatsen som gir grunnlag for fordelsbeskatning av ansatte. Lånerammen for rentesubsidierte lån har i 2018 vært MNOK 3,5. For adm. direktør og viseadm. direktør er rammen henholdsvis MNOK 5,5 og MNOK 4,5. Medlemmer av styret og øvrige kontrollorgan har lån til ordinære vilkår. Subsidielkostnaden knyttet til rentesubsidiering av lån til ansatte er ikke bokført som driftskostnad og påvirker bankens rentenetto.

Godtgjørelse styret 2018

Beløp i 1.000 kroner	Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural- ytelse	Totalt	Lån
Øivind Andersson	Styrets leder	353				353	29
Knut Smedsrud	Nestleder	160				160	
Morten André Yttreide	Styremedlem	190				190	
Elly Therese Thoresen	Styremedlem	155				155	
Kari Solberg Økland	Styremedlem	158				158	
Hanne M. Lenes Solem	Styremedlem tom 22.03.18	160				160	
Cecilie Hagby	Styremedlem fom 23.03.18	0				0	
Inger Helen Pettersen	Ansattes representant	120	536	31	14	715	2.000
Ole-Martin Solberg	Ansattes representant	120	549	24	13	721	1.548
Sum styret		1.415	1.085	54	27	2.611	3.578

Godtgjørelse øvrige tillitsvalgte 2018

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural- ytelse	Totalt	Lån
Frank Borgen	Forstanderskapets leder	60					60	649
Lars M. Lunde	Forstanderskapets nestleder	14					14	
May-Britt Andersen	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Knut Andersen	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Bent Inge Bye	Forstanderskapsmedlem	12					12	
Dag Fjeld Edvardsen	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Rolf Arne Fjelltoft	Ansattes representant	3	876	38	19	22	956	3.043
Tor Flesaker	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Kåre J. Grøtta	Forstanderskapsmedlem	3					3	8.448
Thomas F. Halvorsen	Forstanderskapsmedlem	6					6	3.053
Asbjørn R. Hansen	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Ole B. Hoen	Forstanderskapsmedlem	3					3	135
Helle Elisabeth Hofgaard	Forstanderskapsmedlem	0					0	
Anne Siri Rhoden Jensen	Ansattes representant	12	880	151	19	89	1.151	5.076
Iver A. Juel	Forstanderskapsmedlem	0					0	
Brynulf Kopperud	Ansattes representant	3	566	85	14	13	680	1.100
Jostein André Kretz	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Vegard Kvamme	Ansattes representant	3	991	170	20	133	1.316	3.070
Jørn Larsen	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Frode Lindbeck	Ansattes representant	3	870	158	18	120	1.169	910
Bente Niemann	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Kristin Nystrøm	Forstanderskapsmedlem	2					2	
Nina Paulsen	Forstanderskapsmedlem	12					12	
Ann Kristin Plomås	Ansattes representant	9	547	63	13	15	646	1.542
Morten Ranvik	Forstanderskapsmedlem	3					3	1.636
Camilla Schenk	Ansattes representant	3	496	21	11	17	548	1.840
Åsmund Skår	Forstanderskapsmedlem	5					5	
Ole Jørgen Smedsrud	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Tom R. Svendsen	Forstanderskapsmedlem	25					25	
Morten Wang	Ansattes representant	0	683	31	15	9	739	
Helge Chr. Aaby	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Jon Aas	Forstanderskapsmedlem	6					6	2.261
Sum forstanderskapet		205	5.909	716	129	418	7.377	32.763

Godtgjørelse toppledergruppen og ledende ansatte 2017

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet, OV- deling mv	Natural- ytelse	Totalt	Opptj, ikke utbet. OV- deling mv	Lån
Pål Strand	Adm. direktør		2.440	223		217	2.880	44	2.788
Kjell Engen	Viseadm. direktør		1.915	298		162	2.375	35	1.068
Lars-Runar Groven	Direktør bedriftsmarked og kreditt		1.078	223		166	1.467	23	2.779
Per Øyvind Mørk	Direktør samfunnsansvar og kommunikasjon		1.439	75		117	1.630	28	
Jan-Roger Vrabel	Direktør personmarked		1.361	73		166	1.600	27	3.272
Thor-Henning Bråthen	Økonomidirektør fom 14.08.17		612	31		49	692	12	
Arnljot Lien	IT-sjef og forretningsstøtte		846	217		118	1.180	19	1.445
Sum toppledergruppen		0	9.689	1.140	0	994	11.823	188	11.353
Halvor Kirkebøen	Avd. sjef Styring og kontroll		1.100	329		166	1.595	22	2.315
Sum ledende ansatte		0	1.100	329	0	166	1.595	22	2.315

Toppledergruppen og ledende ansatte inngår i bankens generelle ordning om rentesubsidierte lån til ansatte. Rentesatsen er lavere enn den rentesatsen som gir grunnlag for fordelsbeskatning av ansatte. Lånerammen for rentesubsidierte lån har i 2017 vært MNOK 3,5. For adm. direktør og viseadm. direktør er rammen henholdsvis MNOK 5,5 og MNOK 4,5. Medlemmer av styret og øvrige kontrollorgan har lån til ordinære vilkår. Subsidiekostnaden knyttet til rentesubsidiering av lån til ansatte er ikke bokført som driftskostnad og påvirker bankens rentenetto.

Godtgjørelse styret 2017

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural- ytelse	Totalt	Lån
Øivind Andersson	Styremedlem/Styrets leder fom 31.03.17	196					196	11
Jorund Rønning Indrelid	Styrets leder tom 30.03.17	226					226	
Knut Smedsrud	Nestleder	150					150	
Morten André Yttreide	Styremedlem	195					195	
Elly Therese Thoresen	Styremedlem	145					145	
Hanne M. Lenes Solem	Styremedlem	146					146	
Kari Solberg Økland	Styremedlem fom 31.03.17	3					3	
Inger Helen Pettersen	Ansattes representant	111	548	29		14	702	1.482
Ole-Martin Solberg	Ansattes representant	110	543	23		14	691	1.606
Sum styret		1.282	1.091	52	0	29	2.453	3.098

Godtgjørelse øvrige tillitsvalgte 2017

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural- ytelse	Totalt	Lån
Frank Borgen	Forstanderskapets leder	52					52	696
Lars M. Lunde	Forstanderskapets nestleder	11					11	
May-Britt Andersen	Forstanderskapsmedlem	5					5	
Knut Andersen	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Bent Inge Bye	Forstanderskapsmedlem	11					11	
Dag Fjeld Edvardsen	Forstanderskapsmedlem	0					0	
Rolf Arne Fjelltoft	Ansattes representant	5	892	71		21	989	3.187
Tor Flesaker	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Kåre J. Grøtta	Forstanderskapsmedlem	5					5	9.054
Thomas F. Halvorsen	Forstanderskapsmedlem	0					0	3.438
Asbjørn R. Hansen	Forstanderskapsmedlem	0					0	
Ole B. Hoen	Forstanderskapsmedlem	5					5	
Helle Elisabeth Hofgaard	Forstanderskapsmedlem	0					0	
Anne Siri Rhoden Jensen	Ansattes representant	11	886	145		88	1.130	1.311
Iver A. Juel	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Brynulf Kopperud	Ansattes representant	5	546	82		11	644	900
Jostein André Kretz	Forstanderskapsmedlem	5					5	3.600
Vegard Kvamme	Ansattes representant	5	958	160		132	1.255	3.184
Jørn Larsen	Forstanderskapsmedlem	5					5	
Frode Lindbeck	Ansattes representant	5	862	153		118	1.137	983
Kristin Nystrøm	Forstanderskapsmedlem	8					8	
Nina Paulsen	Forstanderskapsmedlem	6					6	
Ann Kristin Plomås	Ansattes representant	3	508	58		13	582	1.583
Gunnvor Ramnefjell	Forstanderskapsmedlem	0					0	
Morten Ranvik	Forstanderskapsmedlem	5					5	
Camilla Schenk	Ansattes representant	5	397	17		15	433	1.906
Åsmund Skår	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Ole Jørgen Smedsrud	Forstanderskapsmedlem	3					3	
Tom R. Svendsen	Forstanderskapsmedlem	25					25	
Morten Wang	Ansattes representant	5	668	31		7	711	
Helge Chr. Aaby	Forstanderskapsmedlem	0					0	
Jon Aas	Forstanderskapsmedlem	11					11	2.549
Sum forstanderskapet		209	5.716	717	0	406	7.048	32.390

NOTE 30 - NÆRSTÅENDE PARTER

Beløp i 1.000 kroner	Toppledergruppen og ledende ansatte		Styret		Andre nærstående parter	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Lån						
Utestående lån pr. 01.01.	13.668	12.089	3.098	6.218	32.390	30.150
Netto endring utlån i perioden	11.050	1.579	480	-3.120	-4.703	2.240
Utestående lån pr. 31.12.	24.718	13.668	3.578	3.098	27.687	32.390
Renteinntekter	333	222	54	56	641	613
Tap på utlån	0	0	0	0	0	0
Innskudd						
Innskudd pr. 01.01.	2.949	5.710	9.224	7.966	12.667	6.587
Netto endring innskudd i perioden	-622	-2.761	3.907	1.258	-2.277	6.080
Innskudd pr. 31.12.	2.327	2.949	13.131	9.224	10.390	12.667
Rentekostnader	5	33	152	80	128	76
Andre inntekter	0	0	0	0	0	0
Utstedte garantier	0	0	0	0	0	0

NOTE 31 - ADMINISTRASJONS- OG DRIFTSKOSTNADER

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
35,1	34,3	IT-kostnader	32,5	31,0
18,0	16,3	Andre administrasjonskostnader	11,3	10,1
53,1	50,6	Sum administrasjonskostnader	43,8	41,1
13,7	17,9	Ordinære avskrivninger	9,5	11,3
0,0	0,0	Nedskrivninger	0,0	0,0
13,7	17,9	Avskrivning/nedskrivning/verdiendring ikke-finans. eiendeler	9,5	11,3
21,1	20,7	Driftskostnader eiendommer og lokaler	19,8	20,5
29,2	31,6	Øvrige driftskostnader	21,3	23,0
50,3	52,3	Sum driftskostnader	41,1	43,5
117,1	120,8	Sum administrasjons- og driftskostnader	94,4	95,9

NOTE 32 - GODTGJØRELSE REVISOR

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
		Beløp i 1.000 kroner		
2.137	2.430	Revisjon	1.313	1.440
149	101	Andre attestasjonstjenester	0	0
255	269	Skatte- og avgiftsrådgivning	65	131
385	818	Andre tjenester	194	249
2.926	3.618	Sum	1.572	1.820

Beløpene er inklusiv merverdiavgift.

NOTE 33 - SKATTER

Konsern		Konsern		Morbank	Morbank
2018	2017	2017		2018	2017
Årets skattekostnad i resultatregnskapet					
83,5	109,9		Betalbar skatt på årets resultat	46,8	67,5
-4,5	-5,2		Resultatført utsatt skatt	-1,4	-6,4
-0,8	-0,9		Resultatført utsatt skatt som følge av endring skattesats	0,0	0,0
-1,5	-0,1		For mye/lite avsatt skatt forrige år	0,0	0,0
76,7	103,7		Årets totale skattekostnad	45,4	61,1
Skatt på andre inntekter og kostnader - innregnet i totalresultatet					
Endring i netto utsatt skatt					
-1,3	-7,6		- Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	-1,5	-7,3
0,0	0,0		- Utlån til virkelig verdi	-0,2	0,0
0,0	0,8		- Endring i investeringer tilgjengelig for salg (IAS39 tom 31.12.17)	0,0	0,8
0,0	0,0		- Endring utsatt skatt, effekt ved endret skattesats	0,0	0,0
-1,3	-6,8		Skatt på andre inntekter og kostnader	-1,7	-6,5
Endring i netto utsatt skatt					
-5,3	-6,1		Innregnet utsatt skatt i resultatregnskapet	-1,4	-6,4
-1,3	-6,8		Innregnet utsatt skatt i totalresultatet	-1,7	-6,5
1,5	-0,9		Endring i netto utsatt skatt ført direkte i balansen	5,1	0,0
-5,2	-13,8		Sum endring i netto utsatt skatt	2,0	-12,8
Avstemming av årets skattekostnad					
450,9	447,1		Resultat før skatt	419,3	406,5
110,6	111,4		Skatt etter nominell sats	104,8	101,6
-31,6	-6,7		Skatteeffekt av permanente forskjeller	-59,4	-40,5
-0,8	-0,9		Skatteeffekt av endret skattesats for balanseført utsatt skatt	0,0	0,0
-1,5	-0,1		For mye/lite avsatt skatt forrige år	0,0	0,0
76,7	103,7		Skattekostnad	45,4	61,1
Betalbar skatt i balansen					
83,5	109,9		Betalbar skatt på årets resultat	46,8	67,5
-3,9	-3,7		Betalbar skatt ført direkte i balansen	-3,9	-3,7
4,5	4,3		Årets formuesskatt	4,5	4,3
84,1	110,5		Sum betalbar skatt	47,4	68,1

Konsern		Konsern			Morbank		Morbank	
2018	2017	Endr. 2018	Endr. 2017	Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel	2018	2017	Endr. 2018	Endr. 2017
Positive midlertidige forskjeller								
39,5	40,2	0,7	20,2	Driftsmidler	1,7	0,0	-1,7	1,7
48,8	55,6	6,8	-25,4	Gevinst- og tapskonto	4,9	0,8	-4,1	0,2
17,7	32,0	14,3	-22,0	Verdipapirer	17,6	31,2	13,6	-21,6
158,1	210,5	52,4	59,4	Finansielle derivater	46,5	66,1	19,6	58,7
5,8	0,0	-5,8	0,0	Implementeringseffekt IFRS 9, tapsavsetning utlån	16,5	0,0	-16,5	0,0
2,9	0,0	-2,9	0,0	Utlån	3,1	0,0	-3,1	0,0
272,8	338,3	65,5	32,2	Sum positive midlertidige forskjeller	90,3	98,1	7,8	39,0
64,3	83,6	19,3	9,0	Utsatt skatt forpliktelse	22,6	24,5	2,0	9,8
Negative midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring								
2,9	1,7	-1,2	-1,7	Fordringer	0,0	0,1	0,1	-0,1
162,0	220,0	58,0	10,8	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	42,6	66,3	23,7	16,6
6,1	3,7	-2,4	-0,4	Andre forpliktelser	1,0	2,4	1,4	0,0
77,6	68,6	-9,0	-30,0	Pensjonsforpliktelser	75,5	66,1	-9,4	-28,8
0,0	1,2	1,2	2,1	Underskudd til fremføring	0,0	0,0	0,0	0,0
248,6	295,2	46,6	-19,2	Sum negative midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring	119,1	134,9	15,8	-12,3
59,8	73,8	14,0	-4,8	Utsatt skatt eiendel	29,8	33,7	4,0	-3,1
0,8	0,9	0,1	0,0	Skatteeffekt av endret skattesats	0,0	0,0	0,0	0,0
-3,7	-8,9	-5,2	-13,8	Netto utsatt skatt forpliktelse (-) / netto utsatt skatt eiendel (+)	7,2	9,2	2,0	-12,8

Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel pr. 31.12.18 er innregnet med skattesats 25 % for morbanken. Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel pr. 31.12.18 er i konsernet innregnet med fremtidig skattesats i intervallet 22-25 %. Utsatt skatt eiendel er i sin helhet oppført i balansen da konsernet forventer å kunne nyttiggjøre denne i fremtiden.

NOTE 34 - SERTIFIKATER OG OBLIGASJONER

Samtlige sertifikater og obligasjoner i 2018 og 2017 er målt til virkelig verdi over resultatet.

Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor - konsern	Pålydende 2018	Virkelig verdi 2018	Pålydende 2017	Virkelig verdi 2017
Stat og statsgaranterte	850,0	871,7	795,0	815,9
Annen offentlig utsteder	336,0	338,8	294,7	299,5
Obligasjoner med fortrinnsrett	3.807,0	3.834,2	3.115,0	3.138,4
Finansielle foretak	128,0	128,4	260,0	261,3
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	5.121,0	5.173,1	4.464,7	4.515,1

Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor - morbank	Pålydende 2018	Virkelig verdi 2018	Pålydende 2017	Virkelig verdi 2017
Stat og statsgaranterte	790,0	811,2	740,0	760,6
Annen offentlig utsteder	336,0	338,8	294,7	299,5
Obligasjoner med fortrinnsrett	3.707,0	3.733,7	3.015,0	3.037,4
Finansielle foretak	128,0	128,4	260,0	261,3
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	4.961,0	5.012,1	4.309,7	4.358,8

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.18 - konsern

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	7,5	156,0	0,0	681,5	26,7	871,7
Annen offentlig utsteder	2,9	250,0	0,0	85,9	0,0	338,8
Obligasjoner med fortrinnsrett	6,1	168,5	942,0	2.717,6	0,0	3.834,2
Finansielle foretak	0,3	57,1	15,0	56,0	0,0	128,4
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	16,8	631,6	957,0	3.541,0	26,7	5.173,1

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.18 - morbank

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	7,4	151,0	0,0	626,1	26,7	811,2
Annen offentlig utsteder	2,9	250,0	0,0	85,9	0,0	338,8
Obligasjoner med fortrinnsrett	6,0	68,1	942,0	2.717,6	0,0	3.733,7
Finansielle foretak	0,3	57,1	15,0	56,0	0,0	128,4
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	16,6	526,2	957,0	3.485,6	26,7	5.012,1

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.17 - konsern

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	6,5	115,1	45,4	633,8	15,0	815,8
Annen offentlig utsteder	2,9	244,7	0,0	51,9	0,0	299,5
Obligasjoner med fortrinnsrett	3,8	65,1	42,1	2.957,0	70,5	3.138,5
Finansielle foretak	0,8	128,0	60,2	72,3	0,0	261,3
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	14,0	552,9	147,7	3.715,0	85,5	4.515,1

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.17 - morbank

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	6,5	115,1	45,4	578,6	15,0	760,6
Annen offentlig utsteder	2,9	244,7	0,0	51,9	0,0	299,5
Obligasjoner med fortrinnsrett	3,7	65,1	42,1	2.856,0	70,5	3.037,4
Finansielle foretak	0,8	128,0	60,2	72,3	0,0	261,3
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	13,9	552,9	147,7	3.558,8	85,5	4.358,8

Modifisert durasjon

	Konsern	Morbank
Stat og statsgaranterte	0,63	0,67
Annen offentlig utsteder	0,21	0,21
Obligasjoner med fortrinnsrett	0,16	0,16
Finansielle foretak	0,13	0,13
Ikke-finansielle foretak	0,00	0,00
Total durasjon	0,24	0,24

Modifisert durasjon er benyttet som mål for rentefølsomhet på utstedersektor og kategorier.

NOTE 35 - AKSJER OG EGENKAPITALBEVIS**Spesifikasjon av aksjer og egenkapitalbevis pr. 31.12.18**

Virkelig verdi over resultatet	Antall aksjer	Eierandel i %	Regnskapsmessig kost	Virkelig verdi
Balder Betaling AS	1.180.486	6,51	22,1	27,7
Bankenes ID-tjeneste AS	6.700	6,70	0,0	0,0
Eksportfinans ASA	12.787	4,85	139,4	195,0
Frende Holding AS	891.491	13,19	107,3	318,3
Kraft Bank ASA	2.875.000	6,85	23,0	23,0
Kredittforeningen for Sparebanker	2.760	5,52	2,8	0,7
Norne Eierselskap AS	4.553.571	2,48	1,3	1,3
Sparebankmaterieil AS	302	0,96	0,0	0,0
Visa Inc.	4.739	0,00	2,0	21,6
VN Norge AS	6,4 billiard	0,64	0,0	9,0
Visa Norge Holding 1 AS			6,3	9,7
Øvrige aksjer			0,5	0,5
Sum aksjer og egenkapitalbevis			304,7	606,8

NOTE 36 - EIERINTERESSER I KONSERNSELSKAP

Datterselskap	Anskaffelsestidspunkt	Forretningskontor	Eierandel	Stemmeandel
Sparebanken Øst Eiendom AS	29.12.88	Drammen	100%	100%
AS Finansiering	01.10.91	Oslo	100%	100%
Øst Prosjekt AS	22.12.97	Drammen	100%	100%
Sparebanken Øst Boligkreditt AS	14.04.09	Drammen	100%	100%
Øst Inkasso AS	18.04.16	Drammen	100%	100%
Hawø Eiendom AS*	01.07.11	Drammen	100%	100%
Stasjonsgata 14 AS*	29.08.12	Drammen	100%	100%
Tollbugt 49-51 AS*	29.08.12	Drammen	100%	100%
Borreveien 44 AS**	28.10.14	Drammen	100%	100%
Jon Smørs Vei 7 AS**	05.02.16	Drammen	100%	100%

* 100 % eiet datterselskap av Sparebanken Øst Eiendom AS.

** 100 % eiet datterselskap av Øst Prosjekt AS.

NOTE 37 - VARIGE DRIFTSMIDLER OG INVESTERINGSEIENDOMMER

Driftsmidler pr. 31.12.18

Konsern Maskiner/ inventar/ transportmidler/ immatr. eiend. mv.	Konsern Eiendommer	Konsern Investerings- eiendommer		Morbank Maskiner/ inventar/ transportmidler/ immatr. eiend. mv.	Morbank Eiendommer	Morbank Investerings- eiendommer
129,7	124,1	138,8	Anskaffelseskost pr. 01.01.	100,2	58,4	0,0
19,1	0,7	0,2	Tilgang	17,8	0,2	0,0
7,0	15,7	77,3	Avgang	6,6	0,0	0,0
141,8	109,1	61,7	Anskaffelseskost pr. 31.12.	111,4	58,6	0,0
99,5	17,2	1,8	Samlede ordinære av- og nedskrivninger	72,8	12,8	0,0
42,3	91,9	59,9	Bokført verdi pr. 31.12.	38,6	45,8	0,0
10,3	2,0	1,4	Årets ordinære avskrivninger	8,5	1,0	
0,0	0,0	0,0	Årets nedskrivninger	0,0	0,0	
2-10 år	10-100 år	10-100 år	Økonomisk levetid	2-10 år	10-100 år	
Lineær	Lineær	Lineær	Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	
0,0	13,3		Årlig leie av ikke balanseførte eiendeler	0,0	14,4	

Driftsmidler pr. 31.12.17

Konsern Maskiner/ inventar/ transportmidler/ immatr. eiend. mv.	Konsern Eiendommer	Konsern Investerings- eiendommer		Morbank Maskiner/ inventar/ transportmidler/ immatr. eiend. mv.	Morbank Eiendommer	Morbank Investerings- eiendommer
133,6	122,9	317,6	Anskaffelseskost pr. 01.01.	105,0	58,2	0,0
16,7	1,3	3,0	Tilgang	14,5	0,2	0,0
20,6	0,1	181,8	Avgang	19,3	0,0	0,0
129,7	124,1	138,8	Anskaffelseskost pr. 31.12.	100,2	58,4	0,0
95,8	24,1	4,2	Samlede ordinære av- og nedskrivninger	70,8	11,8	0,0
33,9	100,0	134,6	Bokført verdi pr. 31.12.	29,4	46,6	0,0
12,3	2,2	3,4	Årets ordinære avskrivninger	10,3	1,0	
0,0	0,0	10,0	Årets nedskrivninger	0,0	0,0	
2-10 år	10-100 år	10-100 år	Økonomisk levetid	2-10 år	10-100 år	
Lineær	Lineær	Lineær	Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	
0,0	13,2		Årlig leie av ikke balanseførte eiendeler	0,0	15,9	

Verdsettelse av investeringseiendommer

Konsernet bruker følgende verdsettelseshierarki:

Nivå 1: Observerbar markedsverdi i aktivt marked.

Nivå 2: Verdsettelsesteknikker basert på observerbare markedsdata, eksterne takster.

Nivå 3: Verdsettelsesteknikker som ikke er basert på observerbare markedsdata.

Konsernets investeringseiendommer er i sin helhet kategorisert i nivå 3.

Konsern	Virkelig verdi	Bokført verdi
Investeringseiendommer til virkelig verdi pr. 31.12.18	83,5	59,9
Investeringseiendommer til virkelig verdi pr. 31.12.17	152,5	134,6

Virkelig verdi på investeringseiendommene er basert på vurdering fra ekstern part. Benyttet verdsettelsesmetode er neddiskonterte estimerte kontantstrømmer. Gjennomsnittlig avkastningskrav er 6,4 %. Alle eiendommene er lokalisert i Drammen og omegn. Hoveddelen av eiendommene relaterer seg til kontorbygg. Det er ikke foretatt endringer i verdsettelsesteknikker sammenlignet med fjoråret.

Det er konsernets vurdering at den best mulige utnyttelsen av investeringseiendommer ikke skiller seg vesentlig fra nåværende bruk.

For leieinntekter og driftskostnader på investeringseiendommer vises det til note 28 Andre driftsinntekter og note 31 Administrasjons- og driftskostnader.

Fast eiendom til egen virksomhet 2018

Konsern Areal - m ² Egen utnyttelse	Konsern Bokført verdi 2018*	Forretningsbygg	Morbank Areal - m ² Egen utnyttelse	Morbank Bokført verdi 2018*
Utleie			Utleie	
3.398	105,1	Drammen	2.087	31,7
4.569	28,5	Øvre Eiker	0	0,0
7.967	133,6	Sum forretningsbygg	2.087	31,7

* Sum bokført verdi i balansen inkluderer i tillegg eiendommer som ikke er forretningsbygg.

Forpliktelser

Det er ingen forpliktelser knyttet til prosjekter eller kjøp av driftsmidler.

Fast eiendom til egen virksomhet 2017

Konsern Areal - m ² Egen utnyttelse	Konsern Bokført verdi 2017*	Forretningsbygg	Morbank Areal - m ² Egen utnyttelse	Morbank Bokført verdi 2017*
Utleie			Utleie	
3.398	180,6	Drammen	2.087	32,3
4.569	29,2	Øvre Eiker	0	0,0
975	6,8	Nedre Eiker	0	0,0
8.942	216,6	Sum forretningsbygg	2.087	32,3

* Sum bokført verdi i balansen inkluderer i tillegg eiendommer som ikke er forretningsbygg.

NOTE 38 - OPERASJONELLE LEASINGAVTALER

Morbank og konsern har inngått operasjonelle leieavtaler vedrørende lokaler, kontorutstyr og biler.

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
13,9	13,2	Leiekostnader i året	15,1	15,9
		Leiekostnader i året tilsvarer minimum leiebetalinger		
		Minimum fremtidige leiebetalinger		
12,2	11,4	Innen 1 år	13,4	12,7
33,5	35,6	Mellom 1-5 år	50,4	52,5
19,9	25,9	Etter 5 år	30,3	39,5
65,6	72,9	Sum	94,2	104,6

NOTE 39 - FORSKUDDSBETALTE IKKE PÅLØPTE KOSTNADER OG OPPTJENTE IKKE MOTTATTE INNTEKTER

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
0,0	0,0	Opptjente ikke mottatte inntekter	1,7	1,4
6,9	6,2	Andre forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader	6,7	5,6
6,9	6,2	Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter	8,4	7,0

NOTE 40 - GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
0,0	0,0	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	239,7	10,3
300,4	330,1	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	301,1	551,7
300,4	330,1	Gjeld til kredittinstitusjoner	540,8	562,0

NOTE 41 - INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
9.968,0	9.827,9	Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	10.042,5	9.856,9
4.931,7	4.143,9	Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	4.931,8	4.144,1
14.899,7	13.971,9	Innskudd fra og gjeld til kunder	14.974,3	14.001,0

Geografisk fordeling av innskudd

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
3.094,9	2.928,3	Drammen	3.181,0	2.970,5
1.941,7	1.789,9	Nedre Eiker	1.941,7	1.789,9
1.988,5	1.911,3	Øvre Eiker	1.988,5	1.911,1
957,4	930,8	Buskerud for øvrig	957,2	929,6
3.157,6	2.841,3	Oslo	3.152,3	2.835,6
995,3	1.079,6	Akershus	991,5	1.075,8
698,3	675,5	Vestfold	698,3	675,5
199,3	180,4	Østfold	197,1	178,2
1.732,6	1.539,4	Resten av landet	1.732,6	1.539,4
134,1	95,4	Utlandet	134,1	95,4
14.899,7	13.971,9	Totalt	14.974,3	14.001,0

Fordeling av innskudd på sektor og næring

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
8.580,4	8.400,6	Lønnstagerne	8.571,9	8.390,7
518,1	470,5	Offentlig forvaltning	518,1	470,5
116,9	123,3	Jordbruk, skogbruk og fiske	116,9	123,3
1.259,5	1.109,5	Industri og bergverk, kraft og vannforsyning	1.259,5	1.109,5
570,2	516,7	Bygg og anlegg	568,1	514,7
448,4	425,0	Varehandel, hotell og restaurant	448,4	424,9
223,8	212,1	Transport og kommunikasjon	223,8	212,1
1.306,9	1.148,1	Forretningsmessig finansiell tjenesteyting	1.305,8	1.147,1
826,1	705,7	Tjenesteytende næringer ellers	826,0	705,6
915,3	765,0	Omsetning og drift av fast eiendom	1.001,7	807,2
134,1	95,4	Utlandet	134,1	95,4
14.899,7	13.971,9	Totalt	14.974,3	14.001,0

NOTE 42 - GJELD STIFTET VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER

Verdipapirgjeld	31.12.18	31.12.17
Obligasjonslån, pålydende	21.705,8	17.899,2
Verdijusteringer (inkl. over-/underkurs)	170,9	232,3
Påløpt rente	94,1	97,0
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer	21.970,8	18.228,5

	31.12.17	Emittert	Forfalt/innløst	Endring egenbeholdn.	Øvrige endr. inkl.valuta	31.12.18
Endring verdipapirgjeld						
Obligasjonslån, pålydende	8.219,0	3.200,0	1.762,0	0,0	0,0	9.657,0
OMF, pålydende NOK	9.381,0	2.900,0	523,0	0,0	0,0	11.758,0
OMF, pålydende SEK (omregn. NOK)	299,2	0,0	0,0	0,0	-8,4	290,8
Verdijusteringer (inkl. over-/underkurs)	232,3	0,0	0,0	0,0	-61,4	170,9
Påløpt rente	97,0	0,0	0,0	0,0	-2,9	94,1
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer	18.228,5	6.100,0	2.285,0	0,0	-72,7	21.970,8

Konsern	Utestående volum 2018*	Gj. snitt saldo 2018	Veid effektiv rentesats 2018	Utestående volum 2017*	Gj. snitt saldo 2017	Veid effektiv rentesats 2017
Obligasjonslån	21.876,7	19.363,3	1,73%	18.131,5	17.848,9	1,69%
Egenbeholdning obligasjonslån	0,0	0,0	0,00%	0,0	0,0	0,00%
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer	21.876,7	19.363,3	1,73%	18.131,5	17.848,9	1,69%

* Målt til amortisert kost ekskl. påløpt rente på balansedato.

Morbank	Utestående volum 2018*	Gj. snitt saldo 2018	Veid effektiv rentesats 2018	Utestående volum 2017*	Gj. snitt saldo 2017	Veid effektiv rentesats 2017
Obligasjonslån	9.697,6	8.123,8	1,90%	8.296,7	8.560,0	1,85%
Egenbeholdning obligasjonslån	0,0	0,0	0,00%	0,0	0,0	0,00%
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer	9.697,6	8.123,8	1,90%	8.296,7	8.560,0	1,85%

* Målt til amortisert kost ekskl. påløpt rente på balansedato.

NOTE 43 - ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

Endring ansvarlig lånekapital	31.12.17	Emittert	Forfalt/innløst	Endring egenbeholdn.	Øvrige endr. inkl.valuta	31.12.18
Ordinær ansvarlig lånekapital, pålydende	350,0	400,0	350,0	0,0	0,0	400,0
Verdijusteringer (inkl. over-/underkurs)	-0,3	0,0	0,0	0,0	-0,4	-0,7
Påløpt rente	2,2	0,0	0,0	0,0	-1,5	0,7
Ansvarlig lånekapital	351,9	400,0	350,0	0,0	-1,9	400,0

	Utestående volum 2018*	Gj. snitt saldo 2018	Veid effektiv rentesats 2018	Utestående volum 2017*	Gj. snitt saldo 2017	Veid effektiv rentesats 2017
Ansvarlig obligasjonslån	399,3	383,1	2,60%	349,9	350,0	3,05%
Ansvarlig lånekapital	399,3	383,1	2,60%	349,9	350,0	3,05%

* Målt til amortisert kost ekskl. påløpt rente på balansedato.

NOTE 44 - LANGSIKTIGE INNLÅN FORDELT PÅ FORFALLSTIDSPUNKT

Langsiktige innlån pr. 31.12.18 - konsern

	Lån fra kredittinstitusjoner	Obligasjonslån	OMF	Ansvarlige lån	Totalt
2019	0,0	2.192,0	298,8	0,0	2.490,8
2020	0,0	1.240,0	2.500,0	0,0	3.740,0
2021	0,0	1.600,0	3.100,0	0,0	4.700,0
2022	0,0	1.800,0	2.500,0	0,0	4.300,0
2023	60,0	1.300,0	2.500,0	400,0	4.260,0
2024	60,0	1.200,0	0,0	0,0	1.260,0
2025	60,0	325,0	0,0	0,0	385,0
2026	60,0	0,0	750,0	0,0	810,0
2027 og senere	60,0	0,0	400,0	0,0	460,0
Brutto innlån	300,0	9.657,0	12.048,8	400,0	22.405,8
Påløpt rente	0,7	53,2	40,9	0,7	95,5
Direkte kostnader og over-/underkurs	-0,3	1,6	8,5	-0,7	9,1
Verdijusteringer	0,0	39,0	121,8	0,0	160,8
Netto innlån	300,4	9.750,8	12.220,0	400,0	22.671,2

Lån med call/put fordelt på call-/put-tidspunkt.

Langsiktige innlån pr. 31.12.18 - morbank

	Lån fra kredittinstitusjoner	Obligasjonslån	Ansvarlige lån	Totalt
2019	240,4	2.192,0	0,0	2.432,4
2020	0,0	1.240,0	0,0	1.240,0
2021	0,0	1.600,0	0,0	1.600,0
2022	0,0	1.800,0	0,0	1.800,0
2023	60,0	1.300,0	400,0	1.760,0
2024	60,0	1.200,0	0,0	1.260,0
2025	60,0	325,0	0,0	385,0
2026	60,0	0,0	0,0	60,0
2027 og senere	60,0	0,0	0,0	60,0
Brutto innlån	540,4	9.657,0	400,0	10.597,4
Påløpt rente	0,7	53,2	0,7	54,6
Direkte kostnader og over-/underkurs	-0,3	1,6	-0,7	0,6
Verdijusteringer	0,0	39,0	0,0	39,0
Netto innlån	540,8	9.750,8	400,0	10.691,6

Lån med call/put fordelt på call-/put-tidspunkt.

NOTE 45 - ANDRE FORPLIKTELSE

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
1,3	4,0	Forpliktelser knyttet til betalingsformidling	1,3	4,0
72,2	54,0	Avsatt til samfunnsutbytte	72,2	54,0
6,6	5,6	Leverandørgjeld	4,4	2,2
101,8	12,3	Utvekslet sikkerhetsstillelse CSA	28,3	12,3
47,4	48,6	Andre forpliktelser	36,4	37,8
229,3	124,5	Andre forpliktelser	142,6	110,3

NOTE 46 - AVSETNINGER FOR PÅLØPTE KOSTNADER OG FORPLIKTELSE

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
77,6	68,6	Pensjonsforpliktelser (se note 47)	75,5	66,1
0,8	0,0	Tapsavsetninger på ubenyttede kreditter og garantier	0,7	0,0
78,4	68,6	Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	76,2	66,1

NOTE 47 - PENSJONSFORPLIKTELSE

Obligatorisk tjenestepensjon (OTP) er pliktig, og konsernet har ordninger som tilfredsstiller disse kravene. Sparebanken Øst har både innskuddsplaner og ytelsesplaner.

Ytelsesordningene i konsernet er lukkede ordninger. Nyansatte får pensjon basert på en innskuddsordning.

Ytelsesbasert pensjonsordning

Sparebanken Øst har kollektiv pensjonsordning i Storebrand Livsforsikring AS. Ordningen er ytelsesbasert og dekker alderspensjon til ordningens medlemmer og ektefelle- og barnepensjoner til medlemmenes etterlatte. Den ytelsesbaserte ordningen omfatter i dag 210 personer, 85 aktive, 106 alderspensjonister og 19 som er helt eller delvis uføre med premiefritak iht. uføregraden. Ordningen er lukket. Pensjonsforpliktelsene er regnskapsført i samsvar med IAS 19, som krever at nåverdien av pensjonsforpliktelsene fratrasket markedsverdien av pensjonsmidlene innregnes i balansen. Aktuarmessige utregninger blir foretatt hvert år på bakgrunn av informasjon gitt av banken.

Innskuddsbasert ordning

Fra 1. januar 2007 innførte Sparebanken Øst en innskuddsbasert ordning for alle nyansatte i banken. Ordningen administreres av Storebrand Livsforsikring AS. Det innbetales 5 % av lønn mellom 1G og 7,1G og 8 % av lønn mellom 7,1G og 12G. Innbetalt beløp forvaltes i ulike Storebrand-fond. Den innskuddsbaserte ordningen omfatter nå 104 ansatte, hvorav 5 uføre. Premiene for disse blir løpende betalt og kostnadsført på regnskapslinjen lønn mv.

Datterselskap

AS Finansiering har en kollektiv pensjonsordning som omfatter 16 personer, 9 aktive og 7 uføre/pensjonister. Ordningen er lukket. 11 ansatte har innskuddsbasert ordning. Sparebanken Øst Eiendom AS har en ytelsesbasert ordning som omfatter 1 person. Denne er aktiv. Ordningen er lukket. 1 ansatt har innskuddsbasert ordning. Øst Inkasso AS har innskuddsordning for 4 ansatte.

Driftspensjoner

Konsernet har egne pensjonsavtaler for 7 personer for lønn utover 12G, hvorav 6 personer ikke lenger er ansatt i banken. Disse driftspensjonene er tatt hensyn til i beregningene fra aktuar.

Avtalefestet pensjon (AFP)

Morbank er tilsluttet AFP-ordningen som er en kollektiv pensjonsordning for tariffestet sektor i Norge. AFP-ordningen er basert på et trepartssamarbeid mellom arbeidsgiverorganisasjoner, arbeidstakerorganisasjoner og staten. Staten dekker 1/3 av pensjonsutgiftene til AFP, mens tilsluttede foretak dekker 2/3. Foretak som deltar i AFP-ordningen er solidarisk ansvarlig for det som skal utbetales til de arbeidstakere som til enhver tid fyller vilkårene. Alle morbankens ansatte er medlemmer i ordningen.

Regnskapsmessig er ordningen å anse som en ytelsesbasert flerforetaksordning. Banker er ikke i stand til å identifisere sin andel av ordningens underliggende økonomiske stilling og resultat med tilstrekkelig grad av pålitelighet, og på denne bakgrunn regnskapsføres ordningen som en innskuddsordning. Dette innebærer at forpliktelser fra AFP-ordningen ikke er balanseført. Premier til ordningen kostnadsføres når de påløper.

Tilskudd til AFP-ordningen inngår i regnskapslinjen lønn mv. og utgjorde 1,4 mill. kroner i 2018 og 1,4 mill. kroner i 2017. Neste års premie er estimert til ca. 1,5 mill. kroner.

For å ha rett til avtalefestet pensjon (AFP) må den ansatte (medlemmet) oppfylle flere vilkår. Blant annet må medlemmet på uttakstidspunktet være ansatt og reell arbeidstaker i et foretak tilsluttet ordningen, medlemmet må ha vært sammenhengende ansatt de siste tre år og vært ansatt i et foretak tilsluttet ordningen i 7 av de siste 9 årene. AFP-ordningen gir ansatte et livsvarig påslag til alderspensjon i folketrygden.

Ordningen administreres av Fellesordningen for AFP som også fastsetter og krever inn premie. Premien skal fastsettes slik at den er tilstrekkelig til å dekke løpende utgifter og dessuten gi grunnlag for opplegg av et pensjonsfond.

I 2018 utgjorde premien 2,5 % av lønn mellom 1G og 7,1G. For 2019 er premiesatsen uendret og vil utgjøre 2,5 %. Premiemodellen ble i 2018 endret fra å være basert på årslønn til å basere seg på faktisk utbetalt lønn i henhold til oppdaterte tall innhentet fra Skattedirektoratet.

Det foreligger en underdekning i ordningen. Ved eventuell avvikling av ordningen har foretakene som deltar i ordningen plikt til fortsatt premiebetaling for dekning av pensjonsutbetalinger til arbeidstakere som er tiltrådt eller som fyller vilkårene for avtalefestet pensjon på avviklingstidspunktet.

Nærmere om ytelsesordninger

Gjenværende opptjeningstid

For de sikrede ordningene er det i beregningene til Sparebanken Øst lagt til grunn at gjenværende opptjeningstid for aktive medlemmer er 8 år, mens det i Sparebanken Øst Eiendom AS og AS Finansiering er lagt til grunn henholdsvis 3 år og 10 år.

Aktuarielle forutsetninger

Beregningene er basert på dødelighetstabell K2013 og uføretariff KU. Beregningene er basert på standardiserte forutsetninger om døds- og uføreutviklingen. Det er forutsatt en fratredelseshyppighet som avtrappes fra 8 % for aldersgruppen 20-24 år og ned til 0 % for 51-åring og eldre.

Opptjening

Opptjeningstiden for den enkeltes pensjonsrettighet er beregnet fra ansettelsen i selskapet og frem til fastsatt pensjonsalder. Den actuarielle beregningsmetodikken bygger på prinsipper med lineær opptjening og hensyntatt fremtidig lønns- og G-vekst.

Økonomiske forutsetninger	2018	2017
Forventet avkastning på pensjonsmidler	2,60%	2,40%
Diskonteringsrente	2,60%	2,40%
Årlig lønnsvekst	2,25%	2,00%
Årlig G-regulering	2,50%	2,25%
Årlig regulering av pensjoner	0,80%	0,50%

Ved beregning av pensjonskostnad og netto pensjonsforpliktelse er en rekke forutsetninger lagt til grunn. Etter IAS 19 skal diskonteringsrenten på hver balansedag fastsettes med henvisning til renten på foretaksobligasjoner av høy kvalitet eller til statsobligasjonsrenten dersom det ikke finnes et dypt marked for foretaksobligasjoner av høy kvalitet i henhold til standardens beskrivelse. Det norske markedet for obligasjoner med fortrinnsrett vurderes å inneha de egenskaper som tilsier at det kan legges til grunn i beregningen av diskonteringsrenten.

Sparebanken Øst fastsetter diskonteringsrente på grunnlag av obligasjoner med fortrinnsrett.

Risikovurdering

Gjennom ytelsesbaserte ordninger er konsernet påvirket av enkelte risikoer som følge av usikkerhet i forutsetninger og fremtidig utvikling. De mest sentrale risikoene er:

Forventet levetid: Konsernet har påtatt seg en forpliktelse til å utbetale pensjon for de ansatte livet ut. Således vil en økning i forventet levealder blant medlemsmassen medføre en økt forpliktelse for konsernet.

Avkastningsrisiko: Konsernet blir påvirket ved en reduksjon i faktisk avkastning på pensjonsmidlene, som vil medføre økt forpliktelse for selskapet, da avkastning på midlene ikke er tilstrekkelig for å innfri forpliktelsen.

Inflasjon- og lønnsvekstrisiko: Konsernets pensjonsforpliktelse har risiko knyttet til både inflasjon og lønnsutvikling, selv om lønnsutvikling er nært knyttet til inflasjonen. Høyere inflasjon og lønnsutvikling enn hva som er lagt til grunn i pensjonsberegningene, medfører økt forpliktelse for konsernet.

Pensjonskostnader i ordinært resultat

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
		Netto pensjonskostnader ytelsesbasert ordning		
6,5	4,7	Nåverdien av årets pensjonsopptjening	5,6	3,4
1,6	1,0	Rentekostnader av pensjonsforpliktelsen	1,6	1,0
8,1	5,7	Netto pensjonskostnader inklusiv arbeidsgiveravgift	7,2	4,4
3,0	2,6	Innbetalt premie innskuddsbasert ordning	2,6	2,3
1,6	1,4	Innbetalt premie AFP-ordning	1,5	1,4
12,7	9,7	Sum pensjonskostnader i ordinært resultat	11,3	8,1

Spesifikasjon av pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler - konsern

2018				2017		
Fondert	Ufondert	Sum		Fondert	Ufondert	Sum
			Endring brutto pensjonsforpliktelser			
265,7	30,3	296,0	Pensjonsforpliktelser pr. 01.01.	250,7	29,9	280,6
-0,4	0,0	-0,4	Tilgang og avgang	-13,4	0,0	-13,4
6,2	0,2	6,4	Kostnad ved innværende periodes pensjonsopptjening	6,1	0,2	6,3
6,3	0,7	7,0	Rentekostnad	6,3	0,8	7,1
-2,1	0,5	-1,6	Aktuarielle gevinster og tap	25,5	1,1	26,6
-7,7	-1,7	-9,4	Utbetaling pensjon/fripoliser	-9,5	-1,7	-11,2
268,0	30,0	298,0	Brutto pensjonsforpliktelser pr. 31.12.	265,7	30,3	296,0
			Endring brutto pensjonsmidler			
227,4	0,0	227,4	Virkelig verdi pensjonsmidler pr. 01.01.	242,0	0,0	242,0
-0,2	0,0	-0,2	Tilgang og avgang	-11,7	0,0	-11,7
5,2	0,0	5,2	Avkastning på pensjonsmidler	5,9	0,0	5,9
-6,9	0,0	-6,9	Aktuarielle gevinster og tap	-3,7	0,0	-3,7
2,2	0,0	2,2	Premieinnbetalinger	3,7	0,0	3,7
-7,3	0,0	-7,3	Utbetaling av pensjon/fripoliser	-8,8	0,0	-8,8
220,4	0,0	220,4	Virkelig verdi pensjonsmidler pr. 31.12.	227,4	0,0	227,4
47,6	30,0	77,6	Netto pensjonsforpliktelser (+)/-pensjonsmidler (-)	38,3	30,3	68,6

2018		2017
68,6	Netto pensjonsforpliktelser pr. 01.01.	38,6
8,2	Resultatført pensjonskostnad	7,5
-0,2	Tilgang og avgang	-1,7
5,3	Aktuarielle gevinster og tap	30,3
-2,2	Innbetalt pensjonspremie	-3,7
-2,1	Pensjonsutbetalinger	-2,4
77,6	Netto balanseførte pensjonsforpliktelser pr. 31.12.	68,6
9,0	Forventet premieinnbetaling neste år, ytelsesbasert ordning	4,4
2,9	Forventet premieinnbetaling neste år, innskuddsbasert ordning	2,9
1,5	Forventet premieinnbetaling neste år, AFP-ordning	1,4
Plassering av pensjonsmidler i prosent		
15,4%	Aksjer	14,9%
9,5%	Obligasjoner	19,9%
14,1%	Lån	12,4%
35,7%	Anlegg	32,3%
8,4%	Pengemarked	5,0%
2,0%	Næringslån	1,7%
13,7%	Eiendom	12,1%
0,7%	Alternative investeringer	1,8%
2,8%	Bokført avkastning utgjorde totalt	5,1%

Sensitivitetsanalyse ytelsesordninger

Sensitivitetsanalysen er utarbeidet ved å endre en aktuariell forutsetning og samtidig holde de øvrige forutsetningene uendret. Faktiske resultater kan i vesentlig grad avvike fra disse estimatene.

Endring i prosentpoeng	Diskonteringsrente		Årlig lønnsvekst/ grunnbeløp		Årlig regulering av pensjoner	
	+ 0,5%	- 0,5%	+ 0,5%	- 0,5%	+ 0,5%	- 0,0%
Prosentvis endring i pensjon						
- Pensjonsforpliktelse (PBO)	-9,2%	10,4%	2,3%	-2,1%	8,1%	-7,4%
- Periodens netto pensjonskostnader	-11,3%	13,1%	4,9%	-4,6%	8,4%	-7,6%

Pensjonsforpliktelsen er spesielt sensitiv overfor endringer i diskonteringsrenten. En reduksjon i diskonteringsrenten vil isolert sett medføre en økning i pensjonsforpliktelsen. En reduksjon i diskonteringsrenten med 0,5 %-poeng, vil gi en økning i pensjonsforpliktelsen i størrelsesorden 10 %. En økning i lønnsregulering og regulering av pensjon, vil medføre økning i pensjonsforpliktelsen.

Konsernets pensjonsforpliktelse pr. 31.12.18 har følgende forfallsstruktur de neste 10 år.

	I % av brutto	
	Beløp	pensjonsforpliktelse
Under 1 år	9,0	3,0%
År 2	9,2	3,1%
År 3	9,8	3,3%
År 4	10,3	3,5%
År 5	10,9	3,7%
År 6-10	63,7	21,4%
Totalt	113,0	37,9%

Spesifikasjon av pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler - morbank

2018			2017		
Fondert	Ufondert	Sum	Fondert	Ufondert	Sum
Endring brutto pensjonsforpliktelser					
246,5	29,9	276,4	228,7	28,8	257,5
-0,4	0,0	-0,4	-12,7	0,0	-12,7
5,4	0,2	5,6	5,0	0,2	5,2
5,8	0,7	6,5	5,8	0,7	6,5
1,4	0,4	1,8	28,5	1,9	30,4
-7,3	-1,6	-8,9	-8,8	-1,7	-10,5
251,4	29,6	281,0	246,5	29,9	276,4
Brutto pensjonsforpliktelser pr. 31.12.					
Endring brutto pensjonsmidler					
210,3	0,0	210,3	220,2	0,0	220,2
-0,2	0,0	-0,2	-10,9	0,0	-10,9
4,8	0,0	4,8	5,5	0,0	5,5
-4,1	0,0	-4,1	1,4	0,0	1,4
1,7	0,0	1,7	2,4	0,0	2,4
-7,0	0,0	-7,0	-8,3	0,0	-8,3
205,5	0,0	205,5	210,3	0,0	210,3
Virkelig verdi pensjonsmidler pr. 31.12.					
45,9	29,6	75,5	36,2	29,9	66,1
Netto pensjonsforpliktelser (+)/-pensjonsmidler (-)					

2018		2017	
66,1	Netto pensjonsforpliktelser pr. 01.01.	37,3	
7,4	Resultatført pensjonskostnad	6,2	
-0,2	Tilgang og avgang	-1,8	
5,9	Aktuarielle gevinster og tap	29,0	
-1,7	Innbetalt pensjonspremie	-2,4	
-2,0	Pensjonsutbetalinger	-2,2	
75,5	Netto balanseførte pensjonsforpliktelser pr. 31.12.	66,1	
8,3	Forventet premieinnbetaling neste år, ytelsesbasert ordning	2,9	
2,5	Forventet premieinnbetaling neste år, innskuddsbasert ordning	2,5	
1,5	Forventet premieinnbetaling neste år, AFP-ordning	1,4	
Plassering av pensjonsmidler i prosent			
15,4%	Aksjer	14,9%	
9,5%	Obligasjoner	19,9%	
14,1%	Lån	12,4%	
35,7%	Anlegg	32,3%	
8,4%	Pengemarked	5,0%	
2,0%	Næringslån	1,7%	
13,7%	Eiendom	12,1%	
0,7%	Alternative investeringer	1,8%	
2,8%	Bokført avkastning utgjorde totalt	5,1%	

Sensitivitetsanalyse ytelsesordninger

Sensitivitetsanalysen er utarbeidet ved å endre en actuariell forutsetning og samtidig holde de øvrige forutsetningene uendret. Faktiske resultater kan i vesentlig grad avvike fra disse estimatene.

Endring i prosentpoeng	Diskonteringsrente		Årlig lønnsvekst/ grunnbeløp		Årlig regulering av pensjoner	
	+ 0,5%	- 0,5%	+ 0,5%	- 0,5%	+ 0,5%	- 0,0%
Prosentvis endring i pensjon						
- Pensjonsforpliktelse (PBO)	-9,3%	10,5%	2,2%	-2,1%	8,3%	-7,5%
- Periodens netto pensjonskostnader	-11,6%	13,5%	5,0%	-4,7%	8,7%	-7,9%

Pensjonsforpliktelsen er spesielt sensitiv overfor endringer i diskonteringsrenten. En reduksjon i diskonteringsrenten vil isolert sett medføre en økning i pensjonsforpliktelsen. En reduksjon i diskonteringsrenten med 0,5 %-poeng, vil gi en økning i pensjonsforpliktelsen i størrelsesorden 10 %. En økning i lønnsregulering og regulering av pensjon, vil medføre økning i pensjonsforpliktelsen.

Morbankens pensjonsforpliktelse pr. 31.12.18 har følgende forfallsstruktur de neste 10 år.

	Beløp	I % av brutto pensjonsforpliktelse
Under 1 år	8,5	3,0%
År 2	8,8	3,1%
År 3	9,2	3,3%
År 4	9,6	3,4%
År 5	10,2	3,6%
År 6-10	59,8	21,3%
Totalt	106,1	37,8%

Utvikling i pensjoner - konsern

	2018	2017	2016	2015	2014
Brutto pensjonsforpliktelser (sikrede og ikke sikrede ordninger)	298,0	296,0	280,6	295,9	321,4
Brutto virkelig verdi pensjonsmidler	220,4	227,4	242,0	236,2	234,3
Netto pensjonsforpliktelser	77,6	68,6	38,6	59,7	87,1

Utvikling i pensjoner - morbank

	2018	2017	2016	2015	2014
Brutto pensjonsforpliktelser (sikrede og ikke sikrede ordninger)	281,0	276,4	257,5	270,6	295,0
Brutto virkelig verdi pensjonsmidler	205,5	210,3	220,2	213,0	213,0
Netto pensjonsforpliktelser	75,5	66,1	37,3	57,6	82,0

NOTE 48 - GARANTIANSVAR

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
23,6	30,9	Betalingsgarantier	23,6	30,1
51,6	52,8	Kontraktsgarantier	51,6	52,8
17,5	17,3	Lånegarantier	17,5	17,3
13,6	15,6	Annet garantiansvar	13,6	15,6
106,3	116,6	Sum garantiansvar overfor kunder	106,3	115,8

I forbindelse med ratingprosessen av Sparebanken Øst Boligkreditt AS, har morbanken utstedt en garanti for alle OMF-forpliktelser i boligkredittforetaket. OMF-forpliktelsene utgjør pålydende MNOK 12.048,8 pr. 31.12.18 og pålydende MNOK 9.680,2 pr. 31.12.17.

NOTE 49 - PANTSTILLELSER OG FORTRINNSRETT

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
711,0	561,0	Obligasjoner, pålydende verdi, stilt som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank	711,0	561,0
711,0	561,0	Pantstillelser	711,0	561,0
12.048,8	9.680,2	Fortrinnrett iht finansforetaksloven § 11-15 (pålydende)	0,0	0,0

NOTE 50 - KOSTNADER KNYTTET TIL BANKENES SIKRINGSFOND

Lov om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon mv. av finansinstitusjoner pålegger alle norske banker å være medlem av Bankenes sikringsfond. Fondet plikter å dekke tap inntil 2 mill. kroner som en innskyter har på innskudd i en norsk bank. Med innskudd menes enhver kredittsaldo i banken i henhold til konto som lyder på navn, samt forpliktelser etter innskuddsbevis til navngitt person, unntatt innskudd fra andre finansinstitusjoner.

Morbank

	2018	2017
Sikringsfondsavgift	11,4	11,4

NOTE 51 - TILLEGGSINFORMASJON KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
Kontanter og kontantekvivalenter				
603,1	341,2	Kontanter og fordringer på sentralbanker	603,1	341,2
9,5	5,7	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som er rene plasseringer	9,5	5,7
612,6	346,9	Sum	612,6	346,9
Endring i øvrige eiendeler i forbindelse med driften				
-6,6	9,5	Netto endring i finansielle derivater (netto eiendeler og gjeld)	-6,6	9,5
82,9	-67,7	Netto endring i andre eiendeler	4,3	1,4
76,3	-58,2	Sum	-2,3	10,9
Ikke kontante poster inkludert i resultat før skatt				
13,7	17,9	Avskrivninger/nedskrivninger på varige driftsmidler	9,5	11,3
0,0	0,1	Amortisering av finansielle investeringer holdt til forfall	0,0	0,1
9,8	-9,7	Nedskrivning av finansielle eiendeler	2,6	-10,8
3,8	1,5	Amortisering finansieringsaktiviteter målt til amortisert kost	5,3	1,3
27,3	9,8	Sum	17,4	1,9

NOTE 52 - FONDSOBLIGASJONER

Fondsobligasjoner og renter på fondsobligasjoner er presentert som egenkapital.

Endring fondsobligasjoner	31.12.17	Emittert	Forfalt/innløst	Endring egenbeholdn.	Øvrige endr. inkl.valuta	31.12.18
Fondsobligasjon, pålydende	350,0	200,0	200,0	0,0	0,0	350,0
Verdjusteringer (inkl. over-/underkurs)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Påløpt rente	1,7	0,0	0,0	0,0	-1,2	0,5
Fondsobligasjoner	351,7	200,0	200,0	0,0	-1,2	350,5
	Utestående volum 2018	Gj. snitt saldo 2018	Veid effektiv rentesats 2018	Utestående volum 2017	Gj. snitt saldo 2017	Veid effektiv rentesats 2017
Fondsobligasjoner	350,0	362,2	4,30%	349,8	350,0	4,20%
Fondsobligasjoner	350,0	362,2	4,30%	349,8	350,0	4,20%

NOTE 53 - EGENKAPITALBEVIS

Resultat pr. egenkapitalbevis

Resultat pr. egenkapitalbevis beregnes ved å dividere den delen av resultat etter skatt som tilfaller egenkapitalbeviserne med et veid gjennomsnitt av antall utestående egenkapitalbevis i løpet av året.

Sparebanken Øst har ikke utstedt opsjoner eller andre instrumenter som kan føre til utvanning av resultat pr. egenkapitalbevis. Utvannet resultat pr. egenkapitalbevis blir derfor lik resultat pr. egenkapitalbevis.

Konsern 2018	Konsern 2017		Morbank 2018	Morbank 2017
362,5	332,4	EK-beviserens og grunnfondets andel av resultatet	362,2	334,4
124,7	120,4	Resultat etter skatt tilordnet egenkapitalbeviserne	124,6	121,1
20,7	20,7	Veid gjennomsnitt av antall utestående egenkapitalbevis	20,7	20,7
6,01	5,81	Resultat pr. egenkapitalbevis (kroner)	6,01	5,84

Veid antall egenkapitalbevis**2018**

Antall egenkapitalbevis i 2018	20.731.183
Sum antall egenkapitalbevis i 2018	20.731.183

2017

Antall egenkapitalbevis i 2017	20.731.183
Sum antall egenkapitalbevis i 2017	20.731.183

Pålydende pr. egenkapitalbevis er kr 10.

Egenkapitalbevis registrert i verdipapirsentralen gir stemmerett i henhold til vedtektene. Utover dette er det ingen begrensning i stemmeretten etter vedtektene.

Eierbrøk morbank

	01.01.19	01.01.18
Egenkapitalbeviskapital	207,3	207,3
Overkurs	387,8	387,8
Utjevningsfond (ekskl. utbytte)	308,8	310,7
Andel fond for urealiserte gevinster	92,1	68,3
Sum teller (A)	996,0	974,0
Sum egenkapital ekskl. hybridkapital (årets avsetning til utbytter holdt utenom)	3.069,5	2.831,6
Sum nevner (B)	3.069,5	2.831,6
Eierbrøk (A/B) i %	32,45	34,40

Styrets forslag til utbytte

I kroner	2018	2017
Totalt utbetalt utbytte	95.363.441,80	103.655.915,00
Utbetalt pr. egenkapitalbevis	4,60	5,00

De største egenkapitalbeviserne pr. 31.12.18

Navn	Antall	%	Navn	Antall	%
1 MP Pensjon	1.667.815	8,04%	11 Profond AS	200.163	0,97%
2 Cape Invest AS	1.370.000	6,61%	12 DnB NOR Markets	160.000	0,77%
3 Directmarketing Invest AS	999.500	4,82%	13 Johansen, Kjell Petter	152.000	0,73%
4 Verdipapirfondet Eika utbytte	811.943	3,92%	14 Atlas Absolutt	151.325	0,73%
5 Hansen, Asbjørn Rudolf	500.000	2,41%	15 Løkke, Helge Arnfinn	148.433	0,72%
6 Jag Holding AS	400.000	1,93%	16 Juel, Iver Albert	131.306	0,63%
7 Foretakskonsulenter AS	385.100	1,86%	17 Seriana AS	130.931	0,63%
8 Storetind AS	285.000	1,37%	18 Morgan Stanley & Co. International	123.592	0,60%
9 Wenaasgruppen AS	273.000	1,32%	19 Teigen, Hellik	120.400	0,58%
10 AS Andersen Eiendomselskap	270.972	1,31%	20 Ødegård, Helge	105.885	0,51%

Utvikling i egenkapitalbeviskapitalen

Ar	Emisjonstype	Innbetalt egenkapitalbeviskapital	Total egenkapitalbeviskapital
1988	Off. emisjon	NOK 25.000.000	NOK 25.000.000
1989	Emisjon 1:1	NOK 25.000.000	NOK 50.000.000
1991	Emisjon 1:2	NOK 25.000.000	NOK 75.000.000
1991	Rettet emisjon	NOK 20.000.000	NOK 95.000.000
1993	Konvertert ansvarlig lån	NOK 15.531.000	NOK 110.531.000
1993	Emisjon 1:3	NOK 36.843.700	NOK 147.374.700
1993	Konvertert ansvarlig lån	NOK 245.000	NOK 147.619.700
1994	Konvertert ansvarlig lån	NOK 5.128.000	NOK 152.747.700
1994	Emisjon 1:3	NOK 50.915.900	NOK 203.663.600
1995	Konvertert ansvarlig lån	NOK 395.000	NOK 204.058.600
1996	Konvertert ansvarlig lån	NOK 808.000	NOK 204.866.600
1997	Konvertert ansvarlig lån	NOK 7.893.000	NOK 212.759.600
1997	Off. emisjon	NOK 60.000.000	NOK 272.759.600
1999	Emisjon 1:3	NOK 90.919.900	NOK 363.679.500
2008	Utbytteemisjon	NOK 24.252.400	NOK 387.931.900
2009	Nedskrivning av pålydende fra kr 100 til kr. 20	NOK 310.345.520	NOK 77.586.380
2009	Nedskrivning av pålydende fra k. 20 til kr. 10	NOK 38.793.190	NOK 38.793.190
2009	Fortrinnsrettet emisjon	NOK 168.518.640	NOK 207.311.830

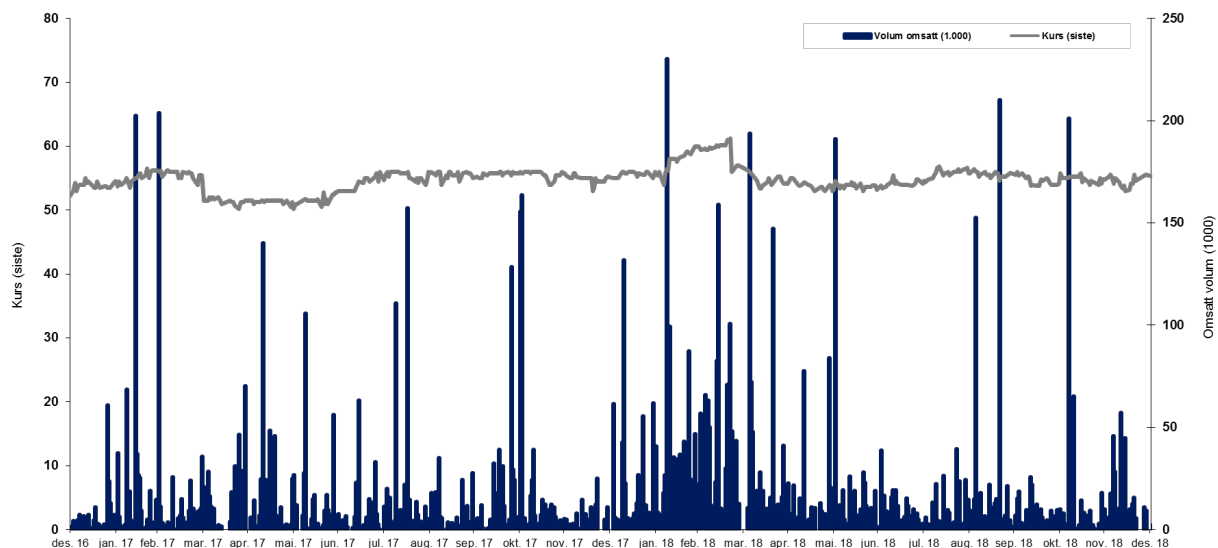
Eierstatistikk – geografisk fordeling

	Antall eiere	%	Antall egenkapitalbevis	%
Utlandet	93	3,4%	1.085.358	5,2%
Øvre Eiker	253	9,2%	712.948	3,4%
Nedre Eiker	157	5,7%	614.108	3,0%
Drammen	213	7,8%	2.922.911	14,1%
Buskerud for øvrig	251	9,1%	770.622	3,7%
Asker/Bærum	164	6,0%	1.042.212	5,0%
Oslo	499	18,2%	6.048.479	29,2%
Trondheim	63	2,3%	246.549	1,2%
Bergen	112	4,1%	760.695	3,7%
Landet for øvrig	937	34,2%	6.527.301	31,5%
Totalt	2.742	100,0%	20.731.183	100,0%

Egenkapitalbevisenes spredning

Antall egenkapitalbevis pr. eier	Antall eiere	%	Antall egenkapitalbevis	%
1-100	394	14,4%	17.021	0,1%
101-1.000	1.041	38,0%	511.911	2,5%
1.001-10.000	1.021	37,2%	3.797.664	18,3%
10.001- 100.000	264	9,6%	7.809.890	37,7%
100.001-	22	0,8%	8.594.697	41,4%
Sum	2.742	100,0%	20.731.183	100,0%

Omsetning og kursutvikling de to siste år

NOTE 54 - TILLITSVALGTE

Forstanderskapet	Antall egenkapitalbevis	Styret	
		m/personlig nærstående	Antall egenkapitalbevis
Jon Aas	0	Øivind Andersson	20.000
May-Britt Andersen	0	Elly Therese Thoresen	360
Ole Jørgen Smedsrud	1.000	Morten André Yttreide	38.000
Tor Flesaker	0	Cecilie Hagby	0
Knut Andersen	0	Knut Smedsrud	0
Morten Ranvik	0	Kari Solberg Økland	0
Thomas F. Halvorsen	0	Inger Helen Pettersen	20
Nina Paulsen	0	Ole-Martin Solberg	0
Helge Chr. Aaby	0		
Bent Inge Bye	0		
Jostein André Kretz	0		
Dag Fjeld Edvardsen	0		
Ann Kristin Plomås	0		
Frode Lindbeck	3.428		
Vegard Kvamme	3.000	Ledende ansatte	
Rolf Arne Fjelltoft	15	m/personlig nærstående	Antall egenkapitalbevis
Brynulf Kopperud	0	Pål Strand	20.000
Anne Siri Rhoden Jensen	416	Kjell Engen	0
Morten Wang	0	Jan-Roger Vrabel	0
Camilla Schenk	0	Lars-Runar Groven	0
Bente Niemann	6.153	Thor-Henning Bråthen	0
Ole B. Hoen (representant for Hoen		Anne Siri Rhoden Jensen	416
Invest AS)	5.104	Halvor Kirkebøen	2.591
Lars M. Lunde (representant for			
MP Pensjon)	1.667.815		
Tom R. Svendsen	500		
Frank Borgen	33.123		
Helle Elisabeth Hofgaard	7.000		
Iver A. Juel	131.306		
Asbjørn R. Hansen	500.000		
Kåre J. Grøtta (representant for			
Storetind AS)	285.000		
Jørn Larsen (representant for			
Bondeungdomslaget i Drammen)	17.500		
Åsmund Skår	900		
Kristin Nystrøm	39.728		

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til forstanderskapet i Sparebanken Øst

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Sparebanken Øst som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, oppstilling over totalresultat, oppstilling av endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets og konsernets finansielle stilling per 31. desember 2018, og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2018. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet, og vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene. Vår beskrivelse av hvordan vi revisjonsmessig håndterte hvert forhold omtalt nedenfor, er gitt på den bakgrunnen.

Vi har også oppfylt våre forpliktelser beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet* når det gjelder disse forholdene. Vår revisjon omfattet følgende handlinger utformet for å håndtere vår vurdering av risiko for vesentlige feil i årsregnskapet. Resultatet av våre revisjonshandlinger, inkludert handlingene rettet mot forholdene omtalt nedenfor, utgjør grunnlaget for vår konklusjon på revisjonen av årsregnskapet.

Implementering av IFRS 9 og tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier

Sparebanken Øst implementerte 1. januar 2018 regnskapsstandarden IFRS 9. Implementeringen medførte at konsernet revurderte klassifiseringen av finansielle eiendeler og foretok avsetninger for forventet kredittap på gjeldsinstrumenter målt til amortisert kost eller virkelig verdi over utvidet resultat, så vel som ubenyttede kreditter og garantier, uavhengig av om det eksisterte objektive bevis for nedskrivning på balansedagen.

Utlån til og fordringer på kunder utgjør i konsernregnskapet MNOK 35 147 (84 % av totale eiendeler). Tilsvarende beløp i selskapsregnskapet er MNOK 19 717 (68 % av totale eiendeler). Forventet kredittap på utlån til og fordringer på kunder og ubenyttede kreditter og garantier, utgjør MNOK 102. Forventet

kredittap fordeles til tre trinn hvorav MNOK 27 er basert på modellberegninger (trinn 1 og 2) og MNOK 75 er hovedsakelig basert på individuelle vurderinger av nedskrivninger (trinn 3).

IFRS 9 krever tapsmodeller i beregningen av forventet kredittap, men beskriver ikke spesifikke tilnærminger, noe som medfører at ledelsen må bruke skjønn for å utarbeide et nøytralt og sannsynlighetsvektet estimat som fastsettes ved å vurdere ulike mulige utfall, tidsverdi av penger, rimelig og underbygget informasjon om tidligere hendelser, dagens forhold og prognoser for økonomiske forventninger. Som følge av bruken av skjønn i målekriteriene for forventet tap under IFRS 9, kompleksitet i beregningene og den tilhørende effekten på tapsestimatet, så har vi vurdert avsetningen for forventet kredittap som et sentralt forhold i revisjonen.

Vi vurderte konsernets metodikk for å fastsette estimatet på forventet kredittap. Vi har vurdert og testet effektivitet og målrettethet av internkontrollen som konsernet har implementert i prosessen for å beregne det forventede tapet, herunder over inputvariabler og forutsetninger. Vi evaluerte ledelsens vurderinger av ulike økonomiske scenarioer så vel som makroøkonomiske data brukt i beregningen. For avsetninger i trinn 3 som er individuelt fastsatt, så vurderte vi forventede fremtidige kontantstrømmer og estimert verdi på underliggende sikkerheter.

Tap på utlån omtales i konsernets årsrapport Note 2 – Regnskapsprinsipper, Note 3 – Vurderinger og anvendelse av estimer, og Note 13 – Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier kunder.

Verdsettelse av finansielle instrumenter

Unoterte aksjer målt til virkelig verdi verdsettes på grunnlag av prissettingsmodeller med forutsetninger som ikke er observerbare i markedet. Verdsettelsen av disse instrumentene har derfor en høyere risiko for feil. Unoterte aksjer utgjør NOK 562 millioner og er klassifisert som nivå 3-instrumenter i verdsettelseshierarkiet. Siden de unoterte aksjene er vesentlige, har vi ansett verdsettelsen for å være et sentralt forhold ved revisjonen.

Vi vurderte ledelsens valg og godkjennelse av forutsetninger og metodikker brukt i verdsettelsene. Vi testet prissettingsmodellene mot bransjepraksis og retningslinjer for verdsettelse. Vi vurderte verdiestimatene på utvalgte instrumenter og brukte eksterne kildedata når det var tilgjengelig. Nivå 3-instrumenter, som er oppført til virkelig verdi i balansen, omtales i note 22 i årsregnskapet.

IT-systemer som understøtter finansiell rapportering

Sparebanken Øst benytter komplekse IT-systemer i et automatisert IT-miljø og er avhengig av IT-systemene i den finansielle rapporteringen. Kjernebanksystemene styres og driftes av en ekstern tjenesteleverandør. For å sikre fullstendig og nøyaktig presentasjon av den finansielle informasjonen, er det sentralt at kontroller over transaksjonsprosessering og måling er utformet og fungerer målrettet og effektivt. Tilsvarende må kontroller for å sikre hensiktsmessig tilgangsstyring og systemendringer også utformes og fungere målrettet og effektivt både hos Sparebanken Øst og tjenesteleverandøren. IT-systemene som understøtter finansiell rapportering er av den grunn betraktet som et sentralt forhold ved revisjonen.

Vi etablerte en forståelse for Sparebanken Øst sine IT-systemer og IT-miljø av betydning for den finansielle rapporteringen. Vi involverte IT-spesialister for å bistå med evaluering og testing av effektivitet og målrettethet av Sparebanken Øst sine IT-generelle kontroller som dekker tilgangs- og endringshåndtering for de relevante systemene i rapporteringsperioden. Videre innhentet og evaluerte vi ISAE 3402-rapporten utstedt av den uavhengige revisoren til tjenesteleverandøren, som dekker de relevante kjernebanksystemene og tilhørende infrastruktur. Vi vurderte målrettethet og effektivitet av internkontrollen hos tjenesteleverandøren innenfor områder som understøtter den finansielle rapporteringen til selskapet.

Våre revisjonsprosedyrer inkluderte videre en evaluering og test av automatiserte kontroller innen kjernebanksystemet, blant annet beregning av effektiv rente, amortisering og beregning av forventet kredittap, så vel som etterfølgende bokføring.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i selskapets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og administrerende direktør (ledelsen) er ansvarlig for den øvrige informasjonen. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke den øvrige informasjonen, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde;

- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om konsernregnskapet. Vi er ansvarlige for å fastsette strategien for, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen, og vi har et udelt ansvar for konklusjonen på revisjonen av konsernregnskapet.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Vi avgir en uttalelse til styret om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og kommuniserer med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de forholdene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av regnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse forholdene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av forholdet, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at forholdet ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene ved å gjøre dette med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at forholdet blir omtalt.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen og redegjørelsen om eierstyring og selskapsledelse

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsen om eierstyring og selskapsledelse om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Drammen, 5. mars 2019

ERNST & YOUNG AS

Einar Hersvik
statsautorisert revisor

Definisjon nøkkeltall og alternative resultatmål

Lønnsomhet

1	Egenkapitalrentabilitet*	Resultat som henføres egenkapitalbevis- og grunnfondskapitalen i % av gjennomsnittlig egenkapital justert for hybridkapital. Nøkkeltallet gir relevant informasjon om konsernets lønnsomhet ved å måle evne til å generere lønnsomhet på egenkapitalen. Egenkapitalrentabilitet er et av Sparebanken Øst sine viktigste måltall.
2	Rentenetto i % av GFK	Rentenetto i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
3	Resultat etter skatt i % av GFK	Resultat etter skatt i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
4	Kostnader i % av GFK	Lønn mv., adm.kostn., avskr. og andre driftskostn. i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
5	Kostnader i % av inntekter (før tap på utlån/garantier)*	Lønn mv., adm.kostn., avskr. og andre driftskostn. i % av rentenetto, utbytte, netto prov.innt, netto verdiendr. og gev./tap på fin. Instr. og andre driftsinnt. Nøkkeltallet benyttes for å gi informasjon om forholdet mellom inntekter og kostnader.
6	Kostnader i % av inntekter ekskl. avk. på finansielle invest.*	Lønn mv., adm.kostn., avskr. og andre driftskostn. i % av rentenetto, netto prov.innt og andre driftsinnt. Nøkkeltallet benyttes for å gi informasjon om forholdet mellom inntekter og kostnader.

Balansetall

7	Netto utlån til kunder	Brutto utlån fratrukket tapsavsetninger
8	Utlånsvekst (12mnd)	Endring netto utlån i % av IB netto utlån (12mnd vekst).
9	Innskudd	Innskudd til kunder
10	Innskuddsvekst (12mnd)	Endring innskudd i % av IB innskudd (12mnd vekst).
11	Gjennomsnittlig egenkapital	IB egenkapital justert for hybridkapital fratrukket foreslåtte utbytter + UB egenkapital justert for hybridkapital fratrukket foreslåtte utbytter / 2
12	Gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK)	Gjennomsnittlig forvaltningskapital basert på kvartalsvise balansetall

Nedskrivninger på utlån og mislighold

13	Tap i % av netto utlån til kunder (IB)*	Tap i % av IB netto utlån for perioden. Nøkkeltallet angir resultatført tapskostnad i forhold til netto utlån ved regnskapsperiodens begynnelse og gir relevant informasjon om hvor store tapskostnader konsernet har i forhold til utlånsvolumet.
14	Tapsavsetninger i % av brutto utlån til kunder*	Sum tapsavsetninger trinn 1, 2 og 3 i % av brutto utlån. Dette nøkkeltallet gir relevant informasjon om kredittrisiko og vurderes som nyttig tilleggsinformasjon utover det som følger av tapsnotene.
15	Netto misligholdte og netto tapsutsatte eng. i % av netto utlån*	Netto misligholdte og netto tapsutsatte eng. i % av netto utlån. Dette nøkkeltallet gir relevant informasjon om kredittrisiko og vurderes som nyttig tilleggsinformasjon utover det som følger av tapsnotene.

Soliditet

16	Ren kjernekapitaldekning	Ren kjernekapital i % av risikovektet volum (beregningsgrunnlag)
17	Kjernekapitaldekning	Kjernekapital i % av risikovektet volum (beregningsgrunnlag)
18	Kapitaldekning	Sum ansvarlig kapital i % av risikovektet volum (beregningsgrunnlag)
19	Risikovektet volum (Beregningsgrunnlag)	Sum kreditt- og motpartsrisiko, valutarisiko, operasjonell risiko og beregningsgrunnlag for svekket kredittverdighet motpart (CVA)
20	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	Kjernekapital i % av uvektet beregningsgrunnlag

Likviditet

21	Innskuddsdekning	Innskudd i % av netto utlån til kunder
22	LCR	Likvide midler i % av netto utbetalinger i en stresssituasjon på 30 dager

Kontor og årsverk

23	Antall bankfilialer
24	Årsverk

Egenkapitalbevis

25	Eierbrøk	Egenkapitalbevisseierens andel av total egenkapital justert for hybridkapital (fratrukket foreslåtte utbytter) i % (Grunnlag pr. 01.01, tidsvektet ved emisjon)
26	Antall egenkapitalbevis	Totalt antall utestående egenkapitalbevis
27	Bokført egenkapital pr. bevis*	Eierandelskapitalen dividert på antall egenkapitalbevis. Årets avsetning til utbytte er inkludert i beregningen. Nøkkeltallet gir informasjon om verdien av bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis. Dette gir leseren mulighet til å vurdere rimeligheten av børskursen til egenkapitalbeviset.
28	Resultat pr. egenkapitalbevis	Eierandelskapitalens del av resultat etter skatt dividert med tidsveid gj.snittlig antall egenkapitalbevis i løpet av perioden.
29	Utbytte pr. bevis	Utbytte i kr pr. egenkapitalbevis
30	Omløpshastighet	Annualisert omsetningshastighet (omsatt i % av utstedt)
31	Kurs	Siste omsatte kurs på Oslo Børs pr. balansedagen

*Definert som alternativt resultatmål

HOVEDKONTOR
Brageres Torg 2, Drammen
Postboks 67, 3301 Hokksund
post@oest.no
oest.no

